

3031

Ի ՊԵՏԱԿԱՆ ՄԱՆԿԱՎԱՐԺԱԿԱՆ ԻՆՍՏԻՏՈՒՏ

ՆԱԽԱԳԻՏ

ՀԱՍՏԱՏՎԱԾ Ե ԽՈՅՄ ԺՈՂՎՈՄԽՈՐՀԻՆ
ԿԻՑ ԲԱՐՅՐԱԳՈՒՅՆ ԴՊՐՈՑԻ ԳՈՐԾԵՐԻ
ԿՈՄԻՏԵԻ ԿՈՂՄԻՑ

Ծ Ր Ա Գ Ի Ր

ԽՍՐԱՄ ՊԱՏՄՈՒԹՅԱՆ

9(47)(07)

Մ - 98

ՄԱՆԿԱՎԱՐԺԱԿԱՆ ԻՆՍՏԻՏՈՒՏԻ ՀՐԱՏԱՐԱԿԳՈՒԹՅՈՒՆ

Յ Ե Ր Ե Վ Ա Ն

1939

19 AUG 2011
24 JAN 2006

ՀԽՍՀ ՅԵՐԵՎԱՆԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ՄԱՆԿԱՎԱՐԺԱԿԱՆ ԻՆՍՏԻՏՈՒՏ

9(47)(07)

Ծ - 98

ՆԱԽԱԳԻՏ

այս

ՀԱՍՏԱՏՎԱԾ Ե ԽԱՅՄ ԺՈՂՎՈՍԽՈՐՀԻՆ
ԿԻՑ ԲԱՐՁՐԱԳՈՒՅՆ ԴՊՐՈՑԻ ԳՈՐԾԵՐԻ
ԿՈՄԻՏԵՑԻ ԿՈՂՄԻՑ

Ծ Ր Ա Գ Ի Ր

ԽԱՅՄ ՊԱՏՄՈՒԹՅԱՆ

ԳՐԱԴԱՐԱՆԻ ԳՐԱԴԱՐԱՆԻ
ԳՐԱԴԱՐԱՆԻ ԳՐԱԴԱՐԱՆԻ
ԳՐԱԴԱՐԱՆԻ ԳՐԱԴԱՐԱՆԻ
ԳՐԱԴԱՐԱՆԻ ԳՐԱԴԱՐԱՆԻ

ՄԱՆԿԱՎԱՐԺԱԿԱՆ ԻՆՍՏԻՏՈՒՏԻ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆ
ՅԵՐԵՎԱՆ 2006

ՅԵՐԵՎԱՆ 1989

Թարգմ. խմբ. Զ. ԳՐԻԳՈՐՅԱՆ
Թարգմ. Գ. ՎՈՍԿԱՆՅԱՆ
Տեխ. խմբ. Խ. ԽԱՉԱՏՐՅԱՆ
Արտագրիչ՝ Կ. ՊԵՏՐՈՍՅԱՆ

Գլավիտի լիազոր՝ Ն.—2908, Գառվեր № 365 Տիբաժ 2000
Թուղթ 43X59, տպագր. մամուլ 7,6, մեկ մամուլում 36.480 նիշ
Հանձնված է արտադրության 26 սեպտեմբերի 1939 թ.
Մատրագրված է տպագրելու 3 նոյեմբերի 1939 թ.

Մանկավարժական ինստիտուտ էտե տղարան, Մարքսի փող. № 17, Յերևան

ԽՍՀՄ ՊԱՏԱՌԻԹՅԱՆ ԾՐԱԳԻՐ

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

ԽՍՀՄ պատմության դասընթացի խնդիրները կոմունիստական կուսակցության և կառավարության վորտչումների տեսանկյունով: Մարքս-լենինյան ուսմունքը պատմական գիտության մասին: Ազնվական-բուրժուական պատմագրության հիմնական դրույթների քննադատությունը: Այսպես կոչված՝ Պոկրովսկու «գլորոցի» հակամարքսիստական դրույթների քննադատությունը:

Ընկերներ Ստալինի, Կիրովի և Ժդանովի պատմության դասագրքերի կոնսպեկտի վերաբերյալ արված գիտությունները: Կառավարական հանձնաժողովի ժյուրիի վորտչումը ԽՍՀՄ պատմության լավագույն գասագրքի, կոնկուրսի մասին: Ընկեր Ստալինի նամակը ՀամԿ(բ)Կ պատմության դասագիրք կազմողներին: ԽՍՀՄ պատմության պերիոդիզացիայի հիմունքները:

«ՀամԿ(բ)Կ պատմության» համառոտ դասընթացը՝ վերպես գիտական պատմությունը մարքս-լենինյան թեորիայի հիման վրա մեկնաբանելու կյասիկ նմուշ:

Պատմական աղբյուրների հիմնական տիպերը: Նրանց ուսումնասիրության մեթոդները: ԽՍՀՄ պատմության հիմնական աղբյուրները:

I. ԽՍՀՄ ճին պատմությունը

1. ԽՍՀՄ տերիտորիայի հնագույն ժողովուրդները

Նախադասականության հասարակություն: Մարդկային հասարակությունների ծագումը հնագիտական պեղումների և Ն. Յա. Մառի՝ լեզվի վերաբերյալ ուսմունքի լույսի տակ: Հնագույն հասարակական հուշարձաններ Արևելյան Յիվրոպայի և Սիբիրի տերիտորիայում: Քարե դարի կայաններ (СТОЯНКИ): Վաղ ժա-

մանակվա մետաղե կուլտուրաներ: Տրիպոլիի կուլտուրա Անանիանի գերեզմանոց: Կորան:

ԽՍՀՄ տերիտորիայի վրա հնագույն քաղաքական գոյացույթների առաջացման անհամաչափությունը: Ճորտատիրական կարգերը ԽՍՀՄ տերիտորիայի վրա:

2. Անդրկովկասն ու Միջին Ասիան մինչև IV դ.

մեր երայից առաջ

Ասիան մինչև IV դ. մեր երայից առաջ

Առաջին տեղեկությունները Ուրարտույի պետության մասին II հազարամյակում մեր երայից առաջ: Ուրարտական կամ Վանի պետությունը IX—VII դարերում մեր երայից առաջ: Տեղեկություններ նրա սոցիալ-տնտեսական (ստրկատիրական) կարգերի և կուլտուրայի մասին: Կոիվ Ասորեստանի դեմ: Քայքայման սկիզբը: Խնժուրույն քաղաքական միավորներ՝ այն և Հայաստան, Իվերիա (սողազա Վրաստան), Աղվանից աշխարհ (սողազա Աղբյուր-ջան) կազմվելը: Հայաստանն Արեւմտյանների իշխանության տակ:

Միջին Ասիայի ժողովուրդները I հազարամյակում մեր երայից առաջ: Մորեզմի և Սոգդիանայի հողագործական և քաղաքային կուլտուրան: Հյուսիս-արևելյան տափաստանների քոչվոր ժողովուրդները: Միջին Ասիան արեւմտյանների իշխանության տակ:

Միջին Ասիայի ժողովուրդները հելլենական ժոնալիստների կազմում: Նոր քաղաքական գոյացույթների առաջացումը Անդրկովկասում և Միջին Ասիայում: Հայաստանը Տիգրան Մեծի ժամանակ: Պոնտոսի թագավորությունը: Իվերիայի և Կոլխիդիայի թագավորությունները: Աղվանից աշխարհ: Պարթևաստան և Բակտրիա:

Հռոմի արշավանքը Փոքր Ասիայում և Անդրկովկասում: Արշակունիների պարթևական զինատիրան Հայաստանում:

3. Հյուսիսային Մերձսևծովյան շրջանը մինչև IV դ. մ. երայի

Կիմերացիներ: Սկյութացիներ, նրանց տնտեսության և սոցիալ-քաղաքական կարգերի բնութագրերն ըստ հնագիտական հուշարձանների և ըստ Հերոդոտի: Այսպես կոչված սկյութացիների աղաքական կազմի հարցը: Հունական դադություններ

Մերձսևծովյան շրջանում և Կովկասյան մերձագետներ: Հույներ և սկյութացիներ:

Բոսֆորական թագավորություն: Դասակարգային կոիվ Բոսֆորական թագավորություն մեջ: Ճորտերի ապստամբությունը (Մավմոսի): Մարմանները Մերձսևծովյան շրջանում: Հռոմայիցիները Մերձսևծովյան շրջանում: Գոթերի արշավանքը, նրանց առաջխաղացումը դեպի Դակարի և Բուգի ավազանը: Բալթիկ ծովից մինչև Սև ծովը տարածված «գոթական պետության» թերիայի քննադատությունը: Միջին Ասիայից Մերձսևծովյան տափաստանները քոչվորների կատարած արշավանքի սկիզբը և դոթերին դուրս քշելը:

4. Կենտրոնական Ասիան և Անդրկովկասը մինչև VIII դ. մ. երայի

Հունական պետությունը և նրա քայքայումը: Սյանրի: Ժուան-ժուան (ավարներ): Թյուրքական կազանատ: Թյուրքերի առաջխաղացումը դեպի Արևելյան Յիվոսթա: Սողդիանան և նրա վերաբերմունքը դեպի Թյուրքական կազանատը: Թյուրքերի կոիվ արարների հետ: Թյուրքական կազանատի քայքայումը: Կիրգիզներ (խակասներ):

Սասանյան: Իրանի կոիվը Բյուզանդիայի հետ Անդրկովկասի համար: Անդրկովկասում աղբյուրության բաժանումը արաբացիների և Բյուզանդիայի միջև: Սողդիանան Արաբական խալիֆայության իշխանության տակ: Սամանյաններ:

5. Միջինասիական քոչվոր ժողովուրդների շարժումը դեպի Արևելյան Յիվոսթա

Հունները Մերձսևծովյան շրջանում: Ավարները և բուլղարները: Կամայի բուլղարների և Սողաքական կազանատի առաջացումը: Նրանց սոցիալ-տնտեսական դարգացումը և քաղաքական կարգերը: Կապը Միջին Ասիայի և Արաբական խալիֆայության հետ:

6. Սլավոններ: Կիևի պետությունը IX դարի կիսից առաջ:

Հնագույն տեղեկություններ սլավոնների մասին: Հերոդոտի և հետագա հնագույն հեղինակների (Տալիսոս, Պլինիոս, Պապոս) հաղորդումները Արևելյան Սլավոնական հար-

Թաւալքի ժողովուրդների մասին: Սլավոնների ծագման հարցը: Բուլթաւական թեորիաների քննադատութիւնը սլավոնական հա-
լաւայրենիքի մասին (ինդոգերմանիստիկա): Շախմատովի սիւե-
ման: Սլավոնների ավատաւորականութեան թեորիան: Ման-
ստանքը: Հնագիտական հուշարձաններ: Առաջին պատմական
վիշալութիւնները սլավոնների մասին: Սլավոններն ու անտե-
րը: Սլավոնական ցեղերի բնակութիւնը Արեւելյան Յեւրոպա-
յում: Հին սլավոնների տնտեսական և հասարակական կարգերը:
Սլավոնների հարեանները: Լիտվական ցեղեր, Պոլոժեյի և Կյու-
սիսի ցեղեր: Ֆիններ: Օժովից մինչև Ռարաժ տարածված ֆիննե-
րի մասին նացիոնալիստական դրոշմների քննադատութիւնը:

Արեւելյան սլավոնների հասարակական կարգերը

Հողագործութեան դերը Արեւելյան սլավոնների տնտեսութեան
մէջ: Անասնապահութիւն: Վոջսորդութիւն, մեղվաբուծութիւն և
ձկնորսութիւն: Արհեստներ: Մերձդնեպրյան յերկրում եկոնոմի-
կայի մէջ առևտրի ունեցած դերի հարցը: Վոլգայի ճանապարհը:
«Վարյագներից դեպի հույները» տանող ճանապարհը: Կլուչեվ-
սկու՝ Ռուսիայի քաղաքային առևտրի թերիայի և Պոկրովսկու
Կիեւյան Ռուսիայի կոնցեպցիայի քննադատութիւնը: Տոհմա-
կան կարգերի քայքայումը: Նահապետական ստրկութիւն:
Սլավոնական մարկա (վերվ): Սլավոնական քաղաքներ: Տեղե-
կութիւններ սլավոնական իշխանութիւնների մասին: Սլավոն-
ների կուլտուրան և նրանց կրօնական հաւատալիքները:

Ռյուրիկովիչների կայսրութեան առաջացումը

Մարքսը Ռյուրիկովիչների կայսրութեան մասին: Ֆեոդա-
լիզմի ծագումը Կիեւյան Ռուսիայում: Մարքսը, Ենգելսը, Լենինն
ու Ստալինը ֆեոդալական ֆորմացիայի մասին: Վարյագների դերը
Արեւելյան Յեւրոպայի պատմութեան մէջ: Նրանց լուծվելը սլա-
վոնական միջավայրում: Տեղեկութիւններ առաջին իշխանների
մասին: Ուլգի և Իգորի արշավանքները Կոստանդնուպոլսի վրա
և Ռուսիայի դաշնագրերը հույների հետ: Ռուսիայի արշավանք-
ները մերձկասպյան յերկրների վրա: Սլավոնական ցեղերի
միավորումը Կիեւյան կնյազների իշխանութեան տակ: Դրեվ-
լյանների հպատակեցումը: Ուլգայի գործունէութիւնը: Սվյատո-

սլավի արշավանքները Կամայի բուլղարների և խազարների
վրա, Տմուտարական:

Ռուսիայի Բուլղարիայի և Բյուզանդիայի փոխհարաբերու-
թիւնները X դարում: Սվյատոսլավի արշավանքները Դանուբ-
յան Բուլղարիայի կոնվը Բյուզանդիայի հետ: Պեչենեգները Մերձու-
ծովյան տափաստաններում:

Ռյուրիկովիչների կայսրութեան ծաղկումը

Կոնվը Սվյատոսլավի վորդինների միջև: Վլադիմիրի հաղ-
թանակը: Կիեւյան Ռուսիայի կապերը Արեւելի յերկրների, Ա-
րեւմտյան Յեւրոպայի, Դանուբյան Բուլղարիայի և Բյուզանդիայի
հետ: Վլադիմիրի միջամտութիւնը Բյուզանդիայի գործերին:
Կիեւյան Ռուսիայի մկրտումը: Քրիստոնէութեան սոցիալական
բազան: Մկրտութեան նշանակութիւնը: Քրիստոնէութեան պրո-
գրիսի վերը: Իշխանական (княжеской) իշխանութեան ուժեղա-
ցումը: Ռուսական Պրավդա: Կոնվ Վլադիմիրի վորդինների միջև:
Լեհական ֆեոդալների միջամտութիւնը: Յարոսլավի հաղթանա-
կը: Քրիստոնէութեան վերջնական հաղթանակը: Վանքեր: Լուսա-
վորութիւն և գրականութիւն: Արվեստ:

Միջազգային կապերը Յարոսլավի ժամանակ: Վերջին ար-
շավանքը Բյուզանդիայի վրա:

II. Ֆեոդալական մասնութեան ժամանակաշրջանը

1. Կիեւյան պետութիւնը XI և XII դարի սկզբին

Ռուսական Պրավդան—ֆեոդալական հարաբերութիւնների
հուշարձան: Նստուրալ տնտեսութեան զարգացումը: Հողագործու-
թեան աճումն ու անասնապահութեան զարգացումը: Ֆեոդալական
հողագործութեան և տնտեսութեան կազմակերպումը: Բոյարական
հողագործութիւն: Դրոսթինայի նստակեցութեան անցնելը: Կախյալ
գյուղական բնակչութիւն (ամերդներ, զակուպներ, խոլոպներ և
այլն): Գյուղական բնակչութեան կախման ձևերը: Լենինը սմերդ-
ների և զակուպների ստրկացման (закабаление) մասին: Առև-
տրի կազմակերպումը XI—XII դարերում: Քաղաքային արհեստի
անջատումը: Կիեւյան Ռուսիայի քաղաքները XI—XII դարերում:
Վաճառականներ և արհեստավորներ: Քաղաքի ուսմական դերը:

Ժողովրդական ապստամբությունները XI—XII դարերում: Դասակարգային կռիվ արտացոլումը Ռուսական Պրավդայում:

Կիևյան Ռուսիայի քաղաքական կարգերը: Իշխան, Ավագ և կրտսեր գրեթե ինքնավերջ: Կառավարում և դատարան: Միջին լեռնական հարաբերություններն ու միջին լեռնական հավաքները: Տոնմային թևերի (Սուրվյոլ) և «լեռնալիշական վերելքի» (Կլուչեվսկի) թևերի քննադատությունը: Կիևյան Ռուսիայի հարաբերությունը Սերեկյան Յեվրոպայի մյուս ժողովուրդների հետ: Պոլովցիներ: Կապը Յեվրոպայի, Բյուզանդիայի և Կովկասի հետ:

«Յարուսլավի շարքը»: Պոլովցի իշխանության առանձնացումը և նրա հարաբերությունները Կիևի հետ: Կիևացիների կռիվը Իդյատյավի հետ: 1068 թ. ապստամբությունը: Լեռնական ինտեր-վենցիան հոգուտ: Իդյատյավի: Յարուսլավի հետադարձների կռիվը Կիևի համար: Լյուբեչի համագումարը: Վիտիչևի համագումարը: Կոնյ պոլովցիների հետ: Դոլոբյան համագումար: Ապստամբություն Կիևում 1113 թ.: Վլադիմիր Մոնոմախը: Կիևի իշխան: Նրա որոնողությունը: զակույների սրենագիրքը և ուղ-ները որոնողները:

2. Կիևյան պետության քայքայման հարցը

Քաղաքական քայքայում: Կիևյան Ռուսիայի տնկման պատճառները: Կիևյան Ռուսիայի վերաբերյալ մեծապետական և նացիոնալիստական թեորիաների քննադատությունները (Սուրվյոլ, Կլուչեվսկի, Գրուչեվսկի): Պոկրովսկու հայացքների քննադատությունը:

3. Մերձդնեպրյան առևտրական իշխանությունները

XII—XIII դարերում

Կիևյան իշխանության բախում XII դարում—XIII դարի սկզբին: Վլադիմիր Մոնոմախի վերջինների և թոռների կռիվը Կիևի համար: Չերնիգովյան Ուգրվականների կռիվը Մոնոմախովականների հետ: Գալիցիական իշխանների միջամտությունը: Կիևի քաղաքական դերի անկումը: Կիևի ավերումը 1169 թ.: Կիևի կախումը Գալիցյան-Վոլինյան իշխանությունից: Չերնիգովյան իշխանությունն ու նրա մասնատումը: Սմոլենսկի իշխանությունն ու նրա հարաբերությունները Սերև-

մրայան Յեվրոպայի հետ: Կաշինք Ռիկայի հետ 1229 թ.: Պոլովցի իշխանությունը:

4. Ռոստով-Սուզդալյան իշխանությունը

Ռիկա-վոլոգյան շրջանի բնիկները: Մլավոնական բնակչու-թյան տարածման ճանապարհները: Ռոստով-Սուզդալյան յերկիրը հարավային իշխանությունների տիրապետության տակ: 1071 թ. ապստամբությունը: Ռոստով-Սուզդալյան իշխանության քաղաքական աճումը: Յուրիյ Դոլգորուկի: Մնդրիյ Բոլոյուբսկի և նրա կռիվը Ռոստով-Սուզդալյան բոյարության հետ: Անդրեյ Կոնյալովսկին ու ապստամբությունը: Վլադիմիրով: Վսեվոլոդ Բոլշոյ Գնեզդո: Մորզյան, նրա անտեսական և սոցիալական կարգերը: Մորզյական յերկրների գրավումը վաղիմիդյան իշխանների կողմից: Վլադիմիրյան իշխանների կռիվը Բուլղարական պետության հետ: Ռոստով-Սուզդալյան յերկրի ֆեոդալական մասնատումը XIII դարում:

5. Նովգորոդյան յերկիր

Նովգորոդյան տերիտորիայի կազմը: Դադոնային գրավում-ների սկիզբը: Ֆեոդալական հարաբերությունները Նովգորոդում: Ֆեոդալական հողատիրությունն ու քաղաքը: Նովգորոդյան առևտուր: Նովգորոդյան վաճառականության կազմակերպումը: Քաղաքական և դասակարգային կռիվը Նովգորոդում XI—XIII դարերում: Իշխանական տիրապետությունը Նովգորոդում: Կառավարման կազմակերպումը: Նովգորոդի հարաբերությունը առևտրական մյուս յերկրների հետ: Նովգորոդի կապը Քրեմլոսի հետ: Մարքալ ֆեոդալական քաղաքի մասին: «Ազատ քաղաքի» և մունիցիպալ ֆեոդալիզմի թեորիայի քննադատությունը:

6. Գալիցյան-Վոլինյան իշխանությունը

Գալիցյան և Վոլինյան յերկրները X—XI դարերում: Գալիցիական յերկրի բարձրացումը: Յարուսլավ Ոսմոմիսլ: Գալիցիա-կան և Վոլինյան իշխանությունների միավորումը: Ռոման Գալից-կի: Ընդհարումներ Լեհաստանի և Հունգարիայի հետ: Գալիցիական ֆեոդալների կռիվն իշխանության համար: Դանիլ

Ռոմանովիչը և Գալիցյան-Վոլինյան իշխանության ժամանակա-
վոր ուժեղացումը: Իշխանության անկումը XIII դարի վերջին-

7. Կիևյան Ռուսիայի կուլտուրան

Կուլտուրական կապերը Արևմտյան Ֆեդրոպայի, Բյուզան-
դիայի և Կովկասի հետ: Գալիցյան-Վոլինյան իշխանության մեջ և
Նովգորոդում ունեցած արևմտյան ազդեցությունների հատուկ նշա-
նակությունը: Քրիստոնեություն իսկական կուլտուրական նշանակությու-
նը: Կրթվածությունը Կիևյան Ռուսիայում: Գիր ու գրականության
զարգացումը: Տարեգրեր՝ «Ռուսական Պրավդա»: Թարգմանական և
որիգինալ գրականություն (աշխարհիկ և յեկեղեցական): Ժողովը-
րական ստեղծագործություն: Բիլինային վեպ (былиный эпос):
«Ասք Իգորի զնալի մասին» և նրա ազդեցությունը ժողովը-
րական պոեզիայի վրա:

Կիևյան Ռուսիայի արվեստը: Ֆեկեղեցական ճարտարա-
պետությունը Կիևում, Նովգորոդում, Վլադիմիրում: Կենդանա-
գրություն: Գրքի մինյատուր: Մոզայիկա և ակնագործություն:
Հուշանկար և արևմտյան վարպետներ, սուսական վարպետները
Կիևում, Նովգորոդում, Չերնիգովում և այլ քաղաքներում:

8. Միջին Ասիան IX դարում—XIII դարի սկզբին

Սամանիդների պետությունը: Հողագործական կուլտուրայի
և ֆեոդալական հարաբերությունների զարգացումը: Թյուրքական
ազդեցությունները Միջին Ասիայում: Մահմուդ Գազնևիդացին:
Սամանիդների անկումը և Կարախանների ու Իլխանների պե-
տություն առաջացումը:

Սելջուկյան շարժումը և բեկ-սելջուկների պետության ա-
ռաջացումը: Թուրքմենական ազդեցության առաջացումը: Կարա-
խանների նվաճումը: Գուրխանների պետությունը:

Խորզմ, նրա բնակչությունն ու կուլտուրան XII դարի վերջին:

9. Կովկասն ու Անդրկովկասը IX դարում—XIII դարի սկզբում

Անդրկովկասի վիճակը Արարական խալիֆայության իշ-
խանության տակ: Ֆեոդալական պետությունների վերականգ-
նումն Անդրկովկասում: Հայաստանը IX—X դարերում:

Միացյալ վրացական ֆեոդալական պետության առաջա-
ցումը Բագրատունիների ժամանակ: Թուրք-սելջուկների արշա-

վանքը Վրաստանի և Հայաստանի վրա: Անիի ավերումը: Նոր
հայկական պետության անկումը: Դավիթ II Շինարար և Թուր-
քերի արտամղումը: Պետության ներքին կառուցվածքը: Թա-
մարա թագուհին և ֆեոդալական Վրաստանի քաղաքական ու-
ժեղացումը: Ֆեոդալական Վրաստանի կուլտուրան XII—XIII
դարերում: Մոնոմենտալ շենքերի կառուցումը: Արվեստ: Գրա-
կանություն: Վրացական մեծ բանաստեղծ Շոթա Ռուսթավելին:
«Վազրենամուրը» պոեման:

Աղբյուրները Արարական խալիֆայության տիրապետության
տակ: Տեղական գիտատիաների (հարավային Աղբյուրների շեր-
վանդանների և աթաբեկների) առաջացումը: Աղբյուրների կուլտու-
րան XI—XIII դարերում: Նիզամի և Սաֆանի բանաստեղծները:

10. Մոնղոլական պետության առաջացումը

Կենտրոնական և Միջին Ասիայի բնակչությունը, մոնղո-
լական և թյուրքական ցեղեր: Քոչվորների զբաղմունքը: Քոչվոր-
ների տոհմային կարգերը և վերջինների քայքայումը: Ֆեոդա-
լական հարաբերությունների զարգացումը: Կենտրոնական Ասիա-
յում Չինգիս-խանի պետության գոյությունը նախորդող
պետությունները (Լյաո կիդանների թագավորությունը, Ցզին
նյուչժինների թագավորությունը):

Իկսուդոյ-Բահաթուրի ուղուց: Տեմուչին: Կուլի հարևան
ցեղերի հետ: Մոնղոլիայի միավորումը և Տեմուչինի հռչակումը
Չինգիս-խան (1206): Քոչվորական Մոնղոլական պետության
սկզբնական կառուցվածքը: Հարավային Միջին, Ույգուրիայի
և Արևելյան Թուրքեստանի նվաճումը մոնղոլների կողմից: Ցզինի
թագավորության նվաճումը: Մոնղոլների արշավանքը դեպի Մի-
ջին Ասիա, Ավղանստան և Իրան: Առաջին արշավանքը դեպի
Անդրկովկաս և Մերձսևծովյան տափաստանները: Կուլի Կալկի
մոտ: Չինգիս-խանի մահը:

11. Չինգիս-խանի պետության քայքայումը

Ուլուսների անջատումը: Ուլուս Ջաղատայը Միջին Ասիա-
յում: Հուլաբեկների պետությունը Իրանում և Անդրկովկասում:
Ուլուս Զուլի:

Բատրի արշավանքը: Կամայի Բուլղարայի ավերումը: Հյուսիս-արևելյան Ռուսիայի նվաճումը: Կիևի ասումը: Բատրի արշավանքը գեղի Հունգարիա և Լեհաստան: Վոսկե Հորդայի հիմնադրումը:

Վոսկե Հորդայի հիմնական տերիտորիան և նրա ուղղանկյունը: Վոսկե Հորդայի սոցիալ-տնտեսական կարգերը: Քաղաքներ: Ֆեոդալական հարաբերությունների զարգացումը: Կենտրոնական իշխանության կազմակերպումը: Նվաճված յերկրները կառավարելու սխեմներ: Վոսկե Հորդայի արտաքին հարաբերությունները: Վոսկե Հորդայի կուլտուրան:

13. Ռուսական իշխանությունները Վոսկե Հորդայի տիրապետության տակ XIII դարի յերկրորդ կիսին

Թաթարական ավերումը: Ռուսական յերկրների վրա դրված դրամական և նախուրալ տուրքերը: Բնակչության մարդահամարներ: Ռուսական իշխանությունների (княжество) վրա թաթարական տիրակալության կազմակերպումը: Ռուսական իշխանների կախումը Վոսկե Հորդայից: Յառլիկ իշխաններին ու հոգևորականությունը: Մոնղոլա-թաթարական լծի բացասական ազդեցությունը ուսումնական ժողովրդի պատմական ընթացի վրա: Ռուս ժողովրդի կռիվը նվաճողների դեմ XIII դարի յերկրորդ կիսին: Մարքսը «թաթարական լծի» բնույթի մասին:

14. Ռուս ժողովրդի կռիվը գերմանա-շվեդական ագրեսիայի դեմ XII—XIII դարերում

Մերձբալթյան յերկրի բնակչությունը XII դարի յերկրորդ կիսին: Գերմանական վաճառականների յերևան գալը Սլեմբոլյան Դվինայում: Մայնգարդի եքսպեդիցիան և Լիվոնական յեպիսկոպոսության հիմնումը: Լիվերի բռնի մերտումը: Ռիգայի կառուցումը: Գերմանական ասպետների ներխուժումը և Մերձբալթյան յերկրի բնիկների սարկացումը: Մուսկովիտների միաբանություն (որդենի) կազմակերպումը: Տեկտոնական միաբանություն: Սուսերակերների պարտությունը լիտվացիների և ուսների հետ ունեցած կռիվում և սուսերակերների առևանգումը:

Նախան միաբանության միավորումը: Մարքսը գերմանական «շուն ասպետների» դործոնեցություն մասին: Գերմանական ասպետների հարձակումը ռուսական յերկրների վրա: Կոնի Պոլցիկի իշխանության հետ: Շվեդների հարձակումը հյուսիսից Նովգորոդյան յերկրների վրա: Սլեքսանդր Յարոսլավիչ Նեվսկի: Շվեդների պարտությունը Նեվայի վրա: Գերմանական ասպետների հարձակումը Նովգորոդ-Պսկովյան յերկրների վրա: Գերմանական ասպետների ջախջախումը Չուգ Լճի վրա (Սառցային ճակատամարտ): Մարքսը այդ հաղթանակի հետեվանքների մասին:

III. Ֆեոդալական միավորումները ՌՍՀՄ-ի տեղահատում XIV—XV դարերում

1. Հյուսիս-արևելյան ռուսական իշխանությունների կասարակական-տնտեսական ու քաղաքական կարգերը

Մարքսը Ֆեոդալական դարաշրջանի տեխնիկական վերափոխումը ձևերի մասին: Տնտեսությունը ֆեոդալական վտաճիչում: Գյուղացիների դրությունը և նրանց պարճակները: Գյուղացիական ճորտացման պրոցեսը XIV դարում և XV դարի մեջներին: Արտատնտեսական հարկադրման գերը: Հնաբնակներ: Սերբերենիկներ: Սոյուզներ և գյուղատնտեսության մեջ նրանց աշխատեցնելը: Ֆեոդալական վտաճիչային տնտեսական անկախությունը ու նրա քաղաքական առանձնացումը: Արհեստի վիճակը: Առևանգում: Արտաքին առևտրական կապեր: Վաճառականություն: Քաղաքների զարկացումը:

Ֆեոդալների դառնալու կարգերը: Ժառանգի իշխաններ, բոյարներ, ազատ ծուռաներ, «արքունական ծայրաներ», նրանց փոխհարաբերությունները: Ֆեոդալական իշխանության քաղաքական կազմակերպումը: Իշխանի դրությունը: Բոյարական դուլմա: Իշխանական կառավարման կերակրման կազմակերպումը: փոխադրողներ և փոխտոնականներ: Իշխանությունները (княжество) մանր առեղենների թափանցիկ պրոցեսը և այդ առեղենային իշխանությունների միավորումը տեղական «մեծ իշխանություններում»: Հյուսիս-արևելյան Ռուսիայի ռուսական իշխանությունների միությունը և և՛ վաղիմիջյան իշխանության վերափոխումը:

թյամբ: Վլադիմիրյան մեծ իշխանության հատուկ զրությունը մյուս ուսական իշխանությունների շարքում: Դաշնագրային հարաբերությունները անանձին իշխանների միջև: Ռուսական իշխանությունները և Վոսկե Հորդան:

Առանձին իշխանությունների (Տվերյան, Մոսկովյան, Սուզդալ-Նիժնեգորոդյան, Ռյազանի, Ուզլիչյոն, Ռոստովյան) անջատումն ու առանձնացումը:

2. Ռուսական յերկրների՝ Մոսկվայի շուրջը միավորվելու պրոցեսը XIV դարում և XV դարի առաջին կեսում

Միավորման ներքին նախադրյալներ: Ռուսիայի հավաքման ազնվական-բուրժուական կոնցեպցիայի քննադատությունը: Ռուսիայի հավաքումը վորպես ուսու (վիլիկուսական) ժողովրդի զարգացման պրոցես: Ռուս ժողովրդի պայքարն իր ազգային անկախության համար: Այդ միավորման մեջ Մոսկվայի ունեցած դերի հարցը: Բուրժուական թեորիաների քննադատությունը: Պոկրովսկու հակամարտության սխալներն ու աղավաղումները:

Կռիվը Տվերյան և Մոսկովյան իշխանությունների միջև՝ Վլադիմիրյան մեծ իշխանության համար: Յուրիյ Դանիլովիչ: Իվան Կալիտա: Մոսկովյան մեծ իշխանին պաշտպանող ուժերը: Ցեկեդեցու դերը: Վերաբերմունքը դեպի Վոսկե Հորդան: Մոսկովյան իշխանության տերիտորիալ ընդարձակումը XIV դարի առաջին կեսում: Մոսկվայի քաղաքականապես ուժեղանալը Դմիտրի Դոնսկոյի ժամանակ: Ռուսական իշխանությունների միությունը մոսկովյան մեծ իշխանի գլխավորությամբ՝ Վոսկե Հորդայի դեմ պայքարելու գործում: Կուլիկովյան ճակատամարտն ու նրա քաղաքական նշանակությունը: Թոխտամիշի արշավանքը Մոսկվայի վրա: Կռիվը Լիտվայի հետ:

Վլադիմիրյան մեծ իշխանության միաձուլումը Մոսկովյան իշխանության հետ: Նիժնեգորոդյան իշխանության միացումը: Մոսկվայի հարձակումը Նովգորոդյան գաղութների տերիտորիայի վրա: Վիչեգդայի կոմիտեի յերկրների միացումը: Ուզելային իշխանների ֆեոդալական կռիվը մոսկովյան մեծ իշխանի տերապեաության դեմ: Վասիլի Տյոմնիի ժամանակ: Մոսկովյան մեծ իշխանի ներքին զրության

ամրացումը: Նովգորոդի հպատակեցումը: Առաջին ընդհարումները Կազանի թագավորության հետ:

3. Հյուսիս-արևելյան Ռուսիայի կալուրացն XIII—XV դարերում

Առանձին իշխանությունների կուլտուրայի առանձնահատկությունները: Տեղական վլադիմիր-սուզդալյան գրականություն: Միավորիչ տենդենցների արտացոլումը գրականության մեջ: Տեղական տարեգրեր: Համառուսական տարեգրային ժողովածու կազմելը: Հարավ-արևմտյան սլավոնական ազդեցությունները: Ճարտարապետություն: Կենդանագրություն:

4. Նովգորոդն ու Պսկովը XIII—XV դարերում

Նովգորոդյան յերկրի տերիտորիան XIII—XV դարերում: Դյուդատնտեսության զարգացումը: Հյուսիսային արհեստագործություններն ու նրանց նշանակությունը Նովգորոդի եկոնոմիկայում: Արհեստի աճումը: Առևտուր Հանգայի և Մերձբալթյան յերկրի հետ: Նովգորոդի առևտրական դաշինքները: Նովգորոդի արևմտյան վրոպական առևտրի կազմակերպումը: Վարչական կառուցվածքը: Վիչե: Պոսադնիկներ: Հազարապետներ: «Տերերի խորհուրդ»: Նովգորոդյան արքեպիսկոպոս: Նովգորոդյան բառաստանագիրքը: Իշխանական իշխանությունը Նովգորոդում: Հարաբերությունները Մոսկվայի և Լիտվայի հետ: Դասակարգային կռիվի սրումը Նովգորոդում: Ժողովրդական ապստամբությունները XIV դարի վերջին և XV դարում: Աղանդներ: Ֆեոդալական քայքայման պրոցեսը: Պսկովի զրությունը: Նրա ինքնուրույնության աճումը: Պսկովի վարչական կազմի սխեմի: առանձնահատկությունները: Պսկովի ինքնուրույնության ճանաչումը Նովգորոդի կողմից: Պսկովի հարաբերությունը մոսկովյան մեծ իշխանի հետ: Պսկովյան դատաստանագիրքը: Նովգորոդի և Պսկովի կռիվը գերմանական ազդեցության դեմ: Նովգորոդի և Պսկովի կուլտուրան:

5. Լիտվական մեծ իշխանությունը: Ռուսական յերկրները Լիտվայի և Լեհաստանի իշխանության տակ

Լիտվական ց'դերը XIII դարում: Լիտվական ցեղերի միավորումը Մինդաուգի ժամանակ: Լիտվական իշխանության ուժե-

դացումը Վիտենի և Հեդիմիսի ժամանակ։ Ռուսական յերկրների միացումը։ Կոիվ Հեդիմիսի վորդինների միջև՝ իշխանություն համար։ Լիտվական մեծ իշխանությունը Ուլեկի ժամանակ և այդ իշխանության քաղաքական կազմը։ Մարդային իշխանություններ Հեդիմիսովից իշխանների գլխավորությունը։ Յագայլու և Կիևյան ունիա։ Լիտվական բոյարների ապստամբություն։ Համաձայնություն Ոստրովում։ Մեծ իշխանական տիրապետությունը ուժեղացումը։ Ծախսատարութեան հետ Վորսկլա գետի վրա։ Սմոլենսկի դրավումը։ Կոիվ Մոսկովայի հետ։ Գերմանական ապստամբի ջանքերումը լեհ-լիտվական և ռուսական ուժերով։ Գրյունվալդի ժամանակ (1410)։ Գորոդելյան ունիա։ Սվիդրիգայի և Սիգիզմունդի կոիվը Վիտովտի մահից հետո։ Կադիմիր Յագելլոնչիկ։

Լիտվական մեծ իշխանության ներքին կազմը XV դարում և նրա տնտեսական զարգացումը։ Ֆեոդալական հողապիրութուն։ Ծորատարական հարաբերությունների զարգացումը։ Պաներ և ասպետություն—շլյախտա։ Բաղաքներ Մագդեբուրգյան իրավունքով։ Հրեաները քաղաքներում։ Բաղաքական իշխանություն կազմակերպումը իշխան, առաջ, սկզբներ։

Ուկրաինական և բելոռուսական ժողովուրդների կազմավորումը։ Ուկրաինական յերկրների տնտեսական և սոցիալական զարգացման աշխուժացումը XV դարի վերջին։ Գալիցիական յերկրները Լեհաստանի իշխանության տակ։ Գալիցիայի տնտեսական և սոցիալական զարգացումը։ Լեհաստանի ազգայնական քաղաքականությունը։ Գալիցիայում։

6. Վոսկե Հարդայի քայքայումը

Թիմուրի պետությունը

Հաղաթալական պետությունը Միջին Ասիայում XIV դարի սկզբին։ Կոիվ ջաղատայների և մոնղոլների միջև։ Թիմուր։ Ազատամարտություն Մամարդուհում։ Միջին Ասիայի միավորումը։ Խորեզմի, Իրանի, Վրաստանի նվաճումը։ Թիմուրի կոիվը Թուրանում։ Մարայի ավերումը։ Մրջավանք դիպի Հնդկաստան և կոիվ թուրք-սամանցիների հետ։ Թիմուրի պետության կառուցվածքը։ Առևտրի զարգացումը։ Մամարդանդի շինարարությունը։ Թիմուրի մահը և Թիմուրիդների պետության քայքայումը։

Կազմի խառնուրդի առաջացումը։

Մերձկամյան յերկրի բնիկները։ Հողագործական կուլտուրայի զարգացումը։ Առևտրական կապերը Մոսկովայի և Անդրուրալի հետ։ Կազանի խառնության սոցիալական ու պետական կազմը։ Մարինները, չուվաշները, ուզբեկները, բաշկիրները թաթարական և սեփական ֆեոդալների իշխանության տակ։ Կազանի խառնության կուլտուրան։

Նոգայան հորդայի առաջացումը։ Դրիմի խառնուրդի առաջացումը

Ճենովական գաղութների ծաղկումը Դրիմում XIV դարում (Կաֆա)։ Կաֆայի և թաթարական խաների փոխհարաբերությունները։ Հյուսիսային Դրիմը խանական տուգուներին դեկավարման տակ։ Թաթարական ֆեոդալների նստակեցության անցնելը Դրիմում և ֆեոդալական հողատիրության զարգացումը։ Դրիմի բեկերը և նրանց սեպարատիստական ձգտումները։ Հաշի-Գիրեյ։ Թյուրքիայի միջամտությունը Դրիմի գործերին։ Կաֆայի առումը 1475 թ.։ Թյուրքիայից՝ Դրիմի խաների վասսալական կախման մեջ բնիկները։ Մենդլի-Գիրեյ։ Դրիմի թաթարների կուլտուրան XIV—XV դարերում։

Սերիական խառնուրդ

Արևմտյան Սիբիրի բնիկները XV դարում—վոգուները (մանսերը) և ոստյակները (խանտ)։ Նրանց հարկատու դարձնելը թաթարների կողմից։ Խառնության առաջացումը մայրաքաղաքի տեղափոխումը Տուրլի գետաբերանը։

IV. Ռուսական պետության առաջացումը

1. Եկոնոմիկան և սոցիալական կազմը XV դարի վերջին—XVI դարի սկզբին

Մարքսի ու Ենգելսի կենտրոնացված ֆեոդալական պետությունների առաջացման մասին։ Լենինի-Ստալինի ուսմունքը այն պայմանների մասին, վորոնք արագացրել են Արևելյան Ցեվրոպայում կենտրոնացված պետությունների առաջացումը։ Ծրագիր ԽՍՀՄ պատմ.—2

Ռուսական ազգութեան միավորումը մեկ պետութեան մեջ՝ կենտրոն ունենալով Մոսկվան:

Վոյտչինային տնտեսութունը և կալվածատիրական սխտեմ: Արհեստ և նրա կազմակերպումը: Ներքին և արտաքին առևտուր: Իրամական հարաբերութեւնների զարգացումը: Քաղաք: Դասակարգային կռիւ: Հակառութեւններ ֆեոդալների դասակարգի ներսում:

2. Հյուսիս-արևելյան Ռուսիայի միավորման ավարտումը Իվան III-ի և Վասիլիյ III-ի ժամանակ

Նովգորոդի և նրա գաղութների միացումը Մոսկվային: Տվերի միացումը: Ույազանի վասալական վիճակը Իվան III-ի ժամանակ և նրա վերջնական միացումը Վասիլիյ III-ի ժամանակ: Պսկովի միացումը: Մանր ուղեկային իշխանութեւնների բախտը: Ուղեկային իշխանների քայքայումը և նրանց քաղաքական նշանակութեան անկումը:

Ռուսական յերկրների համար Լիտվայի հետ կռիւն ուղիղ: Մոսկովյան մեծ իշխանների «պապեական հողի» թեորիան: Լիտվական մեծ իշխանի ուստուսի վասալների անցումը Մոսկովյան ծառայութեանը: Սմոլենսկի և Չերնիգով-Սևիերսկի յերկրի միացումը:

3. Ռուսական պետութեան հարձակումը Արևելքի վրա

Պերմը XV դարում: Նրա նվաճումը: Պերմի իշխանների բախտը: 1465, 1483, 1500 թվերի արշավանքները Ուրալի համար. յուզրայի նվաճումը: Կազանի վասալական կախումը: Վասալական Կասիմովյան խանութեւնը: Առաջին հարաբերութեւնները Սիբիրական խանութեան հետ: Վրաստանի դիմումը Մոսկվային Իվան III-ի ժամանակ:

4. Կռիվ Վոսկե Հորդայի հետ

Ստալինը Արևելքում կենտրոնացված պետութեւններ առաջացնելու դրժում մոնղոլների հետ կռիւն նշանակութեան մասին: Ամադի արշավանքը: Մոսկվայի դաշինքը Ղրիմի հետ: Վոսկե Հորդայի վերջնական ջախջախումը: Աստրախանյան խա-

նութեան առաջացումը: Մարքսը Վոսկե Հորդայի վերաբերյալ Իվան III-ի քաղաքականութեան մասին:

5. Իշխանութեան ապարատի կազմակերպումը

Փոփոխութեւններ բոյարական դուժայի կազմում: Առանձին իշխանութեւնների կառավարման որգանների միավորումը: Հրամանների ծագումը: Կուսակալութեւնների սխտեմը. առաջին քայլերը կերակրումները ռեզիմենտացիայի յենթարկելու: 1497 թ. դատաստանագիրքը: Ֆինանսական միջոցառումներ: Յեկեղեցու կազմակերպումը: Իոսիֆականներ և անշահասերներ: Զորքի կազմակերպումը: Ազնվական դորք: Կալվածատիրական սխտեմ: Ազնվականութեանն ապահովելու համար հողային ֆոնդ ստեղծելու հարցը:

6. Ռուսական պետութեան միջազգային դրութեւնը

Բյուզանդական կայսրութեան անկումը: Մոսկվայի վոյս հարաբերութեւնը Վյեննայի և պապական գահի հետ: Իվան III-ի ամբանութեւնը Սոփիա Պալատոգի հետ: Թյուրքիայի հետ քաղաքական և առևտրական հարաբերութեւններ հաստատելը: Հարաբերութեւնները գերմանական կայսրութեան հետ Իվան III-ի և Վասիլիյ III-ի ժամանակ: Հարաբերութեւնները Լիվոնիայի, Դանիայի և Հանդայի հետ: Առևտրական հարաբերութեւնները Արևելքի հետ. Աֆանասիյ Նիկիտինի «Յերեք ծովից են կողմը անցնելը» (Հնդկաստան):

7. Ֆեոդալական մանրիսիայի իդեոլոգիան XV դարի վերջին— XVI դարի սկզբին

Մոսկովյան ինքնակալութեան ծրագիրն ու պայքար բոյարապետ իշխանների ուղեկային տենդենցների դեմ:

Մոսկովյան թագավորների իշխանութեւնը, տիտղոսը, գերբը: Մոսկվայի շինարարութեւնը: Մոսկվայի—յերբորդ Հոմի թեորիան: «Ֆիլոֆեյի թուղթը»: «Պատմվածք Վադիմիւրյան իշխանների մասին»: Վերաբերմունքը դեպի իոսիֆականների և անշահասերների մեծակնյազական իշխանութեւնը: Բոյարական ուղղիցիան: Քաղաքային հերետիկոսութեւններ: Վասիլիյ III-ի բնութագրերը վորպես ֆեոդալական մոնարխիայի գլուխ: Նրա վերաբերմունքը բոյարների հետ: Յեկեղեցու դիրքը:

V. Ռուսական պետությունը բազմազգ կենտրոնացված ֆեոդալական պետության վերածվելու սկիզբը

1. Կենտրոնացված ֆեոդալական բազմազգ պետություն առաջանալու պայմանները XVI դարում

Լենինն ու Ստալինը կենտրոնացված պետությունն առաջա- նալու տնտեսական նախադրյալների մասին: Ստալինը Արևել- յան Յեկրոպայում բազմազգ պետություններ առաջանալու մասին: Մոսկովյան ինքնակալության դասակարգային բնույթը: Ռուսական պետության արտադրողական ուժերի աճումը XVI դարում:

Ազնվական-բուրժուական և մենշևիկյան-տրոցկիստական թեորիաների քննադատությունը գյուղացիների ճորտացումն սկսվելու մասին XVI դարում: Ռոժկովի թեորիայի (ազնվակա- նական հեղափոխություն), Պոկրովսկու թեորիայի (առևտրական կապիտալիզմ, ինքնակալությունը վորպես առևտրական կապի- տալի իշխանություն) և նրա «շկոլայի» (ճորտատիրությունը վորպես առանձին ֆորմացիա, նոր ֆեոդալիզմ) սխալ լինելը:

2. Ֆեոդալական խմբավորումների կոիվը Վասիլիյ III-ի մահվա- նից հետո

Յելենա Գլինսկայայի ռեգենտությունը: Ուզելային իշխան- ներ Յուրիի և Անդրեյի յեռույթի ճնշումը: Վասիլիյ III-ի քաղա- քականության շարունակությունը: Յելենա Գլինսկայայի մահն ու իշխանության գրավումը խոշոր ֆեոդալների կողմից: Բոյարական կառավարություն: Կոիվ Շույսկիների և Բելսկիների միջև իշ- խանության համար: Մանր ազնվականության դերն այդ կոիվում: Շրթնազրեր (губные грамоты): Իվան IV-ի թագադրումը: Մոս- կովյան ապստամբությունը 1547 թ.:

3. Ֆեոդալական խմբավորումների կոիվը և բարենբարգումներ XVI դարի մեջքիմ

Այսպես կոչված «հաշտության ժողովը» 1549 թ.: «Ընտրո- վի ռադա»: Ազնվականության ծրագրերը (Իվան Գերս- վեաով), նրա մասնակի իրագործումը «ընտրովի ռադայի կողմից»: 50-ական թվականների ռեֆորմը: 1550 թ. Դատապ-

տանադրերը: Ստոպլավ: «Ընտրովի հազարի» կալվածատիրացումը: Յերկրային ռեֆորմ (земская реформа): Կերակրումների վերացու- մըն ու որենադիրք ծառայության մասին: Աղիզնավոր գործի (стре- ленное войско) հոսեղումը: Ցարի ինքնակալ իշխանության հարցը: Բոյարության դիրքն ու այդ դիրքի արտացոլումը գրական- նության մեջ (Կուրբսկու դրվածքները, «Զրույց վալամյան հրաշա- գործների մասին»): «Աստիճանների գիրք»: Բարձակարդություն:

4. Նվաճողական ֆալաֆականությունը XVI դարի մեջքիմ: Կոիվ Կազանի համար XVI դարի առաջին կիսում

Կազանի նվաճումը և կոիվ Պոլովոյեյում 1552—1557 թվե- րին: Բաշկիրներին հարկատու դարձնելը: Ասարախանի և Ստո- րին Պոլովոյեյի միացումը: Բաղաքականությունը նազայների նկատմամբ: Ընդհարում Թյուրքիայի և Ղրիմի հետ: Ղրիմը նվա- ճելու պլան: Պատվարագիծ կառուցելը և ստանիցային ծառա- յության կազմակերպումը: Կոիվաքը XVI դարում և Մոսկովյան ցարիզմի փորձը Հյուսիսային Կովկասում ամրանալու համար: Սիբիրական խանության վասսալական կախումը:

5. Լիվոնյան պատերազմ

Ներքին դրությունն ու միջազգային հարաբերություննե- րը Մերձբալթյան յերկրում XVI դարի միջին: Պատերազմ Լի- վոնիայի հետ: Լեհաստանի, Շվեդիայի և Դանիայի միջամտու- թյունը Լիվոնիայի բաժանմանը: Լեհաստանն ու Լիտվան XVI դարում: Լյուբլինյան ունիան 1569 թ. և Լեհական ազդեցիկան Արևելքում: Ստեֆան Բատորի: Հաշտությունը Ռիչ Պոսպոլի- տայի հետ 1582 թ. և Շվեդիայի հետ 1583 թ.:

6. Ուրիշնիմա և ինֆնակալության հաղթանակը

Ուրիշնիմայի առաջացումը: Ուրիշնիմայի տերիտորիան: Ուրիշնիմայի դասակարգային բնույթը: Հողային ռեֆորմ: Կոիվ գյուղացիների համար: Աշխարհիկ և հոգևոր ֆեոդալների վերնա- խավի կոիվը ուրիշնիմայի դեմ: Անհաջողություններ Լիվոնյան ճակատում: Դիմումը Յերկրային ժողովին (Земский собор) 1566 թ.: Բոյարների դավադրությունը և նրա հայտարարումը: Տեոդո- Արշավանք Նովգորոդի վրա: Դեմլետ-Դիրեյի անպատակություն-

ները: Ոպրիչնինայի լուծարքը: Ոպրիչնինայի հետևանքները: Ինքնակալության հանդիմանակն ու Մոսկովյան կենտրոնացված պետության ամրապնդումը: Իվան IV-ի բնութագրերը: Ոպրիչնինայի ելույթյան և նշանակության վերաբերյալ թեորհանքերի քննադատությունը:

7. Շուկա և առևտրական կապեր Արևմտյան Ցեկրոպայի և Արևելքի հետ

Ստալինը տնտեսական մասնատումից ֆեոդալական մասնատման ունեցած կախման մասին: Լենինը «մարզերի միջև ուժեղացող փոխանակման» դերի մասին՝ նրանց միավորման պրոցեսում: Արհեստի անջատումը: Ներքին շուկայի զարգացումը: Առևտրական կապերի սաղմնավորումը առանձին մարզերի միջև: Արևելքի հետ ունեցած առևտրական կապերի զարգացումը՝ Վոլգյան ճանապարհի նվաճման հետևանքով: Սպիտակ ծովի ճանապարհի հայտնագործումը անգլիացիների կողմից: Բալթիական ծովին Նարվան միացնելու փորձ:

8. Արևմտյան Սիբիր

Սիբիրական խանությունը Կոչումի իշխանության տակ: Նրա թուլության պատճառները: Վոլգուների (մանսիների), ոստյակների (խանտների) և ոստյակ-սամոյեդների (սելկուպների) հասարակարգը: Արդյունաբերողների շարժման ուժեղացումը Ուրալի համար XVI դարում: Աղվամազի վերաբերյալ պահանջը յեվրոպական և արևելյան շուկաների կողմից: Ստրոգանովների գաղութային տիրապետությունները: Ցերմակի եքսպեդիցիան 1581 թ.: Տյումենի և Տորոսկի հիմնումը: Սիբիրական խանության քայքայումը, Կոչումի վերջնական պարտությունը: Դեպի Սիբիր տանող ճանապարհների զբաղվումը: Սիբիրի բնակչության շահագործումը յասակի միջոցով: Սիբիրի գաղութացումը XVI դարի վերջին:

9. Միջին Ասիայի ուզբեկական խանությունները XVI դարում Հազախստանում

Ուզբեկական խանությունների առաջացումը: Աբուլլախանի թագավորումը Բուխարայում: Մոսկվայի հետ ունեցած

հարաբերությունների աշխուժացումը: Հազախական հորդանքները Միջին Ասիայում:

10. Կենցաղն ու կուլտուրան XVI դարում

Բարձրագույն դասակարգերի, առևտրական մարդկանց և գյուղացիության կենցաղը XVI դարում: Ստոգլավի միջոցառումները: Դոմոստրոյ-իշխող դասակարգերի բարոյականության որենսդիրք: Իշխան Կուլբսկին վորպես գրող: Իվան Ահեդի գրական յերկերը: Միտրոպոլիտ Մակարիի Четыи Минеи: Իվան Ֆեոդորովն ու տպագրական գործը: Արվեստ, ճարտարապետություն, կենդանագրություն: Քաղաքական տենդենցը արվեստի և գրականության մեջ:

VI. Գյուղացիական պատերազմը XVII դարի սկզբին: Լեհական յեվ շվեդական ինքնավեցիակաները

1. Հորտատիրական իրավունքը և դասակարգային կռիվն սրումը XVI դարի վերջին ֆառորդում

XVI դարի յերկրորդ կեսի տնտեսական ճգնաժամը: Գյուղացիների վրա ֆեոդալական հարձակման ուժեղացումը: Գյուղացիության տեղատվությունը դեպի ծայրամասերը՝ Կազակությունը: Կառավարության միջոցառումները գյուղացիներին ճորտացնելու համար: «Արդելյալ առարկաներ»:

Ֆեոդոր Իվանովիչի և Բորիս Գոդունովի քաղաքականությունը: Կռիվ ճորտատիրերի բանակում իշխանության համար: Ցերկային ժողովը (земский собор) 1598 թ. և Բորիս Գոդունովին թագավոր ընտրելը: Բորիս Գոդունովի գործունեությունը կենտրոնական իշխանությունն ուժեղացնելու համար: Ցեկեղեցական վարչություն: Պատրիարքության հաստատումը: Գաղութային քաղաքականության զարգացումը. քաղաքների շինարարությունը: Սիբիր: Կապեր Վրաստանի հետ, կապեր Անգլիայի հետ, Հարաբերությունը Ռեչ Պոսպոլիտայայի հետ: Պատերազմ Շվեդիայի հետ: Լեհական և Շվեդական ինտերվենցիայի նախադրյալները:

Գյուղացիական պատերազմի նախադրյալները: Ճորտատիրական քաղաքականությունը գյուղացիության նկատմամբ: 1592 թ. մարդահամարը: Որենսդրությունը խոլոպների մասին:

1597 թ. ուկազը փախստականներին վերոնկու մասին: Սովը 1601—1603 թ. թ. և դատակարգային կովի սրուած: Մուրախ Կոստապի ապստամբութիւնը և գյուղացիական պատերազմի սկիզբը: Գյուղացիական շարժումը Սեվերսկի Ռեկրահայում: Քաղաքային շարժումներ XVI դ. վերջին:

Մարքսը, Ենգելը, Լենինն ու Ստալինը ֆեոդալական դարաշրջանի գյուղացիական պատերազմներին մասին: Գյուղացիական պատերազմների վերաբերյալ ազնվական-բուրժուական և մենշևիկա-տրոցկիստական թեորիաների քննադատութիւնը: Այս հարցի ազնվազնները Պոկրովսկու և նրա «գարոցի» կողմից:

2. Կեդդմիտրիյ I—Լեհական ինտերվենտների հովանավորչալը և նրա արշավանքը Մոսկվայի վրա

Պոկրովսկու և նրա «գարոցի» սխալ դրույթը Կեդդմիտրիի անձնավորութեան հարցում: Լեհաստանի ֆեոդալական խմբավորումները, վերոնք ռոմանովսկու էին Կեդդմիտրիին: Կեդդմիտրիի և լեհական ֆեոդալների կողմից սահմանային մարզերի գյուղացիական ապստամբութիւնների ոգտագործումը: Կեդդմիտրիի կողմից Մոսկվայի առումը լեհերի աջակցութեամբ: Կեդդմիտրիի ազնվականական քաղաքականութիւնը: Սիրգիզմունդի վերադ. Մոսկվան Ռեչ Պոսպոլիտայայի վասալական տիրապետութիւն դարձնելու համար: Ապստամբութիւն Մոսկվայում լեհերի դեմ և Կեդդմիտրիի տապալումը: Վասիլիյ Շույսկու թագաւորումը, ցար Վասիլիի խաչհամբույր գիրը:

3. Գյուղացիական պատերազմը Բոլաոնիկովի ղեկավարութեամբ

Իվան Բոլոտնիկովի ապստամբութիւնը: Շաբոխ ուժերն ու ապստամբութեան ընթացքը: Քաղաքային ազնվականութեան վերաբերմունքը դեպի Վասիլիյ Շույսկու կառավարութիւնը: Ապստամբութեան ճնշումը: Շույսկու միջոցառումները գյուղացիներին ճորտացնելու համար:

4. Լեհական ինտերվենցիայի ուժեղացումը. Տուշինո. շվեդական ինտերվենցիա

Կեդդմիտրի II—«Տուշինյան գող»—լեհական ինտերվենտների նոր հովանավորչալը: Տուշինյան լազերի կազմը:

Գյուղացիական պատերազմը նոր պայմաններում: Քաղաքային ապստամբութիւններ 1608—1610 թվականներին: Պոկովսկի և Արեմայան Սիրբիի ժողովուրդների ապստամբութիւնը: Շվեդական ինտերվենցիայի սկիզբը: Լեհերի անցումը բացարձակ ինտերվենցիայի: Մոսկովի պաշարումը Սիրգիզմունդի կողմից: Շույսկու տապալումը և Տուշինոյի լազերի քայքայումը: Վազիլայի լոյսբերական թեկնածութիւնը: Մոսկվայի գրավումը լեհական կայսրորդի կողմից: Նովգորոդի գրավումը շվեդների կողմից:

5. Կոնվ ազգային անկախութեան համար

Ապստամբութիւն Մոսկվայում 1611 թ. մարտին: Առաջին աշխարհապարտ (ОПОЛЧЕНИЕ) և նրա դատակարգային կազմը: Դատակարգային հակառակութիւններ առաջին աշխարհապարտի ներսում և նրա քայքայումը: Յերկրորդ աշխարհապարտը (1612—1613): Ծառայող մարդկանց, քաղաքային բնակչութեան և գյուղացիութեան լայն շրջանների մասնակցութիւնը նրան. համաձայնութիւն կազակութեան հետ: Մինինի և Պոժարսկու դերը: Մոսկվայի ազատագրումը և ինտերվենտների արտաքսումը. 1613 թ. ժողովը, պետական միասնութեան և իշխանութեան վերականգնումը:

VII. Ռուսական պետութեան XVII դարում: ԽՍՀՄ ժողովուրդները XVII դարում

1. Ռուսական պետութեան XVII դարի առաջին կիսում

Միխայիլ Ռոմանովիչի թագաւորումը: Շվեդական և լեհական ինտերվենցիայի հետեւնքների վերացումը: Ստոլբովյան խաղաղութիւնը և Դեռուլինյան դինազադարը: Միխայիլ Ֆեոդորովիչի ֆինանսական և տնտեսական քաղաքականութիւնը: Յերկրային ժողովներ և նրանց դերը կենտրոնական իշխանութեան ամրապնդման գործում. պատրիարք Ֆիլարետը:

Պատերազմի վերանորոգումը Ռեչ Պոսպոլիտայայի հետ 1632—1634 թվերին: Հարավային սահմանները պահպանելու միջոցառումներ:

Հոգերի բաժանումը մանր ազնվականությանն ու կազա-
կական վերնախավին՝ Միխայիլ Ֆեոդորովիչի կառավարության
կողմից: «Կեսարքային տարիներ» վերացման հարցը: Դասա-
կարգային հակասությունների աճումը XVII դարի միջերթին:
Յերկրային ժողով 1642 թվին:

Քաղաքային ապստամբություններ 1648—1650 թ.թ. և ժողով 1649 թ.

Այեքսանդր Միխայիլիչ Ռոմանովի թագավորումը: Բ. Ի.
Մորոզովի կառավարությունը: Պառազների ապստամբությունները
1648 թ. Մոսկվայում և այլ քաղաքներում: Քաղաքային ազնվա-
կանության յեղույթը: Յերկրային ժողով 1648—1649 թ.թ.: Ապրա-
տամբություններ Նովոդուգում և Պսկովում 1650 թ.: Ժողովային
որենագիրքը 1649 թ. և նրա ձորտատիրական բնույթը:

2. Ռուսական պետության ներքին կազմը և Ալեքսեյ Միխայիլիչի
փաղափակնությունը

XVII դարի եկոնոմիկան և սոցիալական կարգերը

Ֆեոդալական վտոջինան XVII դարում: Ծառայող մարդ-
կանց կարգերը: Զորտացման ուժեղացումը: Գյուղացիների կա-
տեգորիան XVII դ.: Արհեստ: և արհեստագործություններ: Զոր-
տատիրական մանուֆակտուրայի ծագումը: Ռուսական պետու-
թյան առևտուրը: մոսկովյան շուկայի կախումը արևմտայնվու-
պական շուկայից: Քաղաքը XVII դ.: Քաղաքային բնակչությունը
ըստ որենագրերի: XVII դարի յերրորդ քառորդի մերկանտիլի-
տական տնտեսական քաղաքականությունը: Լենինը XVII դարի
«համառուսական շուկայի» մասին:

Ռազմա-քաղաքական ապարատի զարգացումը XVII դարում

Առաջին Ռոմանովների ինքնակալության բնույթը: Կենտ-
րոնական վարչություն, վարչատյաններ (приказы), բոյարական
դոման, յերկրային ժողովներ: Մարզային վարչություն: Ֆինան-
սական վարչություն: Բանակի վճարակազմակերպումը. ռազմական
նախատորմ հիմնելու փորձեր:

Ցեկեղեցական փաղափակնությունը XVII դարում

Ցեկեղեցին ու ֆեոդալական պետությունը XVII դարի
առաջին կեսում: Պատրիարք Նիկոնը: Զգուում դեպի յեկեղե-

ցական վարչության կենտրոնացումը. Նիկոնի ռեֆորմները: Նի-
կոնի փորձերը՝ պահպանելու յեկեղեցու ֆեոդալական մեկուսա-
ցումը և նրա ընդհարումը ցարական իշխանության հետ: 1666 թ.
յեկեղեցական ժողովը: Պառակտում: Նիկոնի տապալումը:

3. Դասակարգային կռիվ ռուսական պետության մեջ XVII դարի
յերկրորդ կեսում

«Պղնձե բունտը» 1662 թ.: Պառակտումն ու նրա սոցիալական
եյուլությունը: Սոլովեցկու ապստամբությունը: 1667—1671 թ.թ.
գյուղացիական պատերազմը: Ստեպան Ռազինի արշավանքը
դեպի Պարսկաստան: Ստեպան Ռազինի արշավանքը Վոլգայի
վրայով: Գյուղացիական պատերազմի ծավալումը միջին Պովոլ-
ժյեյում, Պովոլժյեյի ժողովուրդների մասնակցությունը գյուղացի-
ական պատերազմին 1670—1671 թ.թ.:

4. Պովոլժյեյի ժողովուրդները մոսկովյան քաղաքների իշխանու-
թյան տակ

Պովոլժյեյի ժողովուրդների դրությունը XVII դարում:
Մարիններ, մորզլացիները, չուվաշները, թաթարները և ուղմուրտ-
ները մոսկովյան ցարիզմի իշխանության տակ: Մորզլացիների
բռնի քրիստոնեացումը: Բաշկիրները ցարիզմի իշխանության
տակ. բաշկիրների ապստամբությունը XVII դարում:

5. Արևելյան Սիբիրի ժողովուրդները: Ինֆնակալության գաղութա-
յին փաղափակնությունը Սիբիրում

Արևելյան Սիբիրի ժողովուրդների հասարակական կար-
գերը: Սիբիրի նվաճման ընթացքը XVII դարում: Սիբիրի ժողո-
վուրդների կռիվը ցարական նվաճման դեմ: Ս. Դեմիսովի հայտ-
նաբերած ճանապարհը Հյուսիս-արևելյան Ասիայի շուրջը: Ընդ-
հարում Զինական կայսրության հետ՝ Ամուրի վրա:

Սիբիրի XVI—XVII դարերի ռուսական գաղութացման բը-
նույթը: «Արդյունաբերական մարդիկ», նրանց դերը Սիբիրի
հայտնագործման, գրավման և բնակեցման գործում: Ծառայող
մարդիկ: Հողագործական գաղութացում. արվարձաններ և «թագա-
վորական վարելահող»: Գաղութացման զանազան տիպեր (աքսոր,
«прибор», «охочие люди»):

29

Ուկրաինայի և Բելոռուսիայի տնտեսական վերելքը XVI դ. առաջին կիսում: Խոշոր գյուղատնտեսություն աճումը: Արհեստա-
արհեստագործական գործունեություն զարգացումը: Առևտրա-
կան կապերը Մոսկովյան Ռուսիայի և Արևմտյան Ցեվրոպայի հետ: Փեռագլուխ-ճորտատիրական հարաբերությունների զար-
գացումը: Ուկրաինական և բելոռուսական մագնատություն. ղեմավանդներ, շլյախտա, քաղաք, գյուղացիություն: Ուկրաինա-
կան կազակություն և նրա շերտավորումը: Ազգային-ազատա-
գրական շարժման զարգացումը լեհական կալվածատերերի դեմ
Ուկրաինայում: Ուկրաինայի և Բելոռուսիայի կուլտուրան:

դերը: Ոտարերկրացիները Մոսկվայում XVII դ.: Գերմանական արվարձան: Ուկրաինայի աղդեցութիւնը: Դպրոց և լուսավորութիւն: Սլավոնա-հունա-լատինական ակադեմիա: Գիտութիւնը XVII դ.: Թարգմանական և ինքնուրույն գրականութիւն: Կոտոշիխին: Սիմեոն Պալոցկի: Մոսկովյան թատրոն: Քաղաքային պատմութեւք: Սատիրական պատմութեւք XVII դ.: Ճարտարապետութիւն: Կենդանագրութիւն (Սիմեոն Ուշակով):

VIII. Պյոտր I-ի ռազմա-քաղաքական կայսրությունը

1. Ռուսական պետությունը XVII դ. վերջին քաղաքականությանը

Ֆեոդոլ Ալեքսեյեւիչի ներքին քաղաքականութիւնը, բարձակարդութեան վերացումը: Արտաքին քաղաքականութիւնը: Պատերազմ. թյուրքիայի հետ: Ֆեոդալական խմբավորումները կոխելը: Արքունական խմբավորումներ: Պյոտր I-ի թագավորութեւք: Ապստամբութիւն Մոսկվայում 1682 թ. մայիսին: Սոֆիա թագուհու կառավարումը, նրա արտաքին քաղաքականութիւնը, դրիմի արշավանքները և նրանց անհաջողութիւնը:

Հարաբերութիւնները Չինաստանի հետ XVII դ.: Ներչինսկի դաշինք: Սարելեցները բռնադատ 1689 թ. և Սոֆիայի հետացումը: Պյոտր I-ի ի վան թագավորները:

Պյոտր I-ի միակալութեան հաստատումը Իվան V-ի մահվանից հետո: Պյոտրի արտաքին քաղաքականութեան կապը XVII դ. քաղաքականութեան հետ: 1695 և 1696 թ. թ. աղովյան արշավանքները: Մեծ դեսպանութիւնը գեպի Արևմտյան Յեմլուդա: Սարելեցները բռնադատ 1698 թ.:

2. Պյոտր I-ի արտաքին քաղաքականությունը

Հյուսիսային պատերազմի սկիզբը: Պարտութիւն Նարվայի տակ: Բանակի և նավատորմի կազմակերպումը: Պետերբուրգի հիմնումը: Կարլոս XII-ի շարժումը Ռուսաստանի վրա: Մադեպի դավաճանութիւնը: Պոլտավայի ճակատամարտը: Պրուսիայի արշավանքը: Մերձբալտիկայի հետ ունեցած կռիւի վերսկսումը: Ռուսական նավատորմի հաղթանակը Գանգուտի մոտ: Մերձբալտիկայի պետութիւնները Հյուսիսային պատերազմի ժամանակ: Նիշտադիայի խաղաղութիւնը: Կ. Մարքսը բալթիկական հարցի մասին: Բերկովիչ-Չերկասկու և Բուխզուցի եքսպեդիցիան Մի-

ջին Ասիա: Պարսկական արշավանքը: Պյոտր I-ի արտաքին քաղաքականութեան կապը ներքին քաղաքականութեան հետ:

3. XVIII դ. սկզբի ժողովրդական շարժումները

Ժողովրդական ճնշման և ֆեոդալ-ճորտատիրական շահագործման ուժեղացումը, գյուղացիների փախուստը: Գյուղացիական խռովութիւնները Մոսկովյան պետութեան գաղափարներում: Աստրախանի ապստամբութիւնը 1705—1706 թ. թ.: Գյուղացիական-կազակական շարժումը Կ. Բուլավինի ղեկավարութեամբ (1707—1708): Պոլովցիյի ժողովրդների (բաշկիրները, թաթարները, մարիները, ուգոլուսները) ապստամբութիւնը 1705—1711 թ. թ.:

4. Պյոտր I-ի տնտեսական քաղաքականությունը

Պետրովյան մերկանտիլիզմ: Ռուսաստանում կապիտալիզմի պետական արմատավորման թեորիայի քննադատութիւնը: Միջոցառումներ գյուղատնտեսութեան, արդյունաբերութեան և առևտրի բնադավառում: Պետրովյան մանուֆակտուրա, բանվոր մարդիկ: Պետական տնտեսութիւնը Պյոտր I-ի ժամանակ, ֆինանսները:

5. Պյոտր I-ի սոցիալական ռեֆորմները

Կալվաճառների ղառակարգի ամրապնդումը և աջակցութիւնը սկզբնավորվող վաճառականական դասակարգին: Ազնվականական հողատիրութեան ամրապնդումը: Կարգացուցակ: Գյուղացիական ճորտացման ավարտումը (անձատուրք): Վաճառականութեան կազմակերպումը քաղաքային ռեֆորմի նշանակութիւնը, գիրքիաներ և համաքարութիւնները:

6. Պյոտր I-ի վարչական ռեֆորմները

Վարչական ապարատի վերակազմակերպման դասակարգային նշանակութիւնը: Իշխանութեան կենտրոնական ապարատի ռեֆորմը, սենատ, կոլլեգիաներ, սինոդ, դատախազութիւն և ֆիսկալներ: Տեղական ապարատի ռեֆորմը, նահանգների և գաղառների հիմնումը: Ռազմական ռեֆորմ: Քաղաքացիական և ղինվորական ծառայութեան կազմակերպումը:

7. Պյոտր I-ի Ռուսական կայսրության գաղութային քաղաքականությունը

Ուկրաինյան Մազեպայի գավառապետություններից հետո: Չապորոժյեյի ավերումը, Սկորոպադսկու հեթմանությունն ու ռուսական ազմ ինխտրացիան Ուկրաինայում, մալաուսական կոլլեգիա: Աջափնյա Ուկրաինայի հարցը: Բաշկիրները XVIII դ. առաջին քառորդում: Բաշկիրական ապստամբություն ճնշումը 1705-1711 թ. թ.: Կամչատկան և նրա շահագործումը:

8. Կուլտուրան և լուսավորությունը Պյոտր I-ի ժամանակ

Արեմայան Յեվրոպայի ազդեցության ուժեղացումը: Կուլտուրան բարբարոսական մեթոդներով բարբարոսական Ռուսիային պատվաստելը: Փոփոխություններ կենցաղում: Նոր ուրախություն: Քաղաքացիական այբուբեն: Լրագրեր: Դպրոց: Թատրոն: Գրականություն ու գիտությունը Պյոտր I-ի ժամանակ: Գիտությունների ակադեմիայի կազմակերպումը:

9. Պյոտրի քաղաքականության վախճանը

Ալեքսեյ Թադաժաուսկիի գործը: Ուկազ գահաժառանգություն: Պյոտր I-ի մահը: Ժողովրդական յերգեր Պյոտր I-ի մասին: Պյոտր I-ի անձնավորության բնութագրերը:

10. Պյոտր I-ի ռեֆորմների պատմական նշանակությունը

Պյոտր I-ն ու նրա ժամանակակիցները: Ռեֆորմների նախագծերը: Պոստիլով: Պյոտրի սխրակիցները:

Մարքսը և Ենդելսը, Լենինը և Ստալինը Պյոտր I-ի կերպարանափոխիչ գործունեությունը և Ռուսական պետության սոցիալական եյուլիայի մասին:

IX. Ազնվականական կայսրությունը 1725—1762 թ. թ.

1. Ռուսական կայսրությունը XVIII դ. միջերթին

Ազնվականների կռիվը Պյոտր I-ի մահվանից հետո: Իշխանություն համար: Յեկատերինա I: Գերագույն դատարի խորհուրդ: Մենշիկով: Պյոտր II: Դուրդուռիկներ և Դուլիցին: Աննա Զուբով: Մենշիկովի Պյոտր II: Գերագույնականներ: Կոնդիցիա:

ներ: 1730 թ. ազնվականական նախագծեր: Ազնվական որևէս դրություն և որևէքներ դյուզացիների մասին: Կարինետ և զադուհի գիվանատուն: Գերմանացի-բալթասկանդինների (АВАНТИОРИС-ТОБ) բռնացումը ցարիզմի պետական ապաքատում: Բիրոն: Ա. Վոլինսկու գործը: 1740 թ. Նոյեմբերի 8-ի հեղաշրջումը: Աննա Լեոպոլդովնայի ռեզնետությունը: 1741 թ. Նոյեմբերի 25-ի հեղաշրջումը, ռուսական ազնվական գլխադրվայի գերը նրանում: Յեկիզավետա Պետրովնան ու ազնվական որևէսդրությունը և որևէքներ դյուզացիների մասին: Պյոտր III: Գերմանական ազդեցության աճումը: Ուկազ ազնվականությունը ապառնություն մասին 1762 թ.: Դյուզացիների դրությունը: Ճորտատիրական կախման ուժեղացումը: Դյուզացիական ապստամբություններ: 1762 թ. հունիսի 28-ի հեղաշրջումը: Յեկատերինա II: Միջազգային հարաբերությունների գերը պալատական հեղաշրջումների ժամանակ:

2. Ռուսական կայսրության ժողովուրդներն ու ցարիզմի քաղաքային քաղաքականությունը 1725—1762 թ. թ.

Չախափնյա Ուկրաինյան Ռուսական կայսրության կազմում: անտեսական հպատակեցման քաղաքականությունը: Փոփոխություններ հեթմանականության վարչական կազմում: Ռազումովսկու հեթմանությունը: Նոր Սեչը և ցարիզմի քաղաքականությունը: Աջափնյա Ուկրաինյան Լեհաստանի իշխանության տակ: Ազգային պայքարի աճումը: Պալեյ: Հայդամատչինա: Ուկրաինական յերկրները միացնելու ձգտումը:

Բաշկիրիան XVII դարում, ապստամբություններ 1735—1740, 1747 և 1755 թ. թ.: Կարա-Սակալ և Բատիրշա: Նադայներ: Կալմիկներ: Դադախներ:

Սիբիր, ապստամբություններ Կամչատկայում և Չուկոտկայում: Բերինգի և Զալեզիցիան: Ամերիկա մուտք գործելը:

Ջուզգարայի ավերումը չինացիների կողմից: Միշին Ասիա: Կալմիկներ և զադախներ: Փոքր դուրսխական հորդայի ռուսական հպատակությունը: Կալմիկների ապստամբությունը: Կովկաս և Անդրկովկաս: Վրաստանը Վախտանգ VI-ի ժամանակ: Բարթոլոմեական և Կախեթական թագավորությունների միացումը:

Ծրագիր ԽՍՀՄ պատմ. - 3

卷二

XIII. Ճորտատիրական կարգերի փայլալման սկիզբը XIX դարի առաջին քառորդում

1. Ռուսաստանի տնտեսական զարգացումը XIX դ. առաջին քառորդում

Ճորտատիրական տնտեսության ճգնաժամի հասունացումը XIX դ. առաջին քառորդում: Մարքսիզմի կլասիկները ճորտատիրության ճգնաժամի էություն մասին: Արդյունաբերական հեղաշրջումն Արևմուտքում և նրա ազդեցությունը Ռուսաստանի եկոնոմիկայի վրա: Ռուսաստանի հետաձգությունը: Ռուսաստանի տեղը համաշխարհային տնտեսական սխեմում: Կապիտալիստական մանուֆակտուրայի կազմվելը Ռուսաստանում: Ռուսական մետաղագործության հետաձգությունը: Պոսեսիոն և վոյչինային մանուֆակտուրայի անկման սկիզբը: Բամբակեղենի արդյունաբերության զարգացումը: Արհեստի զարգացումը: Գյուղացիական արդյունաբերությունը:

Ներքին շուկայի զարգացումը: Արտաքին առևտրի աճումը: Ճորտատիրական շահագործման ուժեղացումը գյուղատնտեսության մեջ: Կոռ և բահրա: Գյուղացիության հողազրկման աճումը: Մեխայչինա: Ազատավարձու աշխատանքի մուտքը կալվածատիրական տնտեսության մեջ: Կալվածատիրական տնտեսության ռացիոնալացման փորձերի անհաջողությունը:

Ռուս տնտեսագիտական գրականությունը XIX դ. առաջին քառորդում. պրոտեկցիոնիզմ և ֆրիտրեյդերականություն:

2. Ցարիզմի ներքին և արտաքին փառափառությունը 1801-1812 տարիներին

Ալեքսանդր I-ի թագավորումը. նրա բնութագիրը: Մշտական խնդիրների հիմնումը: Դոնիակ կոմիտե, նրա կազմի ու գործողությունների պլանը: Գյուղացիական հարցն ու ինքնակալության սահմանափակման հարցը Դոնիակ կոմիտեյում:

Մինիստրություններ: Սենատի բարեփոխումը: Ուկրադ ազատ հողատերերի մասին: Միջոցներ լուսավորության բնագավառում, 1804 թ. զբաղմունքի կանոնադրի: Նոր համալսարանների բացումը:

Ալեքսանդր I-ի արտաքին քաղաքականությունը: Անգլո-ռուսական հարաբերությունները: Ռուսաստանի պատերազմները Փրանսիայի հետ 1805, 1806—1807 թ.թ. Կոալիցիաներում: Տիլզիտի խաղաղություն և ցամաքային պաշարում: Վարշավայի հերցոգության առաջացումը: Ազնվականության դժգոհությունը արտաքին քաղաքականությունից: Ներքին քաղաքականության միջոցառումները Տիլզիտից հետո:

Սպերանսկու բարձրացումը և պետական ռեֆորմների նախագծերը: Պետական խորհուրդ: Մինիստրությունների ռեֆորմներ: Կարամզինի հուշատետրը հին և նոր Ռուսաստանի մասին: Սպերանսկու շնորհազրկությունը:

3. Կովկասի և Անդրկովկասի ժողովուրդները XIX դ. սկզբին

Կովկասի առանձին պետական գոյացումների սոցիալ-տնտեսական կարգերը XIX դ. սկզբին:

Ռուսական կայսրության, Իրանի և Թյուրքիայի քաղաքականությունը Կովկասի ժողովուրդների նկատմամբ: Անգլո-թուրքական թուրքական կոմիտեի քաղաքական կոմիտեի քաղաքականությունը Կովկասում: Վրաստանի միացումը Ռուսաստանյան կայսրությանը: Ցարիզմի գաղութային քաղաքականությունը Վրասթյան: Ցարիզմի գաղութային քաղաքականությունը 1804, 1812, 1819 տանում: Ազատամարտությունը Վրաստանում 1804, 1812, 1819 թ.թ.: Ցարիզմի Ռուսաստանի կողմից Կովկասը նվաճվելու սկիզբը: Ցարիզմի ռազմական գործողությունները Արևելյան և Արևմտյան Անդրկովկասում: Ցարիզմի ռազմական եքսպեդիցիաները Ղևդի Զարա-Բեկիանի լեզգիական ընկերությունները: Ցարիզմի Ղևդի Զարա-Բեկիանի լեզգիական ընկերությունները: Ցարիզմի ռազմական ուղերայիները Ադրբեջանում (Բաղվի գրավումը): ռազմական ուղերայիները Ադրբեջանում (Բաղվի գրավումը): Ռուս-իրանական և առևթյուրքական պատերազմները XIX դ. առաջին յերրորդում: Ցարիզմի քաղաքականությունը Կովկասում (1816—1827): Ցարիզմի Արևելյան Կովկասի լեռնեցիների ապստամբությունները 1818 թ.:

4. Ցարիզմի փառափառությունը Մերձբալթիկայում: Ֆինլանդիայի նվաճումը

Մերձբալթիկայի տնտեսական զարգացման առանձնահատկությունները: Գերմանական բարոնները և նրանց պաշտպանությունները: Գերմանական կառավարության կողմից: Բնիկները—

հատնացիների և լատիշների—ազդային ճնշումը գերմանական բարոնները կողմից: Մերձբալտիկյան լատիֆոնդիանների սոցիալական կարգերը: Գյուղացիական պարհակներ: Կապիտալիստական հարաբերությունների աճումը Մերձբալտիկյանում: Դասակարգային կռիվը սրումը: Գյուղացիական ապստամբություններ 1302 թ. (Վոլմարի դավառ և այլն): Գյուղացիական ռեֆորմ Մերձբալտիկյանում: Կանոնադրություն 1804 թ. լիթվանական գյուղացիների մասին: Որենքի տարածումը Եստլանդիայի վրա: Մերձբալտիկյանում գնեքալ-նահանգապետություն հիմնելը: Ազնվականության դժգոհությունը գյուղացիական ռեֆորմից: Կանոնադրություններ գյուղացիության մասին 1816—1819 թ.թ.:

Սոցիալական հարաբերությունները Ֆինլանդիայում ուսումնական նվաճումից առաջ: Տրվող լատիշականությունը և Ֆինլանդիայի հարցը: Ռուս-շվեդական պատերազմ: Սեյմը Բորգոյում: Ֆրիդրիխսհամի լատիշությունը: Ֆինլանդական մեծ իշխանությունը առաջացումը: Ֆինլանդական սահմանադրությունն ու նրա կիրառումը գործնականում: Լենինը ցարիզմի կողմից Ֆինլանդիան նվաճելու մասին: Լենինը ֆինլանդական սահմանադրության մասին:

5. Հայրենական պատերազմը 1812 թ.

Ռուս-ֆրանսիական հարաբերությունները 1812 թ. պատերազմի նախորդին: Ցամաքային պաշարման խախտումը Ռուսաստանի կողմից: Նապոլեոնի ազդեցիկ պլանները: Մարքսիզմի կլասիկները Նապոլեոնի զավթողական քաղաքականության մասին: Նապոլեոնի ներխուժումը Ռուսաստան: Ռուսաստանի և Ֆրանսիայի ռազմական ուժերը: Ժողովրդական պատերազմի սկիզբը: Ռուսական հրամանատարություն: Բաղկայ-դե-Տոլլի: Բաղրատին: Լիտվական մեծ իշխանությունը առաջացումը Նապոլեոնի պրոտեկտորատի առի: Լիտվական կառավարության քաղաքականությունը և գյուղացիական շարժումներ Նապոլեոնի և կալվածատերերի դեմ: Նապոլեոնի քաղաքականությունը Բելոռուսիայում և բելոռուսական գյուղացիության կողմը Նապոլեոնի դեմ: Ռուսական բանակի նահանջումը: Սմոլենսկի անկումը: Համադգային վոգեվորություն յերկրում: Կոստուզովին գլխավոր հրամանատար նշանակելը: Կոստուզովի բնութագրերը: Բորոդին

նոյի ճակատամարտը: Մոսկվայի հանձնումը: Մոսկվայի հրդեհը: Ժողովրդական պատերազմի զարգացումը: Նապոլեոնի նահանջը Մոսկվայից: Նրա բանակի քայքայումը: Կուլիներ Ցարուհանոյի և Մալոյարովսկիցի տակ: Պաշտիզանական պատերազմ: Բերեզինա: Նապոլեոնի փախուստը: Հայրենական պատերազմի վերջը: Նապոլեոնի պարտությունը պատճառները: Մարքսիզմի կլասիկները 1812 թ. պատերազմի մասին: Պոկրովսկու հակա-կլասիկները 1812 թ. պատերազմի մասին: Հայրենական պատերազմի գնահատման մեջ:

6. Յեվրոպական ռեակցիան: Սրբազան դաշինք: Յարիզմը Յեվրոպայի ժանդարմ

Կամպանիա 1813—1814 թ.թ.: Ռուսաստանի, Անգլիայի, Ավստրիայի և Պրուսիայի դաշինքը: Լայպցիգյան ճակատամարտը: Փարիզի առևտը: Նապոլեոնի գահնահեցությունն ու Բուրբոնների ռեստավրացիան: Վիեննայի կոնգրեսը և Ռուսաստանի դերը նրանում: Պատերազմի պատրաստություն Լեհաստանի և Պոմերանիայի համար: «Հաբսբուրգ» դու: Վատերտո: Նապոլեոնի Մաքսոնիայի համար: «Հաբսբուրգ» դու: Վատերտո: Նապոլեոնի վերջնական տապալումը: Բուրբոնների ռեստավրացիան յերկրորդ անգամ: Վիեննայի կոնգրեսի վերջումները:

Սրբազան դաշինքի առաջացումը և ցարիզմի ղեկավար դերը նրանում: Յարիզմը Յեվրոպայի ժանդարմ: Յեվրոպական հեղափոխական շարժման աճումը: Սրբազան դաշինքի կողմը Յեվրոպական հեղափոխական շարժման հետ: Սրբազան դաշինքի կոնգրեսներ Ախենում, Տրոպաուզում, Լայպցիգում և Վերդեայում: Դեպի Իտալիա ուղղված ռուսական ինտերվենցիայի նախընտրությունը: Հոլանդիայի ապստամբությունը և ցարիզմի վերաբերմունքը դրա նկատմամբ:

7. Բաղաճական ռեակցիան յերկրի ներսում

Կառավարական քաղաքականությունը պատերազմից հետո: Գյուղացիական շարժում 1813—1825 թ.թ.: Շարժում Դոնի Գյուղացիական շարժում: Մեմենովսկի գնդի ապստամբությունը (1820): Ճորտատիրական բանվորների հուզումները: Ռեակցիայի սրումը յերկրի ներսում: Ալեքսանդր I-ի ճորտատիրական որենսդրությունը: Արախչեյի: Փայտածեծի ռեժիմը բա-

նակում: Զինվորական բնակավայրեր: Գաղտնի վոստիկանու-
թյուն: Հոգեւոր գործերի և ժողովրդական լուսավորութեան մի-
նիստութեան (Գոլիցին, Մաքսիցկի, Ռունիչ): Համալսարան-
ների ավերումը: Գրաքննական ճնշումներ: Ռեակցիոն միստի-
կական պրոպագանդա: Ֆոտիյ վանահայրը: Բիբլիական հասա-
լուսութեան:

8. Յարիզմի ազգային-գաղութային փառափառութեանը (1815—1825)

Լեհական թագավորութեան: 1815 թ. սահմանադրութեան
Ցարիզմի ռեակցիոն քաղաքականութեանը: Լեհական սեյմը:
Լեհական սահմանադրութեան խախտումը: Ազգային-աղատագրա-
կան շարժման զարգացումը:

Բելոռուսիա, Ուկրաինա և Լիտվա: Բելոռուսիայի քայքայ-
ումը 1812 թ. պատերազմից հետո: 1820—1821 թ. թ. սովը:
Շլյախտական դասի «կրախը» («раздор»): Գաղտնի ընկերութեան-
ների հետապնդումը: Նովոռիցկիի դատաստանը Վիլնոյի համալ-
սարանի ուսանողների նկատմամբ: Գյուզգայիական հարցը: 20-ա-
կան թվականների գյուղացիական շարժումը: Հրեաների վտարումը
գյուղերից: Ուկրաինայի դրութեանը: Տափաստանային Ուկրաին-
այի գաղութացումը և կալվածատիրական ճորտատիրական տըն-
տեսութեան զարգացումը: Սեծովյան նավահանգիստների աղղի-
ցութեանը Ուկրաինայի գյուղատնտեսութեան դրութեան վրա:
Զինվորական բնակութեաններ:

Սիբիր և Սպերանսկու ռեֆորմները: Տափաստանային դումա-
ներ: Ռուս-ամերիկական կոմպանիա և Սլյուսկայի շահագոր-
ծումը:

9. Դեկաբրիստների ապստամբութեանը

Ռուսաստանի հեղափոխական շարժման պատմութեան լե-
նինյան պերիոդիզացիան: Դեկաբրիստները աղնվական հեղափո-
խականներ: Լենինն ու Մաալինը դեկաբրիստների մասին: Արև-
մուտյան Յեկիբոպայի հետ ունեցած ծանոթութեան ազդեցութեանը
դեկաբրիստների վրա: Արևմտայեփրոպական և ամերիկյան
հեղափոխական լեգիոնային ազդեցութեանը: Դեկաբրիստների
մասնակցութեանը 1812 թ. պատերազմին և նրանց հայրենաստի-
ցութեանը: Փրկութեան միութեան: Բարսութեան միութեան,

նրա կանոնադրութեանը, կառուցվածքն ու գործունեութեանը
Պուշկինը և դեկաբրիստները: Հարավային ընկերութեան հիմնու-
մը: Պետտիլի բնութագրերը: Հյուսիսային ընկերութեան հիմնվելը:
Պետտիլի «Ռուսական պրավդան»: Նիկիտա Մուրավյովի սահմա-
նադրութեանը: Հյուսիսային և հարավային ընկերութեաններին
գործունեութեանը, դեկաբրիստների տախտիկան: Ռիլեյեվ: Մի-
ացյալ սլավոնների ընկերութեան: Սլավոնական ընկերութեան
միաձուլումը Հարավայինի հետ:

Միջթագավորութեան: Դեկտեմբերի 14-ի ապստամբութեանը
նր: Ջերնիգովյան գնդի ապստամբութեանը: Բնութեանը և դատ-
նը: Դեկաբրիստների մահապատիժը: Պոկրովսկու և նրա «գալոցի»
ազավաղումները դեկաբրիստների շարժման վերլուծութեան մեջ:

10. Գրականութեանը, արվեստը և գիտութեանը XIX դ. առաջին քառորդում

Գրական ուղղութեանների հաջորդումը՝ կլասիցիզմ, սենտի-
մենտալիզմ և ուժմանտիզմ: Կարամզին և ժուկովսկի: «Արդա-
մաս» և «Զրույց»: Դեկաբրիստական ռեակցիոն սաղմնավորումը:
Մաս» և «Զրույց»: Դեկաբրիստական ռեակցիոն սաղմնավորումը:
Գրիբոյեդով: Պուշկինը ռուսական ազգային մեծ բանաստեղծ:
Նրա գրական գործունեութեան սկիզբը (մինչև 1825 թ.): Ռու-
սական ժուրնալիստիկայի զարգացումը:

Ուկրաինական գրականութեան և նրա եվրոպական դեղար-
վեստական ռեակցիոն ուղղութեամբ: Կոտլյարեվսկու նշանակու-
թեանը:

Թատրոնը XIX դ. առաջին քառորդում: Ծորատտիրական
թատրոն: Փոքր թատրոնի ստեղծվելը:

Ռուսական ճարտարագիտութեան: Կերպարվեստ: Յերաթըշ-
տութեան:

Պատմութեան ուսումնասիրութեանը: Կարամզինի «Ռուսաս-
տանյան պետութեան պատմութեանը»: Ռուսյանցիկյան խմբակ:
Ռուսական աշխարհագրական հայտնագործումներ: Առաջին
շուրջերկրյա ճանապարհորդութեանը (1803—1806):

XIV. Ռուսաստանը XIX դ. յերկրորդ քառորդում

1. Ծորատտիրական հարաբերությունների նվազման խստացումը
Ռուսաստանում XIX դ. յերկրորդ քառորդում

Ապրանքա-դրամական շրջանառութեան զարգացումը XIX դ.
յերկրորդ քառորդում: Խոշոր արդյունաբերութեան աճումը: Մե-

քենաների կիրառումն արտադրության մեջ: Վտաշինացին և պոսեսիոն ձեռնարկությունների անկումը: Ազատավարձու աշխատանքի աճումը: Պրոտեկցիան տարիքներ: Մանուֆակտուրային խորհուրդ: Կանկրենի գրամական սեփուրը: Սուաշին յերկաթուղիների կառուցումը: Ճորտատիրական իրավունքի կասեցնող պղծեցությունը: Գյուղացիական արհեստագործությունների զարգացումը: Տուգանք: Խորանովսկու՝ այդ ժամանակաշրջանի արհեստի և ֆաբրիկայի փոխհարաբերության վերաբերյալ թեորիայի սխալ լինելը: Բանվորական շարժումը ճորտատիրական և կապիտալիստական արդյունաբերության մեջ:

Ներքին և արտաքին՝ հացի վաճառք: Կոսային տնտեսության ճգնաժամը: Ճորտատիրական շահագործման աճումը, ամսավճար: Կապիտալիզմի մուտքը գյուղատնտեսության մեջ: Գյուղացիության սեփականավորման պրոցեսը: Գյուղական բուրժուազիայի աճումը: Արտատնտեսական հարկադրանքի թուլացման նշաններ: Հարցադրում ազատավարձու աշխատանքի վերաբերյալ: Գյուղացիական շարժման աճումը: XIX դ. յերկրորդ քառորդի տնտեսագիտական գրականությունը: Այդ ժամանակաշրջանի եկոնոմիկայի բնութագրման գործում Պոլերովսկու կոնցեպցիայի քննադատությունը:

2. Նիկոլայ I-ի մոնարխիան: Ներքին քաղաքականությունը (1826—1847)

Նիկոլայ I և նրա գործունեությունը ծրագրեր: Ռեալիստային քաղաքականության դարգացումը: III բաժանմունքի և Ժանդարմների կորպուսի հիմնումը: Բենկենդորֆ: Գրաքննական կանոնադրություն 1826 թ.: Գլխավորական կանոնադրություն 1828 թ.: Բարենորոգչական ճիգեր: 1826 թ. դեկտեմբերի 6-ի գաղտնի կոմիտեն և նրա պլանները: 1830—1831 թ. թ. հեղափոխական անցքերի ազդեցությունը ռեալիստային կուրսի (մամուլ, բարոյ, կոիվ պառակտման դեմ) ուժեղացման վրա: Նիկոլայ I-ի պայքարը ռուսական գրականության դեմ: 30-ական թվականների ռեֆորմները: Սպերանսկին և նրա աշխատանքները կոդիֆիկացիայի վերաբերյալ: Ազնվականությունը «մաքրելու» և ամրապնդելու միջոցներ: Գյուղացիական գործի գաղտնի կոմիտեներ: Կիսկել և պետական գյուղացիներին կառավարելու ռեֆորմ: 1842 թ.

որենքը պարտավորագրված գյուղացիների մասին: Պոլերովսկու հակամարտության սխալները Նիկոլայ I-ի ներքին քաղաքականության գնահատման հարցում:

3. 1830—1831 թ. թ. լեհական ապստամբությունը: Լիտվան, Բելոռուսիան և Ուկրաինան XIX դ. 30—50-ական թվականներին

Լեհաստանի եկոնոմիկան: Դասակարգային ուժերի փոխհարաբերությունը: Ազգային ճնշման ուժեղացումը: Սահմանադրության խախտումը: Լիտվան, Բելոռուսիան և Ուկրաինան Լեհաստանին միացնելու հարցը: Պոգրապորշիկների գաղտնի ընկերությունը: Յեվրոպական հեղափոխություններն ու նրանց բնույթը: Մեծ զորավորների փախուստը Վարշավայից՝ իր զորքի հետ: սկիզբը: Կոնստանտինի փախուստը Վարշավայից՝ իր զորքի հետ: Քաղաքական խմբավորումներ: Վարշավայի խորհրդի առաջացումը: Խլավիցկու գլխատուրան:

Ռումանովների տան դահադրվումը: Գյուղացիական հարցը: Ժամանակավոր կառավարության կազմակերպումը: Ռազմական գործողությունների ընթացքը: Ապստամբություն Լիտվայում և Բելոռուսիայում: Անհաջողություններ ճակատում և լիբերալ ու ռադիկալ խմբավորումների (Լեյկկե, Մոխնացկի) ազդեցությունը ուժեղացումը: Մարքսը Լեյկկեի մասին: Վարշավայի առումը: Ապստամբության վերջը: Ապստամբության շարժիչ ուժերը: Մարքսն ու Ենգելսը 1830—1831 թ. թ. ապստամբության մասին: Որդանական ստատուտ:

Ցարական քաղաքականությունը Ուկրաինայում, Լիտվայում և Բելոռուսիայում տեղի ունեցած ապստամբությունից հետո: Արևմտյան նահանգների գործերի կոմիտեի առաջացումն ու նրա գործունեությունը: Հողերի կոնֆիսկացիան և նրանց ռուսական կալվածատերերին հանձնելը: Լիտվական ստատուտի վերացումը Բելոռուսիայում և Ուկրաինայում: Վիլնյայի համալսարանի փակումը: 5000 շրախտիչների առանձնացումը և առաքումը Կովկասյան գծի վրա: Յեկեղեցական ունիայի վոչնչացումը: Լիտվա-Ուկրաինայի և Ուկրաինայի ռուսացումը: Ճորտատիրական տնտեսության քայքայումը: Մանուֆակտուրայի զարգացումը Բելոռուսիայում: Կապիտալիստական տարրերը գյուղատնտեսության լուծուխյում: Կապիտալիստական արտադրության զարգացումը Ուկրաինայում: ճակնդեղաշարարային արտադրության զարգացումը Ուկրաինայում:

ինսպեկտոր և ողորդող թյունը՝ Բեռլոուսիայում: Ճորտատիրական շահագործման ուժեղացումը: Զինվորական բնակչությանը Պոդոլսկի նահանգում: 30—50-ական թվականների մասնայական շարժումը:

4. Արևելյան հարցը (1826—1847)

Արևելյան հարցի ելույթները Մարքսի և Ենգելսի մեկնաբանությամբ: Ռուսաստանի և Անգլիայի շահերի բազմակողմ Մերձավոր և Միջին Արևելքում: Ռուս-թուրքական պատերազմը (1826—1828): Թուրքահնչայի խաղաղությունը: Գրիբոյեդովի սպանությունը: Նավարին: Ռուս-թուրքական պատերազմը (1828—1829): Ադրբայջանի խաղաղությունը: Մերձդանուբյան իշխանությունների ուղեւորացիան: Կիսելեվի ռեֆորմը: Ներքին կռիվ թուրքիայում: Նիկիտայ I-ի ինտերվենցիան և Ունկիար-Սկելեյայան դաշինքը: Արևմտալիբանոսական պետությունների դերքը արևելյան հարցում: Պարմեստոն և նրա դերը Մարքսի գնահատականով: Լոնդոնի կոնվենցիան 1814 թ., ցարիզմի դերի թուլացումը Մերձավոր Արևելքում: Նոր տերիտորիաների զբաղվումներ Ղազախստանում: Իսթիայ թայմանովի և Քենիսարա Կասիմովի ապստամբությունները: Պերովսկու խիվայական արշավանքը:

5. Կովկասի ժողովուրդները XIX դ. յերկրորդ յերրորդում

Լեռնակամների կռիվը ամկախություն հոսար՝ Շամիլի ղեկավարությամբ

Ցարիզմի գաղութային քաղաքականությունը Կովկասում: Ցարական Ռուսաստանի՝ Կովկասի սխտեմատիկ նվաճմանն անցնելը:

Մյուրիգիզմը Կովկասում (Մուլլա-Մահմեդ, Գադի-Մահմեդ, Գամգադ-բեկ, Շամիլ): Այսպես կոչված Կովկասի «սրբազան պատերազմի» (գաղավատ) սկիզբը XIX դ. 20-ական թվականների վերջին: Ռուսական ցարիզմի դեմ անկախության համար լեռնականների մղած կռիվ ետապները:

Շամիլի իմամությունի պետական սխտեմը (զինվորական, քաղաքացիական և սոցիալ-տնտեսական ձևափոխումներ): Անգլիայի, Ֆրանսիայի և Թուրքիայի արտաքին-քաղաքական կոմ-

բինացիաները Կովկասում՝ Կովկասյան պատերազմի ժամանակաշրջանում: Շամիլի պարտությունի պատճառները: Շամիլին գերի վերցնելը: Մարքսն ու Ենգելսը Շամիլի մասին:

«Սրբազան պատերազմը» Արևմտյան Կովկասում: Մյուրիգիզմի քարոզիչները չերքեսական ցեղերի մեջ (Մուհամմեդ-Նեմին): Մուհամմեդ-Նեմինը՝ Շամիլի նայիր: Մուհամմեդ-Նեմինի նայիրու-թյան պետական սխտեմը (զինվորական, քաղաքացիական և սոցիալական միջոցառումներ): Մուհամմեդ-Նեմինի քաղաքականությունը չերքեսական ցեղերի արիստոկրատիայի նկատմամբ:

Ցարիզմի գաղութային քաղաքականությունը Անգլիկովկասում: Գուրիական ապստամբությունը 1841 թ. և մինչդեռական ապստամբությունը 1857 թ.:

Ցարիզմի կողմից Կովկասի «քաղաքական նվաճման» ավարտումը (1859—1864): Լեռնականների մի մասի արտաքսակեցումը Կովկասի սահմաններէց: Լեռնին ու Ստալինը Անգլիկովկասում ռուսական ցարիզմի վարած քաղաքականությունի մասին:

6. Հասարակական-քաղաքական շարժումը XIX դ. 30—40-ական թվականներին

30—40-ական թվականների մասնայական շարժումը: Գյուղացիական շարժումը: Խոլերային բռնկումը: Հուլիսիսի բանահյուսություն: Բանվորների յիւլյաները:

Կառավարության պայքարը գիտության և գրականության դեմ: Պաշտոնական ժողովրդականության թեորիան: Զառա-յեվը և նրա «Փիլիսոփայական նամակները»: Պուշկինի մահը: Ստանկևիչի և Գերցենի—Ուգարևի խմբակները: Առաջին ռուսական հեղեղականները: Ուտոպիական սոցիալիզմի գաղափարների ներթափանցումը Ռուսաստան:

Բեկինսկին, նրա կյանքի և հեղափոխական ուղին: Բեկինսկու հեղափոխական աշխարհայացքը: Բեկինսկու հիմնական աշխատանքները բնութագրելը: Լենինը Բեկինսկու մասին:

Գերցենը, նրա կյանքի և քաղաքական ուղին (մինչև 1847 թ.): Նրա հեղափոխական աշխարհայացքի ձեզմարումը: Գերցենի առաջին աշխատանքների բնութագրելը: Լենինը Գերցենի մասին:

Արևմտականներն ու սլավյանոֆիլները: Այդ ուղղություն

ների պայքարը Արևմտականության և պաշտոնափոխության դասակարգային և քաղաքական ելույթները: Գրանուկային և նրա հրապարակային դասախոսությունները:

Կիրիլլա-մեթոդիկյան յեղբայրություն:

Տարաս Շեվչենկո—ուկրաինական հանձարեղ բանաստեղծ, ճորտատիրական իրավունքի և ինքնակալություն դեմ մարտնչող:

Մարքսիզմ-լենինիզմի թեորետիկները 30—40-ական թվականների հասարակական-քաղաքական շարժման մասին:

7. 1848 թ. հեղափոխությունն ու Ռուսաստանը

Սրբազան դաշինքի վերականգնումը (Մյունխենյան և Ռեուլենի դաշնագրերը 1833 թ.): Նիկոլայ I-ի հակահեղափոխական քաղաքականությունը Արևմտյան Յեվրոպայում: Ապստամբությունը Գալիցիայում և Նիկոլայ I-ի ինտերվենցիան 1848 թ. հեղափոխությունն ու նրա արձագանքները Ռուսաստանում: 1848 թ. փոթությունն ու նրա արձագանքները Պ. Յա. Զառաչայի վրա: Ն. Գ. հեղափոխության ազդեցությունը Պետրաշևիչական-ների խմբակը, նրա ծրագրերն ու գործունեությունը: Նիկոլայ I-ի բռնած գերքը յեվրոպական անցքերի նկատմամբ: Ինտերվենցիան Մոլդավիայում և Վալախիայում: Ֆինանսական օգնություն Ավստրիային՝ իտալական ազգային-ազատագրական շարժումը ճնշելու: Հունգարական հեղափոխությունն ու նրա նշաթումը ճնշելու: Վարձարի և Ենգելսի գնահատականով: Ցարիզմի ինտերվենցիան Հունգարիայում: Պատկերիչի արշավանքը: Հունգարական հեղափոխության ջախջախումը: Իրվանդադիտական պարական հեղափոխության ջախջախումը: Մարքսիզմ-լենինիզմի հունգարական կոմպրանտների հարցի վերաբերյալ: Մարքսը, Ենգելսը, Լենինն ու Մալինը Նիկոլայ I-ի ինտերվենցիայի մասին Հունգարիայում: Նիկոլայ I-ի բռնած գերքը Գերմանիայի վերամիավորման հարցի նկատմամբ: Ռեակցիոն քաղաքականության ամենագույնը Ռուսաստանում: Պետրաշևիչականների ձերբակալությունն ու նրանց հետ դատատան տեսնելը:

8. Արևելյան պատերազմ (1853—1856)

Արևելյան պատերազմի պատճառները: «Բանալիների» հարցը: Պատերազմի սկիզբը: Բալխանյան ճակատ: Սինոպ:

Անգլիայի և Ֆրանսիայի միջամտությունը պատերազմին: Ավրասիայի և Պրուսիայի դիրքը: Դաշնակիցների դործողություններն Սպիտակ և Բալթիկ ծովերում, Հեռավոր Արևելքում: Ղրիմի պերագրան: Սեվաստոպոլի պաշարումը: Ղրիմի բանակի դործողությունները: Սեվաստոպոլի հերոսական պաշտպանությունը: Ռազմական գործողությունները Անգլիոկլասում: Կովոդ հախառկողների սպառազինումը, ֆինանսներն ու մատակարարումը: Ռուսաստանի տեխնիկական հետամնացությունը: 1856 թ. Փարիզյան խաղաղությունը: Մարքսի և Ենգելսի աշխատանքները Արևելյան պատերազմի մասին: Ղրիմի պատերազմը Լենինի գնահատականով: Արևելյան պատերազմի ազդեցությունը Ռուսաստանի հեղափոխական շարժման վրա:

9. Գրականությունը, արվեստը և գիտությունը XIX դ.

30—50-ական թվականներին

Գրականությունը XIX դ. յերկրորդ քառորդում: Գեղարվեստական ռեալիզմի զարգացումը: Պուշկինը 30-ական թվականներին ռուսական ռեալիզմի ստեղծող: Պուշկինի ստեղծագործության ժողովրդականությունը: Պուշկինի հաջորդն ու շարունակողը—Լեոնտով: «Նատուրալ գալոց»:
Ճորտատիրական Ռուսաստանի մեծ ռեալիստը ու մերկացնողը—Գոգոլ: Գեյցենի գեղարվեստական գրվածքները:

Գյուղացիությունն ու ճորտատիրական իրավունքը գեղարվեստական գրականության մեջ: Տուրգենևի «Записки охотника»: Նեկրասովի յերկերը: Տոլստոյի, Դստոյեվսկու և Սալտիկովի գրական գործունեության սկիզբը: Ռուսական քննադատության սկիզբը: Բեկինսկի: Ժուրնալիստիկա. «Отечественные записки», Ն. Պոլկովի «Московский телеграф», «Телескоп», «Современник».

Ուկրաինական գրականություն: Շեվչենկոն գեղարվեստական ռեալիզմի ստեղծող ուկրաինական գրականության մեջ: Վրացական գրականություն, Ալ. Զավալաձե, Գր. Բրեքլեանի, Ն. Բարատաշվիլի:

Ադրբեջանի գրականություն: Մ. Ախունդով: Հայոց գրականություն, Աբովյան:

Ծրագիր ԽՍՀՄ-ի պատմ.—4

ոսֆորմի կողովորիչ բնույթի դեմ մղվող պայքարում: Պրոկլամացիաներ «Барским крестьянам», «Великорусс», «К молодому поколению», «Молодая Россия»: Առաջին «Земля и воля»-ն: Կազանի դավադրությունը: Իշուտինի խմբակը: Անհատական տեղերի տակախալի քննադատությունը (Կարակոզովի մահախորժը Ալեքսանդր II-ի վրա): Պրոստով: Ռուսական հեղափոխականների ժնկվյան սեկցիան: I Խոսեղնացիոնալի ուսական խմբակի առաջացումը: Մարքսն ու Ենգելսը այդ ժամանակվա հեղափոխական շարժման մասին: Ոպորեցիոն-լիբերալ յեկույթները 60-ական թվականներին:

3. Լեհական ապստամբությունը 1863 թ.

Կապիտալիզմի զարգացումը Լեհաստանում: Ազգային-ազատագրական շարժման աճումը: Գյուղացիական հարցը: Մանիֆեստացիաներ: «Ապիտակներ» և «Կարմիրներ»: Վելեպոլսկու նշանակումը և նրա գործունեությունը: Նորագիտների (рекруты) հավաքումը (1863 թ. հունվար) և ապստամբության սկիզբը: Ռժոնդ նարոդովի: Գյուղացիական պարտիզանական շարժումը 1863 թ. ապրտամբության ժամանակ: Ապստամբություն Լիտվայում և Բելոսուսիայում: Կաստուս Կալինովսկի: Արևմտայնվորական դիվանագիտությունը և լեհական ապստամբությունը: Լեհական ապստամբություն և ուս հասարակություն: Գերցենի և «Земля и воля»-ի վերաբերմունքը դեպի ապստամբությունը: Ապստամբության ճնշումը: Մուրավյով-կախող: Բերդ: 1863 թ. ապստամբությունը Մարքսի, Ենգելսի, Լենինի գնահատականով: Ազգային ոսֆորմներ Լեհաստանում, Լիտվայում, Բելոսուսիայում և Ալափնյա Ուկրաինայում:

4. 1863—1874 թ. թ. ոսֆորմները

Ռեֆորմների բուրժուական բնույթը և նրանց կապը փեալը-վարի 19-ի ոսֆորմի հետ: Կանոնադրություն 1864 թ. գեմատը-վոյական հաստատությունների մասին: 1864 թ. դատական կանոնադրություններ: 1870 թ. քաղաքային կանոնադրություն: Փինտոնական ոսֆորմներ: Ռեֆորմներ բարձրագույն, միջնակարգ և ստորին դպրոցի վերաբերյալ: 1865 թ. գրաքննական ոսֆորմը: 1874 թ. ոսգական ոսֆորմը: Լենինը 60-ական թվականների ոսֆորմների մասին՝ վորպես առաջին քայլ դեպի բուրժուական մոնարխիան:

XVI. Հետեոսմյան Ռուսաստան

1. Կապիտալիզմի զարգացումը գյուղացիական ոսֆորմից հետո

Ռուսաստանի կապիտալիստական զարգացման բնահանուր բնութագրերը 1861 թ. ոսֆորմից հետո: Յերկաթուղային շինարարություն և նավագնացության զարգացումը: Իրամական շուկայի զարգացումը: Բանկեր:

Գյուղատնտեսական շուկայի զարգացումը: Ապրանքային հողագործության թաժումը: Գյուղացիության քայքայումը. հողատիրություն և հողգտադրոժում, բանող տնտեսների և հողագործական գործիքների բաշխումը, վարձու աշխատանքը կուլակային տնտեսության մեջ. չքավոր գյուղացիության պրոլետարականացումը: Ճորտատիրության մնացորդները գյուղում. կալվածատիրական լատիֆունդիաներ, հողակտորներ, հետգնման վճարներ. հարկային սխտեմ: Ճորտատիրության մնացորդների ազդեցությունը գյուղացիական տնտեսության վրա: Կալվածատիրական տնտեսության եվոլյուցիան. կոոպին սխտեմից կապիտալիստական սխտեմին անցնելը. մեքենաներն ու վարձու աշխատանքը կալվածատիրական տնտեսության մեջ: Ճորտատիրության մնացորդների ազդեցությունը կալվածատիրական տնտեսության վրա. աշխատավճարումներ: Գյուղատնտեսության կապիտալիստական զարգացման տեմպերը զանազան շրջաններում: Ազգային ճգնաժամն ու նրա կապը համաշխարհային գյուղատնտեսական ճգնաժամի հետ: Ազգային ճգնաժամի ազդեցությունը կալվածատիրական և գյուղացիական տնտեսության վրա:

Ներքին շուկայի առաջացումը խոշոր արդյունաբերության համար: Ներքին շուկայի նարոդնիկական թեորիայի քննադատությունը: Բանվորական ուժի շուկայի զարգացումը: Կապիտալի կուսակում: Արդյունաբերության զարգացման ցիկլային բնույթը: Գրյունդերությունը 60-ական թվականների վերջին և 70-ական թվականների սկզբին: Ճգնաժամ 1873—1877 թ. թ. և աշխուժացումը 70-ական թվականների վերջին: Ճգնաժամ 80-ական թվականների սկզբին և դեպրեսիա: Արտասահմանյան կապիտալի առհուը 80-ական թվականներին: Արդյունաբերական պրոտեկցիոնիզմ: Բամբակեղենի արդյունաբերության և ծանր ին-

դուստրիայի զարգացումը: Զանազան արդյունաբերական շրջաններին համեմատական նշանակությունը: Արդյունաբերության զարգացման յերեք ստադիաները: Տեխնիկական հեղաշրջում արդյունաբերության մեջ: Արտադրության համակենտրոնացում: Ռուսական արդյունաբերության հետամնացությունը՝ առաջավոր յերկրների արդյունաբերության համեմատությամբ: Ճորտատիրության մնացորդների կասեցնող ազդեցությունը:

Մարքսիզմի կլասիկները Ռուսաստանի կապիտալիստական զարգացման մասին: Լենինի «Կապիտալիզմի զարգացումը Ռուսաստանում» աշխատությունը, նրա ըովանդակությունն ու հիմնական յեզրակացությունները: Ռուսաստանում կապիտալիզարգացման վերաբերյալ հարցում Պոկրովսկու կոնցեպցիայի ըննադատությունը:

2. Միջին Ասիայի ժողովուրդները XIX դ. միջին և Միջին Ասիայի նվաճումը

Միջին Ասիան իր նվաճումից առաջ: Միջին ասիական խանությունների (Կոզանդի, Բուխարայի, Խիվայի) տնտեսական և սոցիալական կարգերի բնութագիրը: Ռուսաստանի և Անգլիայի հակասությունները Կենտրոնական Ասիայում: Ռուսաստանի ամրացումը Ղազախստանում: Ռուսական զորքերի միջինասիական արշավանքները: Ցարական զորքերի հարձակումը յերկու կողմերից: Զիմբենդի, Տաշքենդի, Սամարղանդի առումը: Կոզանդի և Բուխարայի խանությունների դրամումը: Խիվայի արշավանքը: Կոզանդի ապստամբությունը և նրա ճնշումը Ակորեկովի կողմից: Թուրքմենստանի նվաճումը: Անգրկասպյան յերկաթուղու կառուցումը: Պամիրի գրավումը: Միջին Ասիան ցարիզմի գաղութ: Ցարիզմի քաղաքականությունը Միջին Ասիայում: Միջին Ասիան մետրոպոլիայի հումքային բազա դարձնելը: Դեկլանական տնտեսություն՝ նվաճումից հետո: Բայություն գերը: Մանապներ:

3. Ցարիզմի արտաքին ֆապակալությունը XIX դ. 70-ական թվականներին

Ցեկրոպայի քաղաքական դրությունը 70-ական թվականներին: Ֆրանս-պրուսական պատերազմը: Հեղափոխությունը

Ֆրանսիայում: Փարիզյան Կոմունա: Ոգնություն ցարական Ռուսաստանի կողմից Ֆրանսիայի հակահեղափոխությունը: Ալեքսանդր II-ի կողմից Փարիզյան դաշինքը խզելու նախապատրաստությունը: Պրուս-ֆրանսիական հակասությունների ոգտադործումը ցարիզմի կողմից՝ Փարիզյան խաղաղության պայմանները վերանայելու համար: 1871 թ. Կոնգոյան կոնվենցիան: Անգլո-ռուսական հակասությունները: Ցերեք կայսրերի դաշինքը: Բիսմարկի Ռայխտագության համաձայնությունը: 1877 թ. Կոնվեն-ցիան: Իզնաույի միսիան: Ռուս-թյուրքական պատերազմի սկիզբն ու ընթացքը: Պիվնայի պաշարումը ռուսական զորքերի կողմից: Սոֆիայի գրավումը: Ագրիանոպոլիսի առումը: Սան-Ստեֆանոյի խաղաղությունը: Ցեկրոպական պետությունների միջամտությունը: Բուլինյան կոնգրեսը:

Քաղաքական դրությունը Հեռավոր Արևելքում: Ռուսաստանի, Անգլիայի և Ճապոնիայի հակասությունները: Հեռավոր Արևելքում: Ճապոնիայի ազդեցության ուժեղացումը Կորեայում: Սախալինի անցումը Ռուսաստանին ի փոխանակություն Կուրիլյան կղզիների:

4. Նարոդնիկություն: Մարքսիզմի պայքարը նարոդնիկության դեմ

Նարոդնիկության ծագումը: Նարոդնիկության տեսական հիմունքները և նրանց ռեակցիոն բնույթը: Կապիտալիզմի պրոգրեսիվ նշանակության ժխտումը նարոդնիկների կողմից: Հազարամյա Ռուսաստանի զարգացման «հետուկ ուղին»: Բանվոր մայքը: Ռուսաստանի զարգացման «հետուկ ուղին» կողմից: Ղապալարդի առաջավոր դերի ժխտումը նարոդնիկների կողմից: Հասարակության տնտեսական և քաղաքական զարգացման որինաչափությունների չհասկանալը նարոդնիկների կողմից: Քննադատություն մտածող անձնավորության թեորիան: Նարոդնիկության տեսաբաններ՝ Բահուշինը, Լավրովը, Տիշինը: Նարոդնիկների գործունեության ետադները: Նարոդնիկության խմբակներ՝ «Հայկովականներ», «Գոլգուշինականներ»: Ժողովրդի մեջ զնալն ու նրա անհաջողությունը: Զիդերինյան գավաղությունը: «Земля и Воля»-ն 70-ական թվականներին: Նրա ծրագիրն ու գործունեությունը:

Ցարիզմի ռեպրեսիաները նարոդնիկների դեմ: Նարոդնի-

կախան պրոցեսները 70-ական թվականներին: Նարդինիկների լեակաաար մեկուսացված լինելը ժողովրդական մասսաներից, այդ թվում նաև գյուղացիությանից: «Земля и Воля»-ի համագումարը: Նարդինիկների պառակտումը տակախայի հարցերի վերաբերալ: «Черный передел»-ի և «Народная воля»-ի ստեղծումը, նրանց գործունեությունը: «Народная воля»-ն վերպես մասսաներից կարված և կորտաի գաղաղարարված տևորիտանկան կազմակերպություն: Սկզբանցիկ II-ի սպանությունը: «Народная воля»-ի անանկացումը: Նարդինիկություն ալլաաներումը, լրերբալ նարդինիկություն չերկան դալը:

5. Զեմատվոյական-լիբերալ շարժումը 1870 թ.

Զեմաստիւնն և նրա զործունեյութիւնը 70—80-ական թվա-
կաններին: Կառայարութիւնն ու ղեմաստիւն 60-ական թվական-
ներին վերջում: 1870 թ. Մոսկովայի քաղաքային դումայի սլավո-
նաֆիլ-լիբերալ ուղիւն էր:

նաֆիլ-լիբերալ ուղերձը՝
Նաբոդնիկներն ու զեմատվոյական-լիբերալ շարժումը։ 70-
ական թվականների վերջի սահմանադրական շարժումը։ Կառա-
վարութեան դիմումը հասարակութեանը «կրամոլայի» հետ կռի-
ւոյութեան կոչով։ Զեմատվոյական լիբերալները քանակ-
ցութեան հարցին հետ։ Զեմատվոյական ժողովները
ռազմական յետադիմութեան։ Զեմատվոյական սահմանադրականների
առաջին համագումարը Մոսկվայում։ Լենինը 1879—1880 թ. թ.
հեղափոխական սիտուացիայի մասին և զեմատվոյական-լիբերալ
շարժման մասին։

Հորիս-Մելիքովի ծրագիրն ու լիբերալները:

Լիբերալ մամուլը («Պրոյադոկ», «Մարանա», «Գոլոս»): Ալեք-սանդր II-ի սպանությունն ու լիբերալները:

6. Բանվորական շարժումը XIX դ. 60—70-ական թվականներին

Բանվոր դասակարգի ձևավորումը Ռուսաստանում: Ֆար-
բիկա-գործարանային պրոլետարիատի առաջին կադրերը: Ռու-
սաստանի ֆաբրիկաները 60—70-ական թվականներին: Աշխա-
տավարձ, բանվորական որ, առգանքներ, գործարանային խա-
նութներ: Բանվորների կենցաղը: Պրոլետարիատի ձևավորումը
Մերձբալտիկայում, Լիհտաստանում, Ուկրաինայում, Բելոռուսիա-
յում, Կովկասում:

յում, Կովկասում:
Բերլին-Ֆրերկսկի, նրա «Բանվոր դասակարգի վեճակը Ռուսաստանում» գիրքը: Այդ գրքի գնահատությունը Մարքսի կողմից: Պրախտալիտի ինքնուրույն շարժումը հանրագեմովրդա-
պականից անջատվելու սկիզբը: Արևմտայնվորողական բանվորա-
կան շարժման ադդեցությունը: Գործադուլներ Նեվայի բամբա-
կամանարանում և Կրկնգոմլի մանուֆակտուրայում:
Կապուցյանի և Կապուցյանի միությունը (1875): Զա-

կամանաբարանում և կրեհագեովի մանուֆակտուրայում (1875)։ Զաս-
բանվորների Հարավուստական միություն (1875)։ Զաս-
լավսկի։ Միության կանոնադրությունը։ I Ինտերնացիոնալի ազ-
դեցությունը Հարավուստական միության կանոնադրության
վրա։ Նաբոդեիկական իդեոլոգիայի աբսոլյուտումը միության կա-
նոնադրության մեջ։ Ռուսական բանվորների Հյուսիսային մի-
ությունը (1878—1880)։ Վիկտոր Ուենտսկի։ Ստեղծան Սալտովին։
Միության ծրագիրը։ Ռուսական բանվորների Հյուսիսային մի-
ությունից ազդեցությունը դարձագուլային շարժման վրա։ Գործա-
դուրը նոր բամբակամանական ֆաբրիկայում։ Լենինը 60—70-
ական թվականներին բանվորական շարժման մասին։

7. Ալեքսանդր III: Քաղաքական ունեցիկ XIX դ. 80-ական
թվականներին

Ալեքսանդր III և Պրեզիդենտացի: Կառավարական խմբա-
վորումների կռիվը: Լորիս-Մելիքովի անկումը: Մանիֆեստ
ինքնակալության անսպասնության մասին: Կանոնադրություն
ուժեղացված պալատանության մասին: Կառավարական տեղորո-
հվածությունը: «Նարոդնայա վոլյայի» դործադիր կոմիտեի լիկ-
վիդացիան: «Սբբազան դրոժինա»: Լիբերալների դերը 80-ական
թվականների սկզբին: Դյուրացիական շարժումը 80-ական
թվականներին:

Բունգեյի ֆինանսական քաղաքականությունը: Գյուղացիների նազեղների պարտադիր հեռացումը և հետզնման վճարների իջեցումը: Գլխահարկի վերացումը: Գյուղացիական և ազնվականական բանկերի հիմնումը: Որենք գյուղատնտեսական աշխատանքների համար վարձելու մասին: Հաշվառեֆորմներ, կանոնադրություն դեմստվոյական պետերի մասին, 1890 թ. դեմստվոյական կանոնադրությունը. 1892 թ. քաղաքային կանոնադրությունը: Ռեակցիոն քաղաքականությունը լուսավորությունը բնագավառում, յեկեզեցական-ծխական դպրոցներ, ժամանակավոր կանոններ մամուլի մասին, 1884 թ. համալսարանական կանոնադրությունը:

Վիշնեգրադսկու ֆինանսական քաղաքականությունը: Ռեակցիոն մամուլը Ալեքսանդր III-ի թագավորության ժամանակ: Կատկովը և «Московские ведомости»-ին: 80-ական թվականների լիբերալ մամուլը: «Русские ведомости» և «Вестник Европы»:

8. Ռուսաստանի արտաքին քաղաքականությունը XIX դ. 80-ական թվականներին և 90-ական թվականների սկզբին

Ալեքսանդր III-ի արտաքին քաղաքականությանը բնութագրելու: Ցարիզմի քաղաքականությունը Միջին Ասիայում: Պատերազմ Ավղանստանի հետ և Մերվի ռազմի միացումը (1885): Հարաբերություններն Անգլիայի հետ: Լոնդոնյան արձանագրություն:

Դրությունը Բալկաններում: Ցարիզմի քաղաքականությունը Բալկաններում: Բուլղարիայում Ռուսաստանի ունեցած ազդեցության կորուստը:

Ռուսաստանի և Գերմանիայի հարաբերությունները: Բիսմարկի քաղաքականությունը Ռուսաստանի վերաբերյալ: Գերմանիայի և Ռուսաստանի հարաբերությունների վատացումը Բերլինյան կոնգրեսից հետո: Յեռյուկ միություն ստեղծումը Գերմանիայի կողմից — Գերմանիա, Ավստրիա, Իտալիա: Ռուսաստանի և Գերմանիայի մաքսային պատերազմը:

Ռուսաստանի մերձեցումը Ֆրանսիայի հետ: Ֆրանսոսական դաշինքի ստեղծումը:

9. Ռուսաստանի ժողովուրդները հետեֆորմյան ժամանակաշրջանում: Ցարիզմի ազգային-գաղութային քաղաքականությունը

Բելոռուսիան և Ուկրաինան XIX դ. յերկրորդ կեսում: Կապիտալիզմի զարգացումն Ուկրաինայում և Բելոռուսիայում: Կալվածատիրական տնտեսություն: Գյուղատնտեսական արդյունաբերություն: Ազգային-լիբերալ շարժման աճումը Ուկրաինայում և նարոդնիկությունը Ուկրաինայում:

Ուկրաինական «Գրոմադա»: «Основа»-ի խմբագրությունը: Դրագոմանով և Պոդոլինսկի: «Կիևսկայա ստորինայի» խմբագրում: Ցարիզմը Ուկրաինական ազգային շարժման դեմ մղած պայքարում: Ռուսականացման քաղաքականությունը Ուկրաինայում: 1876 թ. շրջաբերականը: Յուզեֆովիչ:

Ազգային-գաղութային ճնշման ուժեղացումը Ալեքսանդր III-ի թագավորության ժամանակ: Ալեքսանդր III-ի միջոցառումները՝ Ուկրաինական լեզվով գրականություն հրատարակելը արգելելու մասին: Դասակարգային կռիվը Ուկրաինայում և Բելոռուսիայում: Ուկրաինական և բելոռուսական ժողովուրդների պայքարի անխզելի կապը ռուսական ժողովրդի պայքարի հետ:

Պոլովցյեյի ժողովուրդների վիճակը 60—80-ական թվականներին: Ռուսական դպրոցների և ուղղափառության տարածումը Պոլովցյեյում (որեր-պրոկուրոր Շախովսկու հրամանը 1887 թ.): Թաթարներին, մուսուլմաններին, մարինների և այլ ժողովուրդների վերնախավի համար ռուսականացման ալյազգի դպրոցներ ստեղծելը: Պոլովցյեյ XIX դ. յերկրորդ կեսում:

Բաշկիրիան XIX դ. յերկրորդ կեսում: Ցարիզմի ազդարային քաղաքականությունը Բաշկիրիայում:

Հրեաների վիճակը յերկրորդ 60—80-ական թվականներին: Ցարիզմի քաղաքականությունը հրեաների նկատմամբ:

Կովկասի ժողովուրդները XIX դ. յերկրորդ կեսում: Գյուղացիական և այլ ռեֆորմներ Կովկասում: Կապիտալիզմի զարգացումը Կովկասում:

Ցերկաթուղային շինարարության սկիզբը և կապիտալիստական արդյունաբերության ստեղծումը: Դասակարգային կռիվը Կովկասում: Գյուղացիական պայտամբությունները Աբխազիայում, Սվանեթիայում, Չեչենիայում և Դաղստանում:

Հասարակական շարժում Կովկասում: Նարոդնիկություն: Բանվոր դասակարգի կազմակերպումը, նրա պայքարը:

Սիբիրը XIX դ. յերկրորդ կեսում: Սիբիրի անտեսական դարդացումը: Հասարակական շարժում Սիբիրում: Սիբիրյան մարզականություն: Պոստային, Յադրինցով: Դպրոցն ու լուսավորությունը Սիբիրում: Տոմսի համալսարան:

Ցարիզմի դադարեցումը քաղաքականությունը Միջին Ասիայում: Միջին Ասիայի գաղութացման ուժեղացումը: Կազակների տեղափոխումը Միջին Ասիա:

Լենինի և Ստալինի արտահայտած կարծիքները Կովկասի, Սիբիրի, Միջին Ասիայի դրություն մասին հեռուհեռույն ժամանակաշրջանում:

10. Ռուսաստանում սոցիալ-դեմոկրատական բանվորական կուսակցությունն ստեղծելու պայքարի սկիզբը: Պլեխանովը և «Աշխատանքի ազատագրություն» խումբը

Բանվոր դասակարգի վիճակը ճգնաժամի տարիներին: Բանվորական շարժումը 80-ական թվականներին: Գործադուլներ Ուկրաինայում և Բելոռուսիայում: Գործադուլային շարժումը Լենաստանում: 1885 թ. Մորոզովյան գործադուլը (Մոսկենկո, Վոլկով) և նրա նշանակությունը: Գործարանային որենսդրություն: Ֆարրիկա-գործարանային տեսություն հիմնելը: 1886 թ. որենքն ու նրա գնահատումը Լենինի կողմից:

Մարքսիզմի գաղափարների տարածումը Ռուսաստանում: Մարքսի և Ենգելսի անլեզու հրատարակությունները: Մարքսի գրագրությունները Դանիելսոնի, Զիբերի հետ: «Աշխատանքի ազատագրություն» խումբը (1883): Պայքար նարոդնիկության դեմ: «Աշխատանքի ազատագրություն» խմբի պրոպագանդը Ռուսաստանում: Մարքսիզմի գաղափարները տարածելու համար: Պլեխանովը ու նրա կարեւորագույն աշխատությունները. «Սոցիալիզմ և քաղաքական կռիվ», «Մեր տարածայնությունները», «Պատմության մոնիստական հայացքի զարգացման հարցի առթիվ»: «Աշխատանքի ազատագրություն» խմբի ծրագիրն ու նրա նշանակությունը Ռուսաստանում մարքսիստական սոցիալ-դեմոկրատական կուսակցություն ստեղծելու նախապատրաստ

ման մեջ: Նարոդնիկական և լասալական գաղափարների տարբերը ծրագրում: Վերաբերմունքը դեպի դյուղացիությունը: «Աշխատանքի Ազատագրություն» խմբի գործունեությունը:

Մարքսիստական խմբակների 80—90-ական թվականներին (Բլազոյեվի, Տոչիսկու, Բրուսնիկի, Ֆեդոսեյեվի խմբակները): Լենինն ու Ստալինը 80-ական թվականների բանվորական շարժման մասին: Բանվորական շարժումը Լենաստանում: «Պրոլետարիատ» կուսակցությունը:

11. Գրականությունը, արվեստն ու գիտությունը 1860—1880 թ.թ.

Ժուրնալիստիկան 60—80-ական թվականներին: «Մովրեմյոնիկ» և «Ուսեչեստվեննիյե զապիսկի»: «Ուսեչեստվեննիյե զապիսկի»-ի փառումը: Ռեակցիոն ժուրնալիստիկայի ուժեղացումը:

Դոստոյևսկու ստեղծագործությունը: Գեղարվեստական ուղիղմի զարգացումը: Տուրգենևի, Ուսոուսկի, Դոնշաով, Լեվ Տոլստոյ: Սալտիկով-Շչեդրին: Նարոդնիկական գրականություն: Դլեր Ուսպենսկի, Կորոլենկո: Նադսոն: Զեխովի ստեղծագործությունը:

Ուկրաինական գրականություն: Կոչուբինսկի:

Վրացական գրականությունը 60—80-ական թվականներին: Ի. Չավչավաձե, Ա. Ծերեթելի և այլն: Հայկական (Գ. Սունդուկյան), թուրքական և հրեական գրականություն:

Թատրոնը 60—80-ական թվականներին: Մոսկվայի Փոքր թատրոնի դերը:

Ցերածառություն: Դարգոմիսկի: Սերով: Անտոն Ռուբինշտեյն: Զայկովսկի «Могучая кучка», Բալակիրևի, Մուսորգսկի, Բորդին, Ռիմսկի-Կորսակով: Ուկրաինական յերածառություն:

Շարժական ցուցահանդեսների ընկերություն ստեղծումը: Կրամսկոյ, Պերով, Շիշկին, Ռեպին, Վերեշագին, Մուրիլով և ուրիշները: Քանդակագործություն: Դիտովյանը 60—80-ական թվականներին: Պատմական դիտությունը, Սոլովյով, Լշչապով: Կլոչևսկի: Բնագիտություն. Մենդելեև, Սեչենով, Տիմիրյազով: Զանազան գիտություններ. Մեմենով-Տյանշանսկի, Պրոխորով, Միկուլա-Մակլայ:

12. Արդյունաբերության և գյուղատնտեսության զարգացումը
90-ական թվականներին

90-ական թվականներին արդյունաբերական վերելքը և նրա նշանակությունը ուսումնասիրելու արդյունաբերության զարգացման համար այդ տարիներին: Արտադրության և կապիտալի կենտրոնացումը: Կապիտալիստական արդյունաբերությունը ազդային շրջաններում: Ճորտատիրական լատիֆունդիաների դերը շուկայի վերելքի գյուղատնտեսության մեջ: Հակասություններ կապիտալիզմի զարգացման և կալվածատիրական հողատիրության, պահպանության միջև: Գյուղի քայքայումը: Գյուղացիական մասնաչափ քայքայումը: Ագրարային հարց: Ցարական Ռուսաստանի տնտեսական հետախույզությունը XIX դ. վերջում՝ Արևմուտքի առաջավոր յերկրների համեմատությամբ: Ռուսական կապիտալիզմի տեխնիկական-տնտեսական կախումը արևմտյան կապիտալիզմից: Այդ կախման պատճառը: Ցարական Ռուսաստանը արևմտա-յեվրոպական իմպերիալիզմի հավելում: Ֆինանսական կապիտալի և իմպերիալիզմի առաջացման տարերը 90-ական թվականներին վերջին:

Ցարիզմի տնտեսական քաղաքականությունը: Վիտտե: Դրամական ռեֆորմ:

Դրականություն՝ կապիտալիզմը XIX դ. վերջում Ռուսաստանում զարգանալու վերաբերյալ:

Բուրժուական պատմագրություն. Տուգան-Բարանովսկի և մյուսները: Մենշևիկյան պատմագրություն (Բալաբանով, Մասլով): Կապիտալիզմը Ռուսաստանում զարգանալու արոցկիստական կոնցեպցիայի հակահեղափոխական ելությունը: Ռազմա-ֆեոդալական իմպերիալիզմի պրոբլեմը պատմական զբաղանդության մեջ: Լենինն ու Ստալինը ցարական Ռուսաստանի ռազմա-ֆեոդալական իմպերիալիզմի մասին:

1.3 Ցարիզմի ներքին և արտաքին քաղաքականությունը XIX դ. 90-ական թվականներին յերկրորդ կիսում: Նիկոլայ II

Նիկոլայ II: Նրա բնութագիրը: Նիկոլայան ռեժիմի առաջին ժամանակաշրջանի գործիչները: Դրությունը Հեռավոր Արևելք

քում: Ճապոնիայի իմպերիալիստական ձգտումները: Ճապոնա-չինական պատերազմ: Ցարական Ռուսաստանի դիրքը: Սիսո-նոսկիսկի դաշնադրությունը Չինաստանի և Ճապոնիայի միջև: Ռուսական ցարիզմի նվաճողական քաղաքականությունը Հեռավոր Արևելքում:

Միլիթարիստիկ վերածին և ռուս-ֆրանսիական փոխադրություն Չինաստանին: Ռուս-չինական բանկի ստեղծումը 1895 թ.: Լի Սուեն-չեանը Նիկոլայ II-ի թագադրման ժամանակ: «Մոսկովյան գաղտնիքը» Չինաստանի հետ (1896): Կոնվենցիա Չինաստանի հետ Չին-Արևելյան յերկաթուղու կառուցման մասին: Վերջում մեծ նավատորմի կառուցում մասին: 1898 թ. Կվանտունյան թերակղզու «լարձակալությունը» (1898): Ցզյաոչժոույի դրամումը Գերմանիայի կողմից: Անգլիայի և Ցզյաոչժոույի դրամումը Գերմանիայի ամրացումը Կորեայում: Փրանսիայի դրամումները: Ճապոնիայի ամրացումը Կորեայում: Ռուսաստանը կաղմակերպում և Հաղաթիվ «Խաղաղության» կոնֆերանսի (1899): Համաձայնություն Անգլիայի հետ Չինաստանում «ազդեցության վերաբերյալ» բաժանելու մասին: Ռուսաստանի և Ճապոնիայի հակասությունները: Համաձայնություն Ճապոնիայի հետ Կորեայի մասին:

Չինական ժողովրդի պայքարը իմպերիալիստական դավթությունների դեմ: Բուքսերական ապստամբությունը: Հեռավորարեթվյան կոնֆլիկտը: Անգլիայի, Ամերիկայի, Փրանսիայի, Ճապոնիայի, Ռուսաստանի, յելույթը: Մանչուրիայի սկզբնական ցարիզմի կողմից: Ռուսաստանի և Ճապոնիայի պատերազմական նախապատրաստությունը:

Անգլո-ճապոնական դաշինքը (1902): Բեզդերադովի և Կո-ի ավանսյուրան Կորեայում: Պայքար զեկավարող կլիկայում:

Վիտտե: Պլեմեն-«համառուսաստանյան ղեկավար»:
Ցարիզմի ազդային-գաղութային քաղաքականությունը: Ֆինլանդիայի ժամանադրություն վոյնացումը: «Ֆինլանդիայի պետիցիոն կամպանիան»: Հայկական յեկեղեցու կայքերը հարքունիս գրավելը (1903): Բուրժուական և մանրբուրժուական կուսակցությունների ձևավորումն ու գործունեությունը: Ֆիննական «Ակտիվ դիմադրություն կուսակցությունը», Լեհաստանում ՊՊՍ-ը, նացիոնալ-դեմոկրատները: «Բելուսական սոցիալիստական գրոմադա»: Ուկրաինայում ՌՈՒՊ-ը, «Սպիլկա»-ն, Վրաստանում:

տանում—սոցիալ-ֆեդերալիստները, Հայաստանում—«Դաշնակ-
ցությունը»: Հրեական բուրժուազիայի շարժումը—սիոնիստ-
ներ:

14. Լենինի հեղափոխական գործունեության սկիզբը:

Պետերբուրգի «Բանվոր դասակարգի ազատագրության պայքարի
միությունը»: Սոցիալիզմի միացումը բանվորական շարժման հետ

30-ական թվականների արդյունաբերական վերելքը: Ռ-
տաբերկրյա կապիտալների ներհույսը Ռուսաստան: Ծանր ին-
դուստրիայի զարգացումը, նոր արդյունաբերական կենտրոննե-
րի ստեղծումը Ռուսաստանում. Դոնբաս, Բագու և այլն: Յեր-
կաթուղային շինարարություն: Ցարիզմի տնտեսական քաղա-
քականությունը: Մաքսային պայքարը Գերմանիայի հետ: Բան-
վորական շարժման աշխուժացումը Ռուսաստանում: Գործադուլ-
ների մասսայական բնույթը: Հեղափոխական շարժման կենտրո-
նի փոխադրությունը Արևմուտքից Արևելք: Ենդեյսի մահը:

Լենինյան եռագլի սկիզբը հեղափոխական մարքսիզմի զար-
գացման մեջ և նրա միջազգային-պատմական նշանակությունը:
Վ. Ի. Լենինի կենսագրությունը: Լենինի աշխատություն-
ների նշանակությունը ու բնութագրերը—«Ի՞նչ են «ժողովրդի
բարեկամները», «Նարոդնիկության տնտեսական բովանդակու-
թյունը», «Տնտեսական առանցքի բնութագրի առթիվ», «Ինչ-
պիսի ժառանգությունից ենք մենք հրաժարվում»: Պետերբուրգ-
յան «Բանվոր դասակարգի ազատագրության պայքարի միություն-
ն»-ը և Լենինի ղեկավար դերը նրանում: «Պայքարի միություն-
ների» առաջացումը այլ քաղաքներում: Մասսայական ապստա-
ցիա: Լենինի ձերբակալումն ու արքայադատումը: Ի. Բարուշկին:
Բանվորական շարժումը Մերձբալտիկայում, Լեհաստանում, Ֆին-
լանդիայում և Ուկրաինայում: Մայիսի 1-ի տոնակատարությունը:
Նարոդնիկության վերջնական շախմատումը Լենինի կողմից՝
վորպես «մարքսիզմի ամենավտանգելի թշնամու» «Լեզալ մարք-
սիզմ»: Բերնշտեյնականությունը: «Եկոնոմիզմ»: Լենինի պայքարը
«լեզալ մարքսիզմի» և «եկոնոմիզմի» դեմ: Ստալինի պայքարը
«լեզալ մարքսիզմի» և «եկոնոմիզմի» դեմ Կովկասում: ՌՄԴԲԿ
I համագումարը:

Կովկասի լեզալ մարքսիստների դեմ ուղղված Ստալինի աշ-
խատությունների նշանակությունը: Լենինի ուսմունքը հասարա-
կության տնտեսական զարգացման որինաչափությունների և
դասակարգային կռիվ մասին: Բանվոր դասակարգի և գյուղա-
ցիությունից դաշինքի կենսական իդեալ: Պրոլետարիատի հեղեմո-
նիայի իդեալ: Լենինի և Ստալինի հեղափոխական գործունե-
յության միջազգային նշանակությունը: Լենինն ու Ստալինը
վորպես պրոլետարիատի առաջնորդներ, Մարքս-Ենգելսի գործի
շարունակողները, վորոնք մարքսիզմը հասցրին նոր բարձրու-
թյան:

XVII. Առաջին բուրժուական-դեմոկրատական հեղափո- խությունը (1905—1907)

1. Հեղափոխության նախադրյալը

Ռուսաստանի տնտեսական գրությունը XX դ. առաջին
տարիներին: 1890—1903 թ. թ. ճգնաժամը: Արդյունաբերու-
թյան համակենտրոնացման ուժեղացումը: Կապիտալիստական
մենաշնորհների զարգացումը: «Պրոգամեա» (1902): Ֆինանսական
կապիտալն ու իմպերիալիզմը Ռուսաստանում: Ցարական Ռու-
սաստանը իմպերիալիզմի հակասությունների հանդուցակեղծ:
Կապիտալիզմի զարգացումը գյուղատնտեսության մեջ: Ֆեոդա-
լական-ճորտատիրական մնացուկները գյուղատնտեսության մեջ:
Հատուկ խորհրդակցություն գյուղատնտեսական արդյունաբե-
րության կարիքների մասին 1902 թ. (Վիտտե): Լենինը գյու-
ղատնտեսության մեջ տեղի ունեցող կապիտալիզմի զարգաց-
ման մասին: Լենինի պայքարը գյուղատնտեսության հիյույու-
ցիայի ոպորտունիստական թեորիաների դեմ: Բանվորների և
գյուղացիների վիճակը Ռուսաստանում 1905 թ. հեղափոխու-
թյան նախորդակին:

Հեղափոխական շարժման վերելքը Ռուսաստանում 300-
ական թվականների սկզբին: Ռուսական պաշտպանությունը
1901 թ.: Բաթումի ցույցը 1902 թ.: Ռոստովի գործադուլը 1902
թ.: Ընդհանուր գործադուլ հարավում 1903 թ.: Ցարիզմը բան-
վորական շարժման դեմ մղած կռիվում: Զուբատովշինա: Գյու-
ղացիական շարժումը 1905 թ. նախորդակին («Պոլոժյե», Ուկրաին-
ա և Վրաստան): Ապստամբություն Ոչուրխայում (1903—1904):
Ցարիզմի քաղաքականությունը գյուղում: Համապարա յերաշխա-

վորութեան և մարմնական պատիժների վերացումը: «Գաղափարական վոսախեղանական պահանջադրեր» հիմնումը:

«Իսկրայի» պայքարը մարքսիստական կուսակցութեան կառուցելու լենինյան պլանի համար: Լենինի «Ինչ անել» գիրքը (1902): Մարքսիստական կուսակցութեան իդեոլոգիական հիմունքները: Ազգային սոցիալ-դեմոկրատական կուսակցութեան ներքին ֆինյանդական, հայկական, ՌՍԴ (ՄԿԴ) ՇԴՄ և ՍՍԴԻԿ II համագումարը: Տարածաշրջաններ համագումարում և կուսակցութեան մեջ յերկու հոսանքների առաջանալը՝ բոլշևիկյան և մենշևիկյան: Մենշևիկյան լիդերների պառակտողական գործադրությունները և պայքարի սրումը կուսակցութեան ներսում II համագումարից հետո: Մենշևիկների ոպորտունիզմը: Լենինի «Մի քայլ առաջ, յերկու քայլ հետ» գիրքը: Մարքսիստական կուսակցութեան կազմակերպական հիմունքները: Յերկրի գործադուլային շարժման վրա Բազլի գործադուլի ունեցած ազդեցությունը: Դյուդացիների յիւլայթը կալվածատերերի դեմ: Ազգային-ազատագրական շարժումը ծայրամասերում:

Մասսայական և հասարակական շարժման վերելքը 1900-ական թվականների սկզբին: Ռուսառական շարժում: Վիտտեյի «Ինքնակալութունն ու զեմստվոն» գրությունը: «Ազատագրութեան միութեան» և նրա ծրագիրը: Վ. Ի. Լենինի «Զեմստվոյի հալածիչներն ու լիբերալիզմի Հաննիբալները» շեմակ զեմստվոյականներին»:

2. Ռուս-նապոնական պատերազմը

Իմպերիալիստական պետութեանների պայքարը Զինատանը քաժանելու համար և Ռուսաստանի մասնակցութեանն ուղղ պայքարին: Ճապոնական իմպերիալիզմի ազդեցության կորեյայում և Չինաստանում: Իմպերիալիստական պետութեանների լնտերվենցիան Զինատանում 1900—1901 թ. թ.: Բոքսերական ապստամբութեան ճնշումը: Ցարական Ռուսաստանի պլանները, Մանջուրիայի գրավումն ու «Ինդին Ռուսաստան» ստեղծելը: Ճապոնիայի պատրաստութեանները ցարական Ռուսաստանի հետ պատերազմելու համար, նավատորմի կառուցումը, բանակի ուժեղացումը: 1902 թ. Անգլո-ճապոնական դաշինքը: Պայքար պալատական խմբավորումների միջև հեռավորարեւելյան քաղա-

քականութեան հարցի առթիվ (Վիտտե, Պլեխե և այլն): Ցարական Ռուսաստանի անպատրաստ լինելը պատերազմի համար: Ճապոնական նավատորմի գոգունի հարձակումը խաղաղութիւնն ունեցան Կակադայի վրա: Պատերազմի սկիզբը: Պատերազմի իմպերիալիստական բնույթը: Ռուս-ճապոնական պատերազմի բնութայքը: Պորտ-Արտուրի պաշարումը, Լյաոյան, Մուկդեն, Յուսիմա: Պատերազմն ու հեղափոխական շարժումը յերկրում:

Պլեխեյի քաղաքականութեանը զեմստվոյական-լիբերալ շարժման վերաբերյալ: «Վատահութեան երա»: Սվյատոսլով-Միրսկի: Զեմստվոյական-սահմանադրականների միութեան համագումարը: Բանկետային կամպանիա: Զեմստվոյական-լիբերալ շարժումն ու մենշևիկների «պլանները»: Լենինը բանկետային կամպանիայի և մենշևիկյան «Իսկրայի» «պլանի» մասին: Զեմստվոյական-լիբերալների Պետերբուրգյան խորհրդակցութեանը: Լենինն ու Մոսկինը ռուս-ճապոնական պատերազմի մասին: Բոլշևիկները ցարիզմի պարաութեան համար մղած կռիւմը՝ պատերազմի ժամանակ: Մենշևիկիզմի և տրոցկիզմի գլուխը պաշտպանողականութեան դիրքերը: Ռուս-ճապոնական պատերազմի, վորպես առեւտր-կապիտալիստական պատերազմի վերաբերյալ Պեկրով-սկու հայացքների քննադատութեանը: Ցարական բանակի և նավատորմի պարաութեան պատճառները: Պորտադուլային հաշտութեան կնքումը:

3. Հեղափոխութեան սկիզբը

1905 թ. հունվարի 9-ը Ռուսաստանի հեղափոխութեան սկիզբը: Յերկրի դրութեանը հունվարի 9-ից հետո՝ հունվարյան գործադուլներ, զարնանային գործադուլներ, մայիսմեկյան ցույցեր: Մետաղագործների դերը: Դյուդացիական հուղումներ գյուղում: Հեղափոխական շարժման զարգացումը 1905 թ. ամռանն ու աշնանը: Լիպոնների Խորհուրդը Իվանով-Վոզնեսենկում: Դյուդացիների հեղափոխական շարժման աճումը: Հեղափոխական շարժման մուտքը բանակի մեջ: Ապստամբութեան «Պոտյոմկին» գրահակիր նավում (1905 թ. հունիս): Ապստամբութեան Լոձում: Բուլիպինյան դուժման և նրա բոյկոտը բոլշևիկներին կողմից: Պորտադուլային հաշտութեանը և ցարիզմի ամրապնդումը:

Լիբերալ բուրժուազիայի տատանումները հեղափոխութեան սկիզբին: «Մահմանադրական-դեմոկրատները» (կադետները) սահմանադրական-մոնարխիստական կուսակցութեան—լիբերալ բուրժուազիայի կուսակցութեան առաջացումը: Բուլժեիկների պայքարը լիբերալ բուրժուազիայի մեկուսացման համար:

4. Բուլժեիկները հեղափոխության ժամանակ

Լենինի և Ստալինի պայքարը կուսակցության III համագումարի հրավերման համար:

Ստալինի պայքարը լենինյան բուլժեիկյան կուսակցության համար՝ Անդրկովկասի կուսակցական կազմակերպություններում: Մեծամասնության կոմիտեների բյուրոյի դերը համագումարի նախապատրաստման գործում:

Կուսակցության III համագումարը: Կուսակցության III համագումարի տակտիկական դիմելը: Մենշևիկների կոնֆերենցիայի տակտիկական դիմելը: Լենինի «Սոցիալ-դեմոկրատիայի յերկու տակտիկական դեմոկրատական հեղափոխության մեջ» գիրքը: Մարքսիստական կուսակցության տակտիկական հիմունքները: Ստալինի «Անցողիկ» կուսակցական տարածաշրջանները մասին» աշխատությունը: Բուրժուական հեղափոխության վերջում ուժերը պրոլետարիատի շուրջը վերախմբավորելու լենինյան թեորիան՝ սոցիալիստական հեղափոխության անցնելու համար, բուրժուական-դեմոկրատական հեղափոխությունը սոցիալիստականի գերաձեցող թեորիան: «Պրոլետարիատի և գյուղացիության հեղափոխական դեմոկրատական դիկտատուրա»:

Փաստորեն բուլժեիկյան կուսակցության ինքնուրույն գոյությունը 1905 թ.:

Բուլժեիկների պայքարը մանրբուրժուական կուսակցությունների (մենշևիկներ, բունդականներ, եսերներ, անարխիստներ) դեմ 1905 թ. հեղափոխության ընթացքում:

5. Ընդհանուր փալափական գործադուլ

Հոկտեմբերյան ընդհանուր քաղաքական գործադուլը (1905 թ. հոկտեմբեր): Ցարիզի նահանջը: Հոկտեմբերի 17-ի ցարական մանիֆեստը: Բանվորական դեպուտատների խորհուրդը

հների առաջացումը Պետերբուրգում և Մոսկվայում ու բուլժեիկները և մենշևիկների վերաբերմունքը նրանց նկատմամբ: Մարտական դրուժինաների առաջացումը: Խորհուրդներ առկայում:

Բուրժուազիայի անցնելը հակահեղափոխության կողմը: Ինքնակալության կողմից ջարդեր կազմակերպելը: Մեհարյուրակայինների կազմակերպությունների ստեղծումը:

Լենինի վերադարձը արտասահմանից Ռուսաստան—(1905 թ. նոյեմբեր): Անդրկովկասի բանվորների ու գյուղացիների կոիվն ինքնակալության դեմ ընկեր Ստալինի դեկլարությունը:

6. Զինված ապստամբություն

Գյուղացիական շարժումը 1905 թ. աշնանը: Հուլուններ բանակում: Բուլժեիկները դինված ապստամբության կազմակերպիչներ: Գյուղացիական II համագումարը: Սեծովյան նախատորմի ապստամբությունը (լեյտենանտ Ծմիլով): Համառուսաստանյան փոստ-հեռագրական գործադուլ: Ապստամբություն բանակում: Գյուղացիական շարժման վերելքը, մանավանդ Անդրկովկասում և Մերձբալթիկայում: Ցարիզմի՝ հարձակման անցնելու փորձը՝ Պետերբուրգյան խորհուրդի ձեռնարկումը: Տամերֆորսի կոնֆերենցիան 1905 թ. դեկտեմբերին: Դեկտեմբերյան դինված ապստամբությունը Մոսկվայում: Ապստամբություններ պրովինցիայում (Դոնի-Ռոստով, Կրասնոյարսկ, Սերմովո, Նովոռոսիյսկ, Սեվաստոպոլ, Կրոնշտադտ, Ուբալ, Սիբիր): Ապստամբությունների պարտությունը: Հեղափոխության նահանջը: Զինված ապստամբության դասերի գնահատականը բուլժեիկները և մենշևիկները կողմից:

7. Ռուսական հեղափոխության յերկուրդ շրջանը

Հեղափոխական իրադրությունը 1906 թ.: Բանվորների հեղափոխական պայքարի շարունակությունը և գյուղացիական շարժման ծավալումը: Գյուղացիական ապստամբությունները կալվածատերերի դեմ 1906 թ. ամառը: Նավաստիների ապստամբությունները Սվետլորոգում և Կրոնշտադտում (1906 թ. հուլիս): Պատիչ եղապեղիցիաներ: Միջազգային իմպերիալիզմի ոգնությունը ցարին: Ընտրություններ I Դումայի համար (1906

մը՝ գյուղում կուլակութեան վրա հենվելու ինքնակալութեան փորձ: 1910 թվի հունիսի 14-ի որոշմամբ: Ստալինի գաղթեցման քաղաքականութեանը: Գյուղացիական բանկ: Լենինը կապիտալիզմի դարգացման յերկու ուղիների մասին: Ճարտարական կառավարության տեղը բանվորների և գյուղացիների դեմ: Քայքայում ինտելիգենցիայի ուղղիցիոն խավերում: Կուսակցական ինտելիգենցիայի մի մասի անցումը մարքսիզմի թշնամիների բանակը և մարքսիզմի թեորիաների ռեվիզիայի փորձեր: Անկումային կրոնական աբամադրութեաններ և ուսմունքների ծաղկումը մանրբուրժուական-ինտելիգենտական շրջաններում: Քայքայում ու տարբերացումներ մենշևիկների, կսերների և մյուսների մանրբուրժուական կուսակցություններում: «Վեխի» ժողովածուն:

Յերրորդ պետական գուման: Նրա դատակարգային բնույթը: Կալվածատերերի և բանկային արդյունաբերական ու առևտրական բուրժուազիայի վերնախավի բլոկը: Բուրժուական-կալվածատերական կուսակցություններն ու կազմակերպությունները ստոլիպինյան ժամանակաշրջանում: Ուստ ժողովրդի միություն, մոնարխիստներ, միացյալ ազնվականության երդնաբեկ, սկոյաբերիստներ, կազեմներ: Ստոլիպինյան և գյուղացիական շարժումը:

2. Յարիզմի արտաքին քաղաքականությունը և քաղաքականությունը

Քաղաքականության կենտրոնի տեղափոխությունը Հեռավոր Արևելքից Արևմուտք: Անտանտայի առաջացումը: Անգլո-ուսական համաձայնություն: Համաշխարհային տնտեսական ճգնաժամ (1907—1909): Արդյունաբերական դեպրեսիա Ռուսաստանում: Ուտարեկըյա փոխառություններ: Արևմտալեզուական կապիտալիզմից՝ ցարիզմի և ուսական կապիտալիզմի ունեցած կախման ուժեղացումը: Ճարիզմի գաղութային քաղաքականությունը: Զնշված ժողովուրդները ցարական «ժողովուրդների բանտում»: Ռեակցիայի ուժեղացումը Ֆինլանդիայում, Միջին Ասիայում, Կովկասում և Ուկրաինայում:

3. Բոլշևիկներն ու մենշևիկները ևեակցիայի ժամանակաշրջանում

Բոլշևիկների կուսակցությունն ընդհատակում: Լենինի և Ստալինի պայքարը Ռուսաստանի բոլշևիկների անլեզու կուսակցական կազմակերպությունները պահպանելու և ամրապնդելու համար: Լեզու հնարավորությունների ոգտադրումը բոլշևիկների կողմից: Պետական գումայի բոլշևիկ հակակուսակցական դերքի (Կամենևի, Բոգդանով) մերկացումը բոլշևիկների կողմից: ՌՍԴԲԿ գեկտեմբերյան համառուսական կոնֆերենցիա (Փարիզ, 1908 թ.): Ընթացիկ մոմենտի և հեղափոխության հեռանկարների գնահատությունը բոլշևիկների կողմից: Լիկվիդատորությունը.— մենշևիզմի դարգացման հետագա հտապը:

Լենինի և Ստալինի պայքարը տրոցկիզմի դեմ՝ վորպես ցենսորիզմի տարատեսակի դեմ՝ լիկվիդատորական հիման վրա: Պայքար ոտղովիստների—«շուս սված լիկվիդատորների» դեմ: «Պրոլետարի» ընդլայնած խմբագրությունը վորոշումը (1909) ոտղովիստներին կուսակցությունից հեռացնելու մասին: Բոլշևիկների պայքարը «Վոլբյուդ» հակաբոլշևիկյան ոտղովիստական խմբակի դեմ (Բոգդանով, Լուսաշաբսկի, Պոլոպսկի): Լենինի «Մատերիալիզմ և եմպիրիոկրիտիցիզմ» գիրքը բոլշևիկյան կուսակցության թեորետիկ հիմունքները:

Պայքար Զինվյալի, Կամենևի, Ռիկովի և Տոմսկու հաշտվողականության դեմ՝ լիկվիդատորության և տրոցկիզմի նկատմամբ: Կենտկոմի հունվարյան պլենումը 1910 թ.:

Մենշևիկ-կուսակցականների (Պլեխանով) հետ բոլշևիկներին ունեցած բլոկն ընդդեմ լիկվիդատորության և ցենսորիզմի:

Ստալինի պայքարը անլեզու բոլշևիկյան կուսակցության պահպանության և ամրապնդման համար, Ստալինի պայքարն ու աշխատանքը Անգլիոլիկասում լիկվիդատորների և ոտղովիստների դեմ: Ստալինի աբսոլյուտները և նրա փոխուսանները աքսորից՝ կուսակցական աշխատանքին մասնակցելու համար:

Ստալինի ղեկավարությունը կուսակցական աշխատանքին Ռուսաստանում: Համառուսաստանյան կուսակցական կոնֆերենցիան հրավիրելու նախապատրաստությունը Լենինի և Ստալինի կողմից: Ռուսաստանյան կազմակերպական հանձնաժողովի ստեղծումը Ընկ. Որջոնիկիձեյի գլխավորությամբ: «Звезда»:

Բողոքի կենտրոնի պայքարը արոցկիզմի դեմ: Ոգոստոսյան հա-
կադեմիական ընդդիմությունը:

Պրավդայի կոնֆերենցիան (հունվար 1912 թ.), նրա վո-
րոշումներն ու նշանակությունը: Բոլոր ուղղորտունիստական
խմբակներն ու ֆրակցիաները կուսակցությունից հեռացնելը:
Բոլշևիկների ձևավորումը ինքնուրույն մարքսիստական բանվոր-
ական կուսակցության մեջ, ԿԿ-ի ընտրությունը Լենինի գլխավոր-
ությունով: Ստալինի հեռակա ընտրությունը կուսակցության
ԿԿ-ի կազմի մեջ, ԿԿ-ի բյուրոյի ստեղծումը Ստալինի գլխավոր-
ությամբ: Ռուսաստանում կուսակցական աշխատանքը ղեկա-
վարելու համար: Լենինն ուղղորտունիզմի և ցենսրիզմի հետ
խղճելու մասին II Ինտերնացիոնալում: Ձախերի պաշտպանու-
թյունը բոլշևիկների կողմից (Ռ. Լուքսեմբուրգ)՝ միաժամանակ
նրանց սխալները քննադատելով:

XIX. Բանվորական շարժման վերելքի տարիները առաջին խմբի խաղաղության պայմանագրից առաջ (1912—1914)

1. Արդյունաբերական և հեղափոխական վերելքը 1912—1914 թ. թ.

Արդյունաբերական վերելքը յերկրում: Արտադրության հե-
ռազա կենտրոնացումը: Կապիտալիստական մենաշնորհների
զարգացումը և բանիկների դերը: Ոտարերկրյա կապիտալի ուժգին
նկույն: Գործադուլային շարժման զարգացումը: Հեղափոխա-
կան շարժման վերելքը 1912—1914 թ. թ.:

Լենայի դեպքերը (ապրիլ 1912 թ.): Արձագանքը Լենայի
անցյալի տոթիլ յերկրում: Մայիսի 1-ի զործադուլը 1912 թ.:
Կործակողական շարժումը Պետերբուրգում, Մերձբալտիկայում,
Մոսկվայում, Պոմոլոյեյում և հարավում: Արևմտյան յերկրի,
Լեհաստանի, Կովկասի ներքաղվումը շարժման մեջ: Գործադուլային
շարժման քաղաքական ընդլայնումը: Տնտեսական և քաղաքական կրու-
վի միաշուկում: Պրոլետարիատի մասսայական զործադուլների
համաժողովրդական նշանակությունը: Հեղափոխական շարժման
վերելքը գյուղացիության մեջ: Շարժումներ բանակում և նավա-
տարում:

2. Բոլշևիկները վերելքի ժամանակաշրջանում

«Պրավդա» լրագրի հիմնումը (ապրիլ 1912 թ.): Լենինի և
Ստալինի դերը «Պրավդա» լրագրի ստեղծման գործում: Ընդ-
Մոլոտովի աշխատանքը «Պրավդայում»: «Պրավդայի» դերը մաս-
սաներին բոլշևիկյան կուսակցության շուրջը համախմբելու
պայքարում: Բոլշևիկների անխնայ հեղափոխական գործունեյու-
թյան զուգակցումը բանվորական մասսաների լեզու ագիտացի-
այի և կադմակերպման հետ՝ «Պրավդայի» միջոցով: «Պրավդա-
յի» մուտք գործելը դյուլը: «Պրավդայի» բանթղթակիցները:
«Պրավդականները» սերունդը:

Բոլշևիկյան կուսակցության տակտիկական վերելքի տարի-
ներին: Բոլշևիկյան «Վերձառված լողունները» («Երեք կետա-
նակ»): Ե պայքար մասնակի պահանջների համար: Բոլշևիկների
պայքարը լիկվիդատորներին բանվոր դասակարգի լեզու կադ-
մակերպություններից վտարելու համար:

Գործադուլային պայքարի ղեկավարումը բոլշևիկների կող-
մից: Բոլշևիկների պայքարը արոցկիստական-լիկվիդատորական
«ոգոստոսյան ընդդիմություն» դեմ:

Ընտրական կամպանիա IV Պետական դումայի համար (սեպ-
տեմբեր—հոկտեմբեր 1912 թ.): Ստալինյան «Պետերբուրգի բան-
վորների նախագին իրենց բանվոր ղեկավարներին»: Բոլշևիկների հաղ-
վորների նախագին իրենց բանվորական ղեկավարները ընտ-
րանակը IV Դումայի համար բանվորական ղեկավարները IV Դումայում:
Երկու: Կուսակցություններն ու խմբավորումները IV Դումայում:
Պետական դումայի բոլշևիկյան ֆրակցիան: IV Դումայի ֆրակ-
ցիայի աշխատանքի ղեկավարությունը Լենինի և Ստալինի կող-
մից:

Դեպուտատ-բոլշևիկների արտադուլային կոնգրեսները
թյունը:

3. Խմբի խաղաղության պայմանագրի նախորդակը

Բոլշևիկների հաղթանակը լեզու կադմակերպություններում:
Հեղափոխական շարժումը Բուստոտանի ծայրամասերում: Լե-
նինի և Ստալինի պայքարը բոլշևիկյան ծրագրի համար ագրային
հարցում: Ստալինի «Մարքսիզմն ու ագրային հարցը» աշխա-

ների կուսակցութիւնը՝ իմպերիալիստական բուրժուազիայի կուսակցութիւնը: Եսերներն ու մենշեիկները՝ ռուսական իմպերիալիստական բուրժուազիայի գործակալները:

Ռազմական գործողութիւնները (1914--1915):

2. II Ինտերնացիոնալի սնանկացումը

II Ինտերնացիոնալի կուսակցութիւնները անցումն իրենց իմպերիալիստական կառավարութիւնները կողմը: II Ինտերնացիոնալի կազմալուծումը առանձին սոցիալ-շովինիստական կուսակցութիւնների: Բոլշեիկները պայքարը իմպերիալիստական պատերազմի դեմ: Ռուսական սոցիալ-շովինիստները (մենշեիկներ, բունդականներ, եսերներ): Տրոցկիզմը ցենարիզմի ռուսական տարածառակ: Եսերական խմբավորումները (Կերենսկի, Չերնով) պաշտպանողական դիրքը: Բոլշեիկների պայքարը III Ինտերնացիոնալ օտեղծելու համար: Յիմմերվալդի և Կրեալի կոնֆերենցիաները: Չարի սոցիալ-դեմոկրատները սխալների պատճառները:

3. Բոլշեիկները իմպերիալիստական պատերազմը փառացիական պատերազմի վերածելու համար մղվող պայքարում

Բոլշեիկյան կուսակցութեան թեորիան ու պրակտիկան պատերազմի և հեղափոխութեան հարցերի վերաբերյալ: Իմպերիալիստական պատերազմը քաղաքացիական պատերազմի վերածելու լողունը: Իր կառավարութեան պարտութեան լողունը իմպերիալիստական պատերազմում: Խղումը սոցիալ-շովինիստների և ցենտրիստների հետ: Սոցիալիզմը մեկ՝ առանձին վերցրած յերկրում հաղթանակելու հնարավորութեան լենինյան թեորիան և սոցիալիզմը միաժամանակ բոլոր յերկրներում հաղթանակելու անհրաժեշտութիւնը (1915): Սոցիալիստական հեղափոխութեան նոր, ավարտված լենինյան թեորիան: Բոլշեիկները արդարացի և անարդարացի պատերազմների մասին: Լենինի «Իմպերիալիզմը վորպես կապիտալիզմի բարձրագույն ստադիա» աշխատութիւնը: Պետական դուռայի բոլշեիկյան ֆրակցիայի գործունեութիւնը պատերազմի սկզբին:

Պետական դուռայի բոլշեիկյան ֆրակցիայի ձեռքաւարտութիւնը (նոյեմբեր 1914 թ.): Նրանց դատը (փետրվար 1915 թ.): Կամենսկիի դավաճանական վարքագիծը դատարանում: Բոլշեիկիները աշխատանքը Ռուսաստանում պատերազմի տարիններին:

Բոլշեիկների կուսակցական կազմակերպութիւնների վերականգնումը և ամրապնդումը: Կենտրոնի ռուսական բյուրո ստեղծելը (1915): Ստալինի պայքարը լենինյան գծի համար իմպերիալիստական պատերազմի վերաբերյալ հարցում: Ստալինի նամակը Տուրուխանի աքսորավայրից:

Բոլշեիկյան կազմակերպութիւնները բանակում և նավատորմում: Աշխատանքը ռազմական գերիների մեջ: Լեզալ հնաժամութիւնների (արմալութիւններ, ապահովագրական շարժում, կոոպերացիա, մամուլ) օգտագործումը բոլշեիկների կողմից:

4. Յարիզմի տնտեսական փայլաւումն ու նգնաժամը

Պատերազմ վարելու գործում կառավարութեան ոգնելու համար բուրժուական զանազան կազմակերպութիւնների ստեղծելը (Չեմսոլոնների համառուսաստանյան միութիւն, քաղաքների համառուսաստանյան միութիւն, ռազմա-արդյունաբերականների համառուսաստանյան միութիւն, ռազմա-արդյունաբերական կոմիտեներ): Պրոգրեսիվ ըրդի: Այդ բոլոր բուրժուական կազմակերպութիւնների պաշտպանութիւնը մենշեիկների կողմից: Բոլշեիկների պայքարը ռազմա-արդյունաբերական կոմիտեների և մենշեիկների այն փորձերի դեմ, վորոնցով նրանք կամենում և մենշեիկների այն փորձերի դեմ, վորոնցով նրանք կամենում էին բանվորներին գցել բուրժուազիայի աղղեցութեան տակ: «Բանվորական խմբակները» ՌՍԿ-ին (ВПК) կից: Ցարական Ռուսաստանն ու Անտանտան: Ռազմական փոխառութիւններ: Անտանտայից ցարական Ռուսաստանի ունեցած կիսադադութային կախման ուժեղացումը:

Գործադուլային շարժման աճումը: Հեղափոխական տրամադրութիւնների աճումը պուլաքիների մեջ: Ծայրամասերի ճնշված ազգութիւնների հեղափոխական խմորումն ու յելույթները ցարիզմի դեմ: Ապստամբութիւն Միջին Ասիայում և Ղազախստանում (1916): Ապստամբութեան շարժիչ ուժերն ու նրա պատճառները: Ամանգելի Իմանովի դերը ապստամբութեան մեջ: Բոլշեիկները ցարիզմի դեմ մղած կռիւմ մասաւս

ների պոլիս անցած: Ընկ. Մոլոտովի դերը բոլշևիկյան աշխատանքը այդ ժամանակաշրջանում Ռուսաստանում ղեկավարելու գործում:

Ցարական զորքերի պարտությունը ճակատում: Արդյունաբերության և տրանսպորտի քայքայումը: Գյուղատնտեսության անկումը: Պատերազմական դժվարությունները: Մասսաների դժգոհության աճումը: Ցարական Ռուսաստանի սեպարատ բանակցությունները Գերմանիայի հետ հաշտություն կնքելու մասին: Ռասպուտինյի նա: Յերկու դավադրություն՝ աճող հեղափոխության դեմ: Ցարիզմի ճգնաժամը: Զինված ապստամբության նախապատրաստումը ցարիզմի դեմ բոլշևիկների կողմից: Պետրոգրադի բոլշևիկների կոմիտեյի աշխատանքը բանվորների և զինվորների մեջ: Բոլշևիկների կողմից ցույցերի կազմակերպում՝ հունվարի 9-ին և աշխատավորների ուղի, փետրվարի 23-ին (մարտի 8-ին): Գործադուլ փետրվարի 25-ին: Բոլշևիկյան մանիֆեստի հրապարակումը փետրվարի 26-ին, վորով կոչ երարվում զինված կերպով ինքնակալությունը տալու: Գործադուլը ապստամբության փոխվելը:

5. Յերկրորդ, փետրվարյան բուրժուական-դեմոկրատական հեղափոխությունը 1917 թ.

Փետրվարյան բուրժուական-դեմոկրատական հեղափոխության հաղթանակը: Զորքի անցումը ապստամբած պրոլետարիատի կողմը: Ինքնակալության տալուումը բանվորների և զինվորի շինել հազած գյուղացիների կողմից (փետրվարի 27):

Բանվորների և զինվորների ղեկավարաների խորհրդի ստեղծումը Պետրոգրադում (փետրվարի 27) և խորհուրդների ստեղծումը պրովինցիայում: Խորհուրդները բանվորների և գյուղացիների հեղափոխական-դեմոկրատական ղեկառատության որդաններ: Ժամանակավոր կառավարության—իմպերիալիստական բուրժուազիայի և կալվածատերերի ղեկառատության որդանի ստեղծումը (մարտի 2): Յերկիշխանությունը վորպես փետրվարյան հեղափոխության ամենաբնորոշ առանձնահատկությունը: Յերկիշխանության պատճառները: Լենինը «մաստաների բարեխիղճ պաշտպանողականության» մասին:

Բոլշևիկների կուսակցությունը յերկրորդ ռուսական փետրվարյան հեղափոխության առաջին օրերին: Լենինյան դիրքավորումը Ռուսաստանում: Լենինի «Նամակներ հեռվից»: Բոլշևիկների կուսակցության դուրս գալը ընդհատակից և տեղական բոլշևիկյան կազմակերպությունների ամրապնդումը: «Պրավդայի» վերանորոգումը: Ստալինի վերադարձն աքսորավայրից Պետրոգրադ (մարտի 12): Բոլշևիկների պայքարը հեղափոխության հետագա զարգացման համար: Բոլշևիկների պայքարը պրոլետարիատի սպառնալիքի համար (պրոլետարական միլիցիա): Բոլշևիկների պայքարը Ստալինի ղեկավարությամբ՝ մենշևիկների և եսերների դավաճանական քաղաքականության և Կամենևիի սպորտունիզմի դեմ:

Փետրվարյան հեղափոխությունը՝ իմպերիալիստական պատերազմը քաղաքացիականի փոխվելու սկիզբը:

XXI. Հոկտեմբերյան սոցիալիստական հեղափոխության նախապատրաստման յեղ անցկացման ժամանակաշրջանը (1917—1918)

1. Իրադրությունը յերկրում փետրվարյան հեղափոխությունից հետո

Դասակարգային ուժերի դասավորումը: Բուրժուազիան միահեծանության համար մղվող պայքարում: Ցարիզմի իմպերիալիստական քաղաքականության շարունակությունը ժամանակավոր կառավարության կողմից: Իմպերիալիստական պատերազմի շարունակությունը և ժողովրդական անտեսության հետագա քայքայումը: Ժամանակավոր կառավարության պայքարը հեղափոխության հետագա զարգացման (բանվորական շարժման, գյուղացիական յելույթների, աղքատի շարժման) դեմ: Ժամանակավոր կառավարության պաշտպանությունը մենշևիկների և եսերների կողմից:

Հեղափոխություն տեղերում:

2. Լենինի Ռուսաստան գալը

Կուսակցության պայքարը Կամենևիի, Ռիկովի, Նոգինի կիսամենշևիկյան պաշտպանողական դիրքի դեմ:

Լենինի վերադարձն արտասահմանից (ապրիլի 3): Լենինի «Ապրիլյան թեզիսները», նրանց ելությունն ու համաշխարհային-պատմական նշանակությունը: Լենինի թեզիսները—սոցիալիստական հեղափոխության անցնելու թեորիայի հիմնավորված կոնկրետ պլան:

Բոլշևիկյան կուսակցության լոզունգները՝ «Ամբողջ իշխանությունը խորհուրդներին», «Վոչ մի աջակցություն ժամանակավոր կառավարությանը», «Բանվորական հսկողություն արտադրության նկատմամբ», «Հողը գյուղացիներին»: Բոլշևիկների պայքարը իմպերիալիստական պատերազմը դադարեցնելու համար:

3. Ժամանակավոր կառավարությանն ճգնաժամի սկիզբը

Ժամանակավոր կառավարության արտաքին քաղաքականությունը: Միլյուկովի նոտան: 1917 թ. ապրիլի 20—21-ի ցույցը: Բոլշևիկներն ու ապրիլյան ցույցը: Բազդատի «ձախ»—սոցիալիստական ավանսյուրիստական դժի մերկացումը: Կոսյիցիոն կառավարության ստեղծումը: Մենշևիկների և եսերների մասնակցությունը բուրժուազիայի ժամանակավոր կառավարությանը:

Բոլշևիկների VII (Ապրիլյան) կոնֆերենցիան (Պետրոգրադ 1917 թ. ապրիլի 24—29) և նրա պատմական նշանակությունը: Լենինի զեկուցումը ընթացիկ մոմենտի մասին: Բուրժուական դեմոկրատական հեղափոխությունը սոցիալիստականի վերաճելուն: Լենինյան պլանի ընդունումը կոնֆերենցիայի կողմից: Լենինի և Ստալինի պայքարը կոնֆերենցիայում սոցիալիստական հեղափոխության դեմ դուրս յեկած աջ սոցիալիստների դեմ (Կամեևի, Զինովյեվ, Ռեկով): Ստալինի զեկուցումը ազգային հարցի վերաբերյալ, Պատակովի, Բուխարինի և մյուսների դիրքի մերկացումը: Ազգային հարցը կոնֆերենցիայում:

4. Բոլշևիկները մասսայի համար մղվող պայքարում

Բոլշևիկների պայքարը անբաժանելի ազդեցության համար մասսայական կազմակերպություններում: Բոլշևիկների աշխատանքը բանակում: Բոլշևիկյան լրագրերի դերը («Պրավդա»,

«Սոլդատսկայա պրավդա», «Ոկոպնայա պրավդա»): Կուսակցության ընդուն աճումը և կուսակցական նոր կադրերի աճեցումը: Խորհուրդների համառոտաստանյան I համագումարը: 1917 թ. հունիսի 18-ի ցույցը:

Ռուսաստանն ու Անտանտան: Ռուսաստանի կիսագաղութային կախման ուժեղացումը: Հունիսյան հարձակումը ճակատում և նրա պարտությունը:

Ժամանակավոր կառավարության ագրարային և պարենային քաղաքականությունը: Ազգային ազատագրական շարժումը ցարիզմի տապալումից հետո: Ժամանակավոր կառավարության ազգային քաղաքականությունը: Պայքար Ֆինլանդիայի անկախության համար: Ուկրաինական Կենտրոնական ռադան և ժամանակավոր կառավարությունը: Բելուսական զրոմադա: Անդրկովկասյան կոմիտե և մենշևիկյան խորհուրդները: Ժամանակավոր կառավարության իմպերիալիստական քաղաքականությունը Միջին Ասիայում: Մասսաների դժգոհություն աճումը: Հուլիսի 3—5-ի ցույցը: Բոլշևիկների դերը հուլիսյան ցույցի մեջ: Հուլիսյան ցույցի պնդվածումը ժամանակավոր կառավարության կողմից՝ մենշևիկների և եսերների ուղղակի մասնակցությամբ: Հուլիսյան ցույցի նշանակությունը: Մենշևիկների և եսերների բողոքածակ անցումը հակահեղափոխության կողմը: Տեղոր բոլշևիկների դեմ: Լենինն ընդհանրապես: Լենինի աշխատանքը «Պետություն և հեղափոխություն» գրքի վրա: Յերկիշխանության վերջը: Կուսակցության տակտիկայի փոփոխումը: «Ամբողջ իշխանությունը խորհուրդներին» լոզունգի ժամանակավոր վերացումը:

5. Գրոհի կազմակերպումը

Բոլշևիկների կուսակցության VI համագումարը (Պետրոգրադ, 1917 թ. հուլիսի 26—ոգոստոսի 3) և զինված ապստամբության պատրաստման գիծը: Լենինյան դիրեկտիվները համապատասխան: Ստալինը համագումարի անմիջական զեկավար: Ստալինի զեկուցումները համագումարում: Ստալինի պայքարը համագումարում մեր, առանձին վերջրած, յերկրում սոցիալիզմ կառուցելու հնարավորության վերաբերյալ Լենինյան թեորիայի

համար՝ ընդդեմ Նոդինի, Պրեոբրաժենսկու, Բուխարինի: Կազմակերպական հարցեր համագումարում: Բուլղերիկների տնտեսական պլանի մասին: Պրոլետարիատի և չքավոր գյուղացիության դաշինքը վորպես սոցիալիստական հեղափոխության հաղթանակի պայման: Կուսակցության VI համագումարի նշանակությունը:

Հեղափոխության և հակահեղափոխության ուժերի դորահավաքը: Պետական խորհրդակցություն Մոսկվայում: Մոսկվայի բանվորների ընդհանուր զործադուլը: Կոբնիլովը և Անտոնտան: Կոբնիլովչինան և Նրա ջախջախումը: Կոբնիլովը և Կերենսկին: Բուլղերիկների ղեկավար դերը կոբնիլովչինայի դեմ մղած պայքարում: Կերենսկինայի հակահեղափոխական դերի մերկացումը բուլղերիկների կողմից: Բանվորների սպառազինումը, Կարմիր Բիւրոյի կողմից: Բանվորական մասսաների անցումը բուլղերիկների կողմը: Խորհուրդներում և այլ մասսայական կազմակերպություններում բուլղերիկների կողմից մեծամասնության նվաճելը: Բուլղերիկների ազդեցության աճումը բանակում և գյուղում: «Ամբողջ իշխանությունը Խորհուրդներին» լոզունգի վերականգնումը և Նրա նշանակությունն այդ ժամանակաշրջանում: Յովաժությունը համաձայնողական կուսակցությունների միջ: Գեմոկրատական խորհրդակցություն և «Նախապաշտպանություն»: «Նախապաշտպանություն» բոլորող բուլղերիկների կողմից: Կամենսկի, Զինովյեվի, Ռիկովի մենշևիկյան դիրքը «Նախապաշտպանություն» նկատմամբ: Տնտեսական քայքայման աճումը: Բուլղերիկների տնտեսական պլանի մասին: Լենինի «Սպառնացող ապստամբությունը և ինչպես Նրա դեմ կռիվել» հոդվածը:

Հեղափոխական հղնաժամը յերկրում: Մենշևիկների և եսերների մեկուսացումը մասսաներից, մանրբուրժուական կուսակցությունների քայքայումը: Հեղափոխության և հակահեղափոխության ուժերի դասավորությունը Հոկտեմբերի նախադրյալին:

6. Հոկտեմբերյան զինված ապստամբությունը

Լենինի դիրքակալմանը դինված ապստամբությունը նախապատրաստելու մասին: Կենտկոմի վորոշումները զինված ապստամբության մասին (1917 թ. հոկտեմբերի 10 և 16): Ապստամբությունը ղեկավարող կուսակցական կենտրոնի ստեղծումը

Մտայինի գլխավորությունը: Ռազմա-հեղափոխական կոմիտե: Զինովյեվի և Կամենսկիի դավաճանությունը: Կամենսկի և Զինովյեվի դավաճանական յեղաթիվը բուրժուական մամուլում ապստամբության վերաբերյալ կուսակցության վորոշումների դեմ: Տրոցկու դավաճանական յեղաթիվները: Ժամանակավոր կառավարության պլանը: Լենինի և Մտայինի պայքարը շարեյկերիկների— Կամենսկի և Զինովյեվի դեմ ու Տրոցկու դեմ ապստամբության նախադրյալին:

Հոկտեմբերյան զինված ապստամբությունը 1917 թ. հոկտեմբերի 24-ին (նոյեմբերի 6-ին) Պետերբուրգում, ժամանակավոր կառավարության տապալումը և ամբողջ իշխանությունը Խորհուրդների ձեռքն անցնելը: Մեծ Պրոլետարական հեղափոխության շարժիչ ուժերը: պրոլետարիատն ու չքավոր գյուղացիությունը: Պրոլետարական հեղափոխության պաշտպանությունը աշխատավոր գյուղացիության կողմից:

Լենինն ու Մտայինը ապստամբության անմիջական ղեկավարներ և հոկտեմբերյան հաղթանակի կազմակերպիչներ:

7. Հոկտեմբերյան Սոցիալիստական Մեծ Հեղափոխության հաղթանակը

Խորհուրդների համառուսաստանյան II համագումարը (1917 թ. հոկտեմբերի 25—26): Համագումարի վորոշումը ամբողջ իշխանությունը Խորհուրդներին անցնելու մասին: Գեմոկրատական և հողի մասին: Ժողովրդական Կոմիսարների Խորհուրդի կազմվելը Լենինի գլխավորությամբ: Զինված ապստամբությունը Մոսկվայում և այլ կենտրոններում:

Կերենսկու—Կրամնովի հակախորհրդային խռովության ջախջախումը: Գեներալ Դուխոնինի խռովությունը: Հակահեղափոխական կայանի (сставка) ջախջախումը: Վիկտեյի ուլտիմատումը:

Բուլղերիկների կուսակցության պայքարը աշխատանքների և շարեյկերիկների (Զինովյեվ, Կամենսկ, Ռիկով) դեմ: Աջերի բանակցությունները մենշևիկների և եսերների հետ՝ բուրժուական դեմոկրատիայի կարգերին վերադառնալու համար: Աջերի դասակարգությունը ապստամբանապաշտպաններից: Աջ շարեյկերիկների մերկացումը:

Պայքար հակահեղափոխական տարրերի սարսռածի դեմ: Մենշևիկները և եսերները սարսռածի կազմակերպիչներ: ՎԶԿ-ի կազմակերպումը Զերժինսկու գլխավորությամբ (դեկտեմբեր 1917 թ.):

Ռուսաստանում սոցիալիստական հեղափոխությունը համեմատաբար հեշտ հաղթանակելու պատճառները:

Մեծ Պրոլետարական Սոցիալիստական հեղափոխության համաշխարհային-պատմական նշանակությունը: Հոկտեմբերյան Սոցիալիստական հեղափոխությունը վորպես համաշխարհային պրոլետարական հեղափոխության սկիզբ և նախադրյալ:

«Հոկտեմբերյան Սոցիալիստական հեղափոխությունը մարդկության պատմության մեջ բացեց նոր դարաշրջան—պրոլետարական հեղափոխությունների դարաշրջան» («Համ Կ(բ)Կ պատմություն»: Համառոտ դասընթաց, հջ 214):

8. Խորհրդային իշխանության հաղթական յերթը

Բոլշևիկյան կուսակցության պայքարը խորհրդային իշխանության ամրապնդման համար: Բուրժուա-կալվաժատիրական պետական ապարատի ջախջախումը և կենտրոնում ու տեղերում խորհրդային իշխանություն կազմակերպելը:

Կարմիր գվարդիական զորհ կապիտալի վրա:

Բանկերի, յերկրթուղիների ազգայնացում, արտաքին առևտրի մենաշնորհ մտցնելը: Արտագրություն և բաշխման նկատմամբ բանվորական հսկողություն սահմանելը և արդյունաբերության ազգայնացման սկիզբը: ԺՏԴՍ ստեղծելը: Ռտարերկրյա փոխառությունների վոչնչացումը: Ազգային ճընշման վերացումը: Ռուսաստանի ժողովուրդների իրավունքների ղեկավարացիան (նոյեմբեր 1917 թ.): Խորհրդային իշխանության հաղթանակը Դոնում, Ուրալում, Ուկրաինայում, Հյուսիսային Կովկասում, Սիբիրում և Միջին Ասիայում:

Կալեդինի, Դուտովի և Կենտրոնական ռադայի ջախջախումը:

Սահմանադիր ժողովի ցրումը: Խորհուրդների III համագումարը: Լենինի զեկուցումը: Ընկեր Ստալինի զեկուցումը համ Ձ-գումարում: Համագումարի բանաձևը Ռուսաստանյա հանրա-

պետության ֆեդերալ հաստատությունների մասին: Աշխատավորների և շահագործվող ժողովրդի իրավունքների ղեկավարացիան: Դեկրետ Կարմիր Բանակ և Նավատորմ ստեղծելու մասին:

9. Բրեստի հաշտությունը

Բոլշևիկյան կուսակցության պայքարն իմպերիալիստական պատերազմը դադարեցնելու համար: Բրեստի հաշտության բանակցությունները: Տրոցկիստների, բուխարինականների և «ձախ» եսերների դադարի բլոկի ստեղծումը: Բլոկի կողմից հակախորհրդային հեղաշրջում և Լենինի, Ստալինի ու Սվերդլովի սպանությունն նախապատրաստելը: Բլոկի բանակցությունները յերկերեսանիսների—Զինովյեվի և Կամենևի հետ: Բրեստի հաշտության բանակցությունների դավաճանական ծախսությունը Տըրոցկու կողմից: Հաշտություն կնքելու վերաբերյալ Լենինի և Ստալինի ցուցումների խախտումը Տրոցկու կողմից: Ռտարերկրյա իմպերիալիստների հարձակումը: Պայքար պատերազմի տրոցկիստական-բուխարինյան պրովակատորների դեմ: «Սոցիալիստական հայրենիքը վտանգի մեջ»: Հակահարված Ռտարերկրյա ինտերվենաներին Նարվայի և Պսկովի մոտ:

Լենինյան դժի հաղթանակը հաշտության հարցում: Բրեստի հաշտության կնքումն ու դադարի սկիզբը: Կուսակցության VII համագումարը (մարտ 1918 թ.) և հաշտության հարցում լենինյան դժի հաստատումը նրա կողմից: ՌՍԴԲԿ ՌԿ(բ)Կ անվանելը: Խորհուրդների IV համագումարը:

10. «Դադար»

Սոցիալիստական շինարարության անցնելու Լենինյան պլանը (գարուն 1918 թ.): Պայքար հաշտության և հսկողության, աշխարհագրապոլիտիկական ու աշխատանքի արտադրողականությունը բարձրացնելու, սոցիալիստական մրցության համար: Լենինի «Խորհրդային իշխանության հերթական խնդիրները», «Ձախ» մանկության և մանր բուրժուականության մասին» աշխատությունները: Լենինը յերկրի եկոնոմիկայի հասարակական-տնտեսական կացությունների և յերկրի մանր-ապրանքային կառուցվածքի դերը շինման և մանրբուրժուական

տարերքի մասին: Տրոցկիստներին, բուխարինականներին, «ձախ» եսերներին բլոկի կողմից դադարի հակահեղափոխական դործունեություն շարունակությունը: «Ձախ կոմունիստները» վորպիս կուլակին լողրին, սպեկուլյանտի պաշտպաններ:

Դասակարգային պայքարը գյուղում: «Պայքար հացի համար» պայքար և սոցիալիզմի համար: Չքաղութական կոմիտեներ ստեղծելը, պայքար կուլակության դեմ և սոցիալիստական հեղափոխության ծավալումը գյուղում, Չքաղութական կոմիտեները պրոլետարիատի գիկտատուրայի հենակետեր գյուղում: Բանվորներին արշավը դեպի գյուղ: Պարենշոկատներ ստեղծելը, Ժողկոմիտեների գեկերեաները պարենավորման գիկտատուրայի մասին: Լենինը քաղցած յերկրի համար հաց ձեռք բերելու «խաչակրաց արշավանք» կազմակերպելու մասին: Ընկեր Ստալինի մեկնումը Յարիյին և պայքարը յերկիրը քաղցից փրկելու համար:

Խորհուրդների Համառուտությունյան V համագումարը (հունիս 1918 թ.): ՌՍՖՍՀ-ի սահմանադրության ընդունումը: «Ձախ» եսերներին հակահեղափոխական խռովությունը՝ բուխարինականներին և տրոցկիստներին հետ դաշնակցած ընդդեմ խորհրդային իշխանություն: Միլբախի ապստամբությունը: Դադարի նշանակությունը Կարմիր Բանակի ստեղծման և ամրապնդման համար: Համառուտական Կենտգործկոմի և խորհուրդների V համագումարի վորոշումը բանակի կամավոր սկզբունքից բանվորների և գյուղացիների ընդհանուր զորահավաքի անցնելու մասին:

XXII. Ոսարեհրյա ուզմական ինսերվնցիայի յեվ փաղափաղական պատերազմի ժամանակաշրջանը

1. Ուկրաինայի ուկուպացիան

Համաձայնությունը ոտարերկրյա կապիտալի և Ուկրաինական ոտադայի միջև: Ուկրաինայի վաճառումը ոտարեկրացիներին ոտադայի կողմից: Ուկրաինայի ուկուպացիան: Սկորոպադչինա: Կապիտալիստական և կալվածատիրական սեփականություն վերականգնումը: Ուկրաինայի դադութային կողոպուտը ոտարերկրյա իմպերիալիզմի կողմից: Պարտիզանական շարժումը Ուկրաինայում ինտերվենտների և սկորոպադչինայի դեմ:

Անդրկովկասի ուկուպացիան: Ուկրաինական Ժողովրդի հայրենական պատերազմը ոտարերկրյա հափշտակիչների դեմ: Ընկ. Վորոշիլովը ուկրաինական հեղափոխական զբաղմասերի գլուխ, վորոնք հակահաղված են կազմակերպում ոտարերկրյա իմպերիալիստների դեմ: Ոտարերկրյա իմպերիալիստները Ղրիմում, Բելոռուսիայում և Ֆինլյանդիայում:

2. Ամուսնու ինտերվնցիան 1918 թ.: Յարիցին պաշտպանությունը

Անտանտի դաշինքը Ռուսաստանի ներքին հակահեղափոխության հետ: Անտանտայի իմպերիալիզմի դերը Խորհրդային հանրապետության դեմ ուղղված հակահեղափոխական պատերազմի և ինտերվնցիայի կազմակերպման մեջ: Հակահեղափոխական ուժերի ձևավորումը Հյուսիսային Կովկասում և Դոնում (Կրասնով, Իենիկին, բիչերախովյան խռովություն), Ոտարերկրյա ինտերվենտները Դոնում:

Չխոստովակների ապստամբությունը, անգլիական դեսանտ դուրս հանվելը Մուրմանսկի ձաղունականը՝ Վլադիվոստոկ, Եսերներն ու մենշևիկները ծառայության մեջ ինտերվենտների մոտ: Հակահեղափոխությունը Միլբոում և Պովոլոչյեյում, Կուլակային-եսերական հակահեղափոխական ապստամբությունները 1918 թ. ամռանը: Յարոսլավի խռովությունը: Դադարի ձախողումը: Դադարացիական պատերազմի ծավալումը: Ծախսների ողակի տուժացում: Պարենային, հումքային և վառելիքային շրջանների անջատումը Խորհրդային Ռուսաստանից: Մալիտադկարդիական-եսերական տեռորը բողչեկիների դեմ: Ընկերներ Ուրիցկու և Վոլոդարսկու ապանությունը: Եսերների, տրոցկիստների և բուխարինականների հակահեղափոխական բլոկի մահափորձը Լենինի դեմ:

Բանվորների և գյուղացիների պայքարը ոտուական և միջադգային սպիտակգվարդիականության դեմ: Բողչեկիները կուսակցությունը պրոլետարական պետության պաշտպանության գլուխ: Պրոլետարիատի գիկտատուրայի պետական ապարատի ամրապնդումը: Կանոնավոր Կարմիր Բանակի կազմակերպման ընթացքը: Զինվորական կոմիսարների ինստիտուտի կիռարումը: Կարմիր Բանակի առաջին հաջողությունները:

Ստալինը պարենավորման գործի գլուխ Ռուսաստանի հա-
րավում: Ցարիցինի հերոսական պաշտպանությունը և Ստալինի
ու Վորոշիլովի դերը նրանում: Կրասնովի ջախջախումը Ցարի-
ցինի տակ: Կուլբիչևի դերը արևելյան ճակատում: Կոնի
հակահեղափոխության դեմ թիկունքում: Մասսայական կարմիր
տեղեր:

3. Ինտերվենտների ուղղակի պարտությունը

Անգլո-ֆրանսիական ինտերվենցիայի սկիզբը Սև ծովում:
Խորհրդային հանրապետությունը միասնական ուղղակի ճամ-
բար: Պաշտպանության Խորհրդի ստեղծումը Լենինի և Ստալի-
նի գլխավորությամբ:

Ապստամբություն Ուկրաինայում ուսարերկրայա ոկուպա-
ցիայի և սկրոպադչինայի դեմ:

Հեղափոխությունը Գերմանիայում և Ավստրո-Հունգարիա-
յում: Բրեստի դաշնագրի վոչնչացումը:

Պետլուրովյան դիրեկտորիա, նրա կողմից Ուկրաինայի
վաճառումը ֆրանսիական և այլ իմպերիալիստներին: Պայքար
պետլուրովականության դեմ: Ն. Շչորսի դերը: Ստալինը ուկ-
րաինական ճակատի ռազմահեղափոխական խորհրդի գլուխ:
Խորհրդային իշխանության վերականգնումը Ուկրաինայում:

Լատվիայի և Եստոնիայի խորհրդային հանրապետություն-
ների կազմվելը: Բելոռուսական ԽՍՀ կազմվելը: Խորհրդային
իշխանություն Լիտվայում:

Պրոլետարական հեղափոխության ծավալումը Արևմուտ-
քում: Խորհրդային հանրապետություններ Հունգարիայում և
Բավարիայում: Կոմիսներների կազմվելը: Առաջին կոնգրեսը:
ՌԿ(Բ)Կ VIII համագումարը: Կուսակցության նոր ծրագրի ըն-
դունումը: Պայքար Բուխարինի և Պյատուկովի դեմ կուսակցու-
թյան ծրագրի հիմնական հարցերի վերաբերյալ: Համագումարի
վորոշումները ռազմական հարցի և գյուղում միջակի նկատմամբ
ունենալիք վերաբերմունքի առթիվ: Պրոլետարիատի և գյուղա-
ցիության ռազմա-քաղաքական դաշինքը:

4. Կուլակի ջախջախումը

Արշավանքի նախապատրաստում Խորհրդային հանրապե-
տության դեմ Անտանտի կողմից: Ցարական ծովակալ Կուլակի-
անգլիական իմպերիալիզմի հովանավորյալի դիկտատուրայի հաս-
տատում: Կուլակի քաղաքականությունը ագրարային, ազգային
և բանվորական հարցում: Կուլակի Պերմի արշավանքը (դեկտեմ-
բեր 1918 թ.): Կուլակի Պերմի արշավանքի ջախջախման կաղ-
մակերպումը Ստալինի և Ջերժինսկու կողմից:

Անտանտի առաջին արշավանքի ծավալումը 1919 թ. գար-
նանը: Խորհրդային յեթկրի բլոկադան: Կուլակի վարնան հար-
ձակումը: Կուլակի ջախջախման կազմակերպումը կուսակցու-
թյան կողմից: Ֆրոնտներ և Կուլբիչևի արևելյան ճակատի հաջափային
խմբի գլուխ: Բուդուրուսյանի և Ուֆիմայի ոպերացիաները:
25-րդ գվիլդիայի դերը (Վ. Ի. Ջապայեվ): Կուսակցությունը
դեմ է շարտում Տրոցկու պարտվողական պլանը Կուլակի դեմ
հարձակումը դադարեցնելու մասին: Կուլակի ջախջախումը:

Ռոձյանկայի հյուսիս-արևմտյան կորպուսի հարձակումը
Պետրոգրադի վրա 1919 թ. մայիս — հունիսին: Հակահեղափոխական
խռովություններն ու դիվերսիաները Կարմիր Բանակի թի-
կունքում: Պետրոգրադի պաշտպանությունը Ստալինի ղեկա-
վարությամբ:

5. Դենեկինի ջախջախումը

Անտանտի յերկրորդ արշավանքի պլանը: Միջազգային ի-
րադրությունը: Հակահեղափոխության հաղթանակը Հունգարիա-
յում: 14 պետություններ Խորհրդային հանրապետության դեմ:
Լենինի հարձակումը Բելոռուսիայի վրա: Ստալինն ու Ուրջոնիկի-
ձեն արևմտյան ճակատի գլուխ (հուլիս 1919 թ.):

Դենիկինի շինա, նրա սոցիալ-անտեսական ելույթները, Կալ-
վաժատները դերը: Դենիկինի քաղաքականությունը բանվորա-
կան, ագրարային և ազգային հարցում:

Հարավային ճակատի նշանակությունը: Դենիկինի կողմից: «Ազգային կենտրո-
նի» հակահեղափոխական գավազությունը: Տրոցկիստների գաղտ-
նի բանակցությունները բուխարինականների հետ: Մահափորձի

նախապատրաստութիւնը Ստալինի վրա: Խորհրդային իշխանութեան կողմը դենիկինշչինայի դեմ: Տրոցկու պարտվողական պլանի մերժումը: Կարմիր Բանակի ոսկերացիները զեկավարութիւնից Տրոցկու հեռացումը Լենինի կողմից: «Բոլորը Դենիկինի դեմ կռիւն»: Դենիկինի դեմ կռիւի ոսկերացիների դեկավարութիւնը Ստալինին: հանձնարարելը: Դենիկինին ջախջախելու ստալինյան պլանը և նրա իրագործումը Կարմիր Բանակի կողմից:

Աստրախանի պաշտպանութիւնը Ս. Մ. Կիրովի զեկավարութեամբ:

Որլով-Կրոմյան ճակատամարտը, Որշոնիկիձեյի դերը: Բուդյոննու հեծյալ կորպուսի գործողութիւնները Վորոնեժի ասի, Կոստորնայի մոտ: Պարտիզանական շարժում Հյուսիսային Կովկասի լեռնային ժողովուրդների մեջ՝ ուղղված Դենիկինի դեմ: Դենիկինի ջախջախումը:

Պետրոգրադի պաշտպանութիւնը Յուդենիչի հարձակումից 1919 թ. աշնանը: Յուդենիչի ջախջախումը:

Կոլչակովշչինայի վերջնական լիկվիդացիան (հունվար 1920 թ.): Հյուսիսային հակահեղափոխութեան լիկվիդացիան (1920 թ. սկզբին):

6. Ռազմական կոմունիզմ

Սոցիալիստական շինարարութիւնը քաղաքացիական պատերազմի տարիներին: Ռազմական կոմունիզմը՝ պրոլետարական պետութեան տնտեսական քաղաքականութիւն, վորը քաղաքացիական պատերազմում հաղթանակ էր ապահովում:

Իմպերիալիստական և քաղաքացիական պատերազմների հետեւանքով առաջացած տնտեսական ժայթքումը: Պրոլետարիատի և գյուղացիութեան ռազմա-քաղաքական դաշինքի տնտեսական հիմքը: Պարենմասնատրման սխառմի կիրառումը (հունվար 1919 թ.) և նրա զարգացումը: Առաջին խորհրդային տնտեսութիւններն ու կոլտնտեսութիւնները: Հողի ազգայնացում անցկացնելը:

Արդունարեքութեան ազգայնացում: Արդունարեքութեան զեկավարման կենտրոնացում: Խորհրդային շինարարութիւնը

քաղաքացիական պատերազմի տարիներին: Պայքար «դեմոկրատական ցենտրալիզմ» հակակոսակցական խմբակի դեմ:

Ընդհանուր աշխատանքային պարհակի կազմակերպում: Բանվորների հերոսութիւնը թիկունքում: Շաքաթորյակներ: Ռազմական կոմունիզմի քաղաքականութեան ելութիւնը և նշանակութիւնը:

7. Սպիտակեակաւ ինտերվենցիայի ջախջախումը

Դադար 1920 թ. գարնանը: Խորհրդային հանրապետութեան միջազգային ու ներքին դրութիւնը: Տնտեսական շինարարութիւն: Ռկ(բ) IX համագումարի վորաշումները:

Անտանտի յերրորդ արշավանքի նախապատրաստութիւնը: Փրանսիական իմպերիալիզմը խորհրդային իշխանութեան դեմ մղվող պատերազմի գլուխ: Պետլուրովականութեան դաշինքը լեհական իմպերիալիստների հետ: Պիլսուդսկու հարձակումը Ուկրաինայի վրա: Հարավ-արեւմտյան ճակատի հակահարվածը Ստալինի զեկավարութեամբ: Լեհական ճակատի ճեղքումը Բուդյոննու և Վորոշիլովի հեծյալ բանակի կողմից: Ուկրաինայի և Բելոռուսիայի ազատագրումը լեհական հափշտակիչներից: Տրոցկու-Տուխաչեւսկու գլուխահանական դիմը լեհ-խորհրդային պատերազմի ժամանակ: Հաշտութեան բանակցութիւնները Լեհաստանի հետ: Ս. Մ. Կիրովի դերը նրանում: Ռիգայի հաշտութիւնը: Լեհաստանի հետ 1920 թ. մղած պատերազմի միջազգային նշանակութիւնը: Կոմիւնտերնի II կոնգրեսը:

Վրանգելշչինան Զրիմում: Ծակատի ստեղծումը Վրանգելի դեմ Ստալինի կողմից: Կոնիկեր Կախովկայի պաշտպարմի համար: Վրանգելի ջախջախումը Ֆրունզեյի զեկավարութեամբ:

8. Քաղաքացիական պատերազմը Կովկասում

Կռիվ պրոլետարական հեղափոխութեան համար Հյուսիսային Կովկասում Կիրովի զեկավարութեամբ: Դենիկինը Հյուսիսային Կովկասում: Վրացական մենշեիկները, դաշնակցականների և մուսավաթականների բոլոր պրոլետարիատի դիկտատուրայի դեմ մղվող կռիւում: «Անդրկովկասյան սեյմ»: Խորհրդային իշխանութեան հաստատումն Ալբրեքշանում: Բազմի կոմունան Շահումյանի և Զափարիձեյի պիւսովորութեամբ:

Գերմանական ու թյուրքական զորքերի հրավիրումը մեն-
շեխների և մուսավաթականների կողմից: Անգլիական ինտեր-
վենցիան Անդրկովկասում: Բագվի Կոմունայի և նրա առաջնորդ-
ների—26 կոմունարների վոչնչացումը: Անդրկովկասի բոլշևիկ-
ների ընդհատակյա աշխատանքը ինտերվենտների և նացիոնա-
լիստական հակահեղափոխության դեմ: Միևյանը Բագվում:
Որջոնիկիձեյի և Կիրովի դերը Կովկասի ընդհատակյա աշ-
խատանքի ղեկավարման գործում: Դենիկինի ջախջախումը Կով-
կասում:

Խորհրդային ինքնավար հանրապետությունների կազմվե-
լը: Անդրկովկասի ազատագրումը: XI բանակի հարձակումը
(Կիրով և Որջոնիկիձեյ): Ադրբեջանական, Հայկական և Վրացա-
կան խորհրդային հանրապետությունների հաստատվելը:

9. Քաղաքացիական պատերազմը Միջին Ասիայում

Ուզբեկստանում, Թուրքմենստանում և Ղազախստանում
խորհրդային իշխանության հաստատվելը: «Կոկանդի ինքնավա-
րության» վոչնչացումը: Թուրքեստանի խորհրդային ինքնավա-
րության նախապատրաստումը Ստալինի ղեկավարությամբ:
Անգլիական ինտերվենցիան Թուրքմենստանում: «Դուռուվյան
խցանը»: Կռիվ ալաշորդույի հակահեղափոխության դեմ Ղազախս-
տանում: Ամանգելդի Իմանովի դերը:

Թուրքեստանի ճակատի ստեղծումը Ֆրանզիսի և Կուլբի-
շևիի գլխավորությամբ (1919): Խորհրդային Թուրքեստանի
վերամիացումը կենտրոնի հետ: Ադգային քաղաքականության
կիրառման գործում կուսակցական և խորհրդային մարմինների
կատարած սխալների շտկումը: Հեղափոխություն իրականացում և
Բուխարայում: Խորեզմական և Բուխարական խորհրդային ժո-
ղովրդական հանրապետությունների ստեղծումը: Կիրգիզական
ԻԽՍՀ ստեղծումը (1920): Թուրքմենստանի ազատագրումը
անգլիական ինտերվենտներից՝ Կուլբիշևիի ղեկավարությամբ:
Կուլակային խոռվությունների և բամաշուկային ջախջախումը
Կիրգիզիայում: Թուրքեստանի ԻԽՍՀ ստեղծումը (1921):

10. Քաղաքացիական պատերազմը հեռավոր Արևելքում (1918—1920)

Հեռավոր Արևելքի խորհրդային իշխանության առաջին
ժամանակաշրջանը: Ինտերվենցիայի սկիզբը (1918): Ճապոնա-
կան իմպերիալիզմի հատուկ ագրեսիվությունը: Հակասություններ
ինտերվենտների միջև: Կռիվ խորհրդային իշխանության համար
1918 թ. (Բալկայի, Սեմյոնովի, Ուսսուրիի ճակատներում): Ա-
ռամանյանայի և ինտերվենտների քաղաքականությունը Հեռա-
վոր Արևելքում: Հեռավոր Արևելքի հարստությունների գիշատիչ
կողոպուտը ինտերվենտների կողմից: Սպիտակ տեռոր: Բոլշևիկ-
ների ընդհատակյա աշխատանքը: Պարտիզանական շարժում:
Լադոյի դերը: Ինտերվենցիայի կրակը 1920 թ. սկզբին: Խորհրդ-
ային իշխանությունը Ամուրի մարզում: Պրիմորյեյի գեմատվո-
յական կառավարությունը: Վերսեռությունի կառավարությունը:
Պայքար «Կարմիր բուֆերի» համար: Ճապոնական զորքերի հար-
ձակումը Պրիմորյեյում 1920 թ. ապրիլի 4—5: Հեռավորարևելյան
հանրապետության կազմվելը: Ժողովրդական-հեղափոխական
բանակը ճապոնական ինտերվենցիայի դեմ մղած կռիվում:

Սպիտակների ջախջախումը Վոլոչայիվկայի մոտ: Կռիվներ
Սպասկի մոտ: Վլադիվոստոկի գրավումը: Ճապոնական ինտեր-
վենցիայի վերջը:

Ոտարերկրյա համիշտակիչների և բուրժուական-կալվածա-
տիրական սպիտակ զվարդիականության դեմ մղած քաղաքացի-
ական պատերազմի—հայրենական պատերազմի հաղթական վախ-
ճանը: Ինտերվենտների և սպիտակզավարդիականների բանակնե-
րի նկատմամբ Կարմիր Բանակի տարած հաղթանակի պատճառ-
ները: Քաղաքացիական պատերազմում խորհրդային հանրապե-
տությունների տարած հաղթանակի համաշխարհային-պատմական
նշանակությունը:

Բոլշևիկների կուսակցությունը քաղաքացիական պատերազ-
մում պրոլետարական դիկտատուրայի հաղթանակի առաջնորդ և
կազմակերպիչ: Լենինի և Ստալինի դերը Կարմիր Բանակի դե-
կավարման և խորհրդային իշխանության տարած հաղթանակի
կազմակերպման գործում: Քաղաքացիական պատերազմի ժամա-
նակ:

Ամբողջ աշխարհի պրոլետարների միջազգային համերաշխությունը և ողնությունը խորհրդային հանրապետությունը՝ միջազգային և առևտրական հակահեղափոխության դեմ նրա մղած պայքարում:

XXII. ԽՍՀՄ ժողովրդական օնեխությունը վերականգնելու խաղաղ աշխատանքի անցման ժամանակաշրջանում (1921—1925)

1. Խորհրդային յերկիրը ինտերվենցիայի և քաղաքացիական պատերազմի լիկվիդացիայից հետո

Խորհրդային յերկրի անցնելը խաղաղ տնտեսական շինարարության ուղիների վրա: Խորհրդային հանրապետության միջազգային դրությունը քաղաքացիական պատերազմից հետո: Բրիտանացի վիժումը և դիվանագիտական հարաբերությունների սահմանում՝ մերձբալթյան յերկրները և Իրանի, Բյուրքիայի, Ավղանստանի հետ: Առևտրական հարաբերությունների սահմանում՝ Անգլիայի, Գերմանիայի, Իտալիայի, Ավստրիայի հետ: Լենինը Խորհրդային պետության արտաքին քաղաքականության խնդիրների մասին՝ նոր պայմաններում, քաղաքացիական պատերազմի և ինտերվենցիայի ավտորուժից հետո:

Խորհրդային հանրապետության տնտեսական գոյությունը 1920 թ. վերջին—1921 թ. սկզբին: Յերկրի քայքայումը իմպերիալիստական քառամյա պատերազմից և ինտերվենցիայի դեմ մղած յեռամյա պատերազմից: Արդյունաբերության և գյուղատնտեսության անկումը: Ժողովրդական տնտեսության վիճակը ազգային հանրապետություններում (Ուկրաինայում, Անգլիկովկասում, Բելուսուսիայում): Գյուղացիության դժգոհությունը պարենմասնատրման սխտեմից: Մանրբերժուական տարերքի ուժեղացումը:

Խորհուրդների Համառուսաստանյան VIII համագումարը և նրա վերջումները: Յերկրի երկտորֆիկացիայի լենինյան պլանի ընդունումը: Ընկեր Ստալինը ԴՈՒՄ-ի պլանի մասին: Համագումարի վերջումը արդյունաբերությունը, արանսպորտը և գյուղատնտեսությունը բարձրացնելու մասին: Համագումարի

վերջումը խորհրդային շինարարության մասին և բանակի գործարարման մասին: ՌՍԽՖՍՀ և ՈՒՍՍՀ միջև կնքված պայմանագրի հաստատումը: Խաղաղ տնտեսական շինարարության անցնելու դժվարությունները: Հակահեղափոխական տարրերի գործունեությունը յանախառնումը: Դասակարգային թշնամուժը տակտիկան: Կուլակային խռովություններ Սիբիրում, Ուկրաինայում (մալոլիզինա) և Տոմսովի նահանգում (անտոնովշինա): Կրոնոստազի հակահեղափոխական խռովությունը վերադառնալու յանախառնումը: Նոր տակտիկայի ցայտուն արտահայտություն: Դիսկուսիա կուլակցության մեջ արհմիությունների մասին: Լենինն ու Ստալինը արհմիությունների մասին, վերադառնալու դիկտատուրայի հենարանի և կոմունիզմի դպրոցի: Լենինի ու Ստալինի պայքարը արոցկիստական-բուխարինական դավաճանների և «բանվորական ուղղիցիայի» դեմ:

2. Անցում նոր տնտեսական քաղաքականությանը (նկա)

Յերկրի տնտեսական կյանքի բոլոր հարցերի վերաբերյալ կուլակցության նոր դիրքորոշման մշակման անհրաժեշտությունը, նոր իրադրման համեմատ: Կուլակցության X համագումարը (մարտ 1921 թ.): Համագումարի վերջումը՝ պարենմասնադրումը պարենհարկով՝ փոխարինելու մասին: Լենինն ու Ստալինը նոր տնտեսական քաղաքականության մասին, վերադառնալու պրոլետարիատի միակ ճիշտ քաղաքականություն կապիտալիզմից սոցիալիզմին անցնելու ժամանակաշրջանում: Լենինի և Ստալինի պայքարը արոցկիստների և Բուխարինի կողմից կատարած՝ նեպի ընդլիժի աղավաղման դեմ: Կուլակցության X համագումարի վերջումները կուլակցության միասնության մասին և խմբավորումներն ու ֆրակցիաներն արդեյելու մասին: Համագումարի վերջումը անարժույթիկալիստական թեքման մասին և «բանվորական ուղղիցիայի» հայացքների՝ կուլակցությանը պատկանելու անհամառոտեցիկության մասին: Լենինյան Ստալինյան դժի ընդունումն արհմիությունների վերաբերյալ հարցում: Ընկեր Ստալինի գեկույումը ազգային հարցի մասին: Խնդիր՝ առաջներում ճնշված ազգությունների տնտեսական, քաղաքական և կուլտուրական հետամնացության լիկվիդացիան: Ընկեր

Ստալինը հակահուսակցական թեքումների մասին ազգային հարցում և մեծապետական շովինիզմի, վորպես գլխավոր վտանգի, դեմ պայքարելու մասին:

Համառուսական Կենտրոնական յերկրորդ սեսիան (1921 թ. մարտի վերջին) նոր տնտեսական քաղաքականության անցնելու մասին: Համառուսական Կենտրոնական վորոշումը պարհային և հումքային մասնատրումը ընհարկով փոխարինելու մասին: Ժողկոմիտեի հետագա ղեկընդորդող ազատ փոխանակություն թույլ տալու և 1921—1922 թ. թ. համար բնատուրքի հափերը սահմանելու մասին և այլն:

3. Նոր տնտեսական քաղաքականության առաջին արդյունքները

Նեպին անցնելը և բանվորների ու գյուղացիների դաշինքի ամրապնդումը նոր հիմքի վրա: Արդյունաբերության և տրանսպորտի առաջին հաջողությունները: Գյուղատնտեսության դրությունը բարելավումը: Դանդաղ, սակայն վստահելի տնտեսական վերելքի սկիզբը: Կուլակային բանդիտիզմի լիկվիդացիան: Պայքար յերկրին հասած անբերիության հետևանքները հաջող կերպով լիկվիդացիայի յենթարկելու համար:

Պորնուրդների Համառուսաստանյան IX համագումարը (դեկտեմբեր 1921 թ.): Համագումարը նեպի առաջին տարվա արդյունքների և ժողովրդական տնտեսության հետագա վերելքի մասին: Համագումարի վորոշումները խորհրդային շինարարության և Կարմիր Բանակի ամրապնդման մասին:

Պորնուրդային հանրապետության միջազգային դրության ամրապնդումը: Կոմիտեների III կոնգրեսը Պորնուրդային հանրապետության միջազգային դրության մասին: ՌՍՖՍՀ մասնակցությունը Ճեռովայի և Հառայի կոնֆերանցիաների աշխատանքներին (1922): Ռազդարայի պայմանագիրը Գերմանիայի հետ 1922 թ.:

Դատակարարային պայքարը յերկրում նեպի առաջին տարում: «Սահմանվելովականներ»: Դատավարություն հանրների նկատմամբ: Տրոցկին ոտարեկրյա հակահետախուզության սպասարկու:

Կուսակցության մեջ հակահուսակցական տարրերի դիմադրությունը նեպի կիրառմանը: Պանիկյորներ, կապիտուլյանտների և

դավաճանների ջախջախումը կուսակցության կողմից: Կուսակցության դատումը 1921 թ.: Կուսակցության XI համագումարը (մարտ 1922 թ.): Լենինի ղեկընդորդող Համագումարը նոր տնտեսական քաղաքականության առաջին տարվա արդյունքների մասին: Վերջ նահանջին: Լենինյան «ով ում» հարցադրումը: Սեկտորը վորպես կուսակցության առաջ դրված խնդիրների շղթայի հիմնական ողակ: Արհմիությունների դերը նոր տնտեսական քաղաքականության ժամանակ: Ընկեր Ստալինի ընտրվելը կուսակցության Կենտկոմի գլխավոր քարտուղար (1922):

4. խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միության կազմումը

Հեռավոր Արևելքի ազատագրումը ճապոնական համլուրդիչներին (հոկտեմբեր 1922 թ.): Պորնուրդային յերկրի ամբողջ տերիտորիայի մաքրվելը ինտերվենաներից: Պորնուրդային հանրապետությունները մեկ պետական միության մեջ միացնելու անհրաժեշտությունը հանուն սոցիալիզմի շինարարության, յերկրի պաշտպանության և բոլոր ազգությունների բազմակողմանի զարգացման շահին:

Պորնուրդային իշխանության շինարարությունը ՌՍՖՍՀ ազգային շրջաններում:

ՌՍՖՍՀ-ի Պայմանագրային հարաբերությունների սահմանումը խորհրդային մյուս հանրապետությունների հետ: Անդրկովկասի Պորնուրդային Հանրապետությունների Ֆեդերացիայի (Ադրբեջան, Վրաստան, Հայաստան) ստեղծումը 1922 թ. մարտին: Վրացական ուկրոնիստների և արոցկիստների պայքարը Անդրկովկասի հանրապետությունների միացման դեմ: Պորնուրդային Անդրկովկասյան I համագումարը (դեկտեմբեր 1922 թ.), Պորնուրդների Համառուսարինական VII համագումարը (դեկտեմբեր 1922 թ.) և Պորնուրդների Համաբելուսական IV համագումարը հանրապետությունները մեկ միության մեջ միավորելու անհրաժեշտության մասին:

Պորնուրդների համառուսաստանյան X համագումարը (դեկտեմբեր 1922 թ.): Ընկեր Ստալինի ղեկընդորդող «Պորնուրդային հանրապետությունների միավորման մասին»: Համագումարի

կողմից ՌՍՖՍՀ-ից պատգամավորութուն ընտրվելը ընկեր Ստալինի ղեկավարությամբ հանրապետությունների ներկայացուցիչների խորհրդակցությունը, վորը հրավիրվել էր ԽՍՀՄ ստեղծման վերաբերյալ ղեկավարացիայի հիմունքների մշակման և պայմանագրի ստորագրման համար:

Խորհուրդների Համամիութենական I համագումարը (1922 թ. դեկտեմբերի 30): Ընկեր Ստալինի ղեկուցումը: Համագումարի կողմից «ԽՍՀՄ ստեղծման վերաբերյալ ղեկավարացիայի» և «ԽՍՀՄ ստեղծման վերաբերյալ պայմանագրի» ընդունումը: ԽՍՀՄ Կենտգործկոմի և Ազգությունների խորհրդի ստեղծումը: ԽՍՀՄ Սահմանադրության մշակումը: ԽՍՀՄ Սահմանադրության հաստատումը ԽՍՀՄ Կենտգործկոմի յերկրորդ սեսիայի (հունիս 1923 թ.) և ԽՍՀՄ Խորհուրդների II համագումարի կողմից (հունվար 1924 թ.):

Տնտեսական, խորհրդային և կուլտուրական շինարարությունը ազգային հանրապետություններում նեպի պայմաններում: Պայքար բուրժուական նացիոնալիստների դեմ նեպի առաջին տարիներին: Սուլթան-Գալիբեյլչիյան և Նուա մերկացումը ընկ. Ստալինի կողմից: Նացիոնալ-ուկրոնիստները ոտաբերկրյա հեռախոսությունների սպասարկույի գերում: Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միության ստեղծումը բոլշևիկների կուսակցության լենինյան-ստալինյան քաղաքականության խոշոր հաղթանակն է ազգային հարցի խնդրում: Ընկեր Ստալինի ղեկավար գերը ԽՍՀՄ ստեղծման գործում:

5. Պայքար ժողովրդական տնտեսության վերականգնման դժվարությունների դեմ

Կուսակցության XII համագումարը (ապրիլ 1923 թ.): Համագումարի վճռական հակահարվածը Տրոցկու կողմակիցների՝ Ռադեկի, Կրասնի, Բուխարինի և Սոլովյեիկովի—կապիտալիստական առաջարկներին՝ արս սքին առևտրի մենաշնորհի լիկվիդացիայի և դիրքերը կապիտալիզմին հանձնելու մասին: Համագումարի կողմից այդ դիրքի շահաատումը վորպես սպեկուլյանտների, նեպմանների և կուլակների ուղղակի պաշտպանություն: Համագումարի փորձումը արդյունաբերության զարգացման ուղիների մասին և արդյունաբերության շինարարության հար-

ցերում Տրոցկու կործանարար քաղաքականության մերկացումը: ԿՎՀ—ԲԳՏ ստեղծումը: Ընկեր Ստալինի ղեկուցումը ազգային հարցի վերաբերյալ: Ազգային հանրապետությունների աշխատողների խորհրդակցություն (հունիս 1923 թ.) և ընկեր Ստալինի ղեկուցումը այդ խորհրդակցությանը: Վ. Ի. Լենինի հիվանդությունը: Լենինի վերջին հոգվածները—«Կոսպերացիայի մասին», «Մեր հեղափոխության մասին», «Խնչպես մենք պետք է վերակազմակերպենք ԲԳՏ», «Ավելի լավ է քիչ բայց լավ»,—պատմական նշանակությունը: Լենինի կոսպերատիվ պլանը: Տնտեսական դժվարությունների սրումը 1923 թ. աշնանը: Արդյունաբերական ապրանքների և գյուղատնտեսական մթերքների գների տարբերությունը: Կուսակցության և կառավարության միջոցառումները: Գների իջեցման քաղաքականությունը: Դրամական սեֆորմը: Պայքար պետական ապարատի աշխատանքը բարելավելու համար:

Դասակարգային պայքարի սրումը յերկրում: Խորհրդային հանրապետության դեմ պատերազմ կազմակերպելու իմպերիալիստների փորձերը: Կիրգոնի ուլաիմատումը (մայիս 1923 թ.): Լոգանում ընկ. Վորովսկու սպանությունը (1923 թ. մայիս): Տրոցկիստների ախտվության ուժեղանալը Լենինի հիվանդության առնչությամբ: Միջազգային և ներքին իրադրության դժվարությունների ոգտագործումը տրոցկիստների կողմից (հեղափոխության պարտությունը Դերմանիայում և Բուլղարիայում 1923 թ. աշնանը, տնտեսական դժվարությունները): Լենինի հիվանդությունը բոլշևիկյան կուսակցության դեմ գրոհ կազմակերպելու համար: Նոր դիսկուսիա կուսակցության մեջ: Տրոցկիստների ջախջախումը: ՀամԿ(բ)Կ Համառուսաստանյան XIII կոնֆերենցիան: Խորհուրդների Համառուսաստանյան XI համագումարը և ԽՍՀՄ խորհուրդների II համագումարը: Վ. Ի. Լենինի մահը: Ընկեր Ստալինի յերգումը ԽՍՀՄ Խորհուրդների II համագումարում: Լենինյան կոչը: Կուսակցության XIII համագումարը (մայիս 1924 թ.) կուսակցության կազմակերպական աշխատանքի մասին նոր պայմաններում: Տրոցկիզմի դատապարտումը կուսակցության XIII համագումարի և Կոմինտերնի V կոնգրեսի կողմից: Տրոցկու նոր զրպարտիչ յեկույթը: «Հոկտեմբերի դասերը» հոգվածը—վորպես լենինիզմը տրոցկիզմով փոխարինելու փորձ:

Տրոցկու այս նոր յերևթի մերկացումը կուսակցութեան կողմից ընկեր Ստալինի գլխավորութեամբ: Տրոցկիզմի դադարաբաժան ջախջախումը: Ընկեր Ստալինի «Լենինիզմի հիմունքների մասին» աշխատութեան պատմական նշանակութեանը:

6. Խորհրդային Միությունը վերականգնման ժամանակաշրջանի վերջում

Խորհրդային Միության միջազգային դրութեանը՝ վերականգնման ժամանակաշրջանի վերջին (1924—1925), ԽՍՀՄ ճանաչումը ռաբրերկրա պետութեաների—Անգլիայի, Իտալիայի, Ֆրանսիայի, Ավստրիայի, Ճապոնիայի, Հունաստանի և ուրիշն, կողմից: Արեւմտաբի յերկրների հետ առևտրական հարաբերութեաների դարգացումը: Կապիտալիզմի ժամանակավոր և մասնակի կայունացման սկիզբը Արեւմտյան Յեփրոսայում: Յերկու կայունացում՝ Խորհրդային Միության կայունացում և կապիտալիստական յերկրների համեմատական մասնակի կայունացում: Սրանց միջև յեղած արմատական տարբերութեանը:

Իրադրութեանը յերկրի ներսում վերականգնման ժամակաշրջանի վերջին: Արդյունաբերութեան և գյուղատնտեսութեան դրութեանը: Ժողովրդական տնտեսութեան արագ աճումը: Նախապատերազմական մակարդակին հասնելը: Բանվորների և գյուղացիների դրութեան, բարելավումը: Բանվոր դատակարգի աճումը: Մասնաների քաղաքական ազդեցութեան աճումը և պրոլետարիատի ղեկավարութեան հետագա ամրապնդումը:

Ժողովրդական տնտեսութեան վերելքը ազգային հանրապետութեաներում վերականգնման ժամանակաշրջանի վերջերքին: Պետական սահմանադատումը Միջին Ասիայում: Վրաստանի հակահեղափոխական մենշևիկյան լիտվութեան լիկվիդացիան: ԽՍՀՄ Խորհուրդների III համագումարը (մայիս 1925 թ.) և նրա վորոշումները: Թուրքմենական և Ուզբեկական խորհրդային հանրապետութեաները Միութեան մեջ ընդունելը: Հողային ռեֆորմը Ուզբեկական և Թուրքմենական միութեանական հանրապետութեաներում և Հազախական ԻՍՀ մեջ տնցկացնելու սկիզբը: Կուսակցութեան և կառավարութեան ռազմական ռեֆորմը և միջոցառումները ԲԳԿԻ-ի հզորութեանն ու յերկրի պաշտպանունակութեանն ամրացնելու համար: XIV կուսկոնֆերենցիան (ապ-

րիլ 1925 թ.) և նրա վորոշումները: XIV կոնֆերենցիան և մեկ յերկրում սոցիալիզմի հաղթանակի հարցը: Պայքար տրոցկիստական-բուխարինականների դեմ մեր յերկրում սոցիալիզմի հաղթանակի հարցի առթիվ: «Հարստացե՛ք» բուխարինական լոզունգի ռեստավրատիական ելութեանը: Կուսակցութեան XIV համագումարը (դեկտեմբեր 1925 թ.) և այսպես կոչված «նոր» սոցիալիզմի յերևան գալը: Զինովյիվի—Կամենեվի, «նոր» սոցիալիզմի մերկացումը վորպես քողարկված տրոցկիստների: Զինովյեվականների ջախջախումը կուսակցութեան XIV համագումարում: Կուսակցութեան XIV համագումարի պատմական նշանակութեանը: Յերկրի տնտեսական վերականգնման հանրագումարը: Յերկրի սոցիալիստական ինդուստրացման կուրսի հռչակումը կուսակցութեան կողմից:

XXIV. ԽՍՀՄ-ը յերկրի սոցիալիստական ինդուստրացման համար մղվող պայքարի ժամանակաշրջանում (1926—1929)

1. Յերկրի սոցիալիստական ինդուստրացմանն անցնելը

Նոր տնտեսական քաղաքականութեան հինգ տարվա արդյունքները և ԽՍՀՄ-ի մուտքը նեպի նոր ժամանակաշրջանը—ինդուստրացման ժամանակաշրջանը: Ընկեր Ստալինը նեպի յերկրորդ ժամանակաշրջանի մասին: Համկ(բ)Կ XV կոնֆերենցիան (նոյեմբեր 1926 թ.) վերականգնման ժամանակաշրջանի ազարտման մասին: Սոցիալիստական ինդուստրացման ղեկավարութեաները: Կապիտալ շինարարութեան համար սոցիալիստական կուտակման պրոբլեմի հաջող լուծումը: Արդյունաբերութեան կապիտալ ներդրումների աճումը: Տնտեսման ռեֆորմը: Արդյունաբերութեան զարգացման տեմպերի ուժեղացումը: Խոշոր արդյունաբերութեան հսկաների (Դնեպրոգես, Թուրքսիբ, Ստալինգրադի տրակտորային գործարան և այլն) շինարարութեան սկիզբը: Գյուղատնտեսութեան հետագա աճումը: Կոոպերացիայի ամրապնդումը:

Կուլակութեան սահմանափակման և դուրսագնացման միջոցառումների ուժեղացումը: Հարկային քաղաքականութեանը: Գների

իջեցում: Խորհուրդները աշխատանքներն աշխուժացնելու կուսակցության և կառավարության միջոցառումները: Խորհուրդները վերընտրությունները:

ԽՍՀՄ Խորհուրդների V համագումարը (ապրիլ—մայիս 1928թ.) և նրա վերջումները արդյունաբերության և գյուղատնտեսության խնդիրները մասին: Համագումարի վերջումը ընկեր Վերջինովը ղեկուցման առթիվ: Խորհրդային իշխանության տասնամյակի տոնակատարումը և ԽՍՀՄ Կենտրոնական մասին ֆեուր տասնամյակի տոնակատարումը:

2. ԽՍՀՄ Միջազգային դրությամբ: Տրոցկիստական-գիմովյեվական հակակուսակցական բլոկի ջախջախումը

Համաշխարհային կապիտալիզմի նոր ճգնաժամի աճումը: Համաշխարհային հեղափոխական շարժման վիճակը: Զինական հեղափոխություն: Խոսքերիցներ տեղեկությունների ուժեղացումը Բուլգարիայի և ՍՍՀՄ-ի դեմ պատերազմի սպառնալիքի աճումը:

Անդրկական «պնդամականների» հակախորհրդային կամպանիան: Պրովոկացիան հարձակումը «Արկոսի» վրա: Դիվանագիտական և առևտրական հարաբերությունների խզումը Անգլիայի և ԽՍՀՄ-ի միջև: Հարձակումներ Բեռլինի, Պեկինի, Շանհայի, Տյանցզինի խորհրդային քաղաքական և առևտրական ներկայացուցչությունների վրա: Լեհաստանի խորհրդային լիազոր ներկայացուցիչ Վոյկովի սպանությունը Լեհաստանում: Հատուկ կերպով ուղարկված արտասահմանյան ղեկերտանների և շարժումների քայքայիչ աշխատանքը (սպանություններ, պայթեցումներ, հրկիզումներ) Խորհրդային Միության ներքում:

ԽՍՀՄ պայքարը խաղաղության և զինաթափման համար: Խորհրդային կառավարության առաջարկը ընդհանուր զինաթափման մասին: ԽՍՀՄ Բարեկամների համաշխարհային կոնգրեսը Մոսկվայում: Տրոցկիստական-գիմովյեվական հակակուսակցական բլոկի ստեղծումը: ԽՍՀՄ թշնամիների միասնական ճակատ՝ Չեմբեռլենից մինչև Տրոցկին: Հակախորհրդային ընդհատակյա կուսակցության ստեղծումը արոցկիստների և գիմովյեվականների կողմից: Հակախորհրդային յուլյանների կազմակերպումը: Քաղաքական յերկերեսանություններ:

Կուսակցության XV համագումարը (դեկտեմբերի 1927 թ.) և արոցկիստական-գիմովյեվական հակակուսակցական բլոկի ջախջախումը: XV համագումարի վերջումն այն մասին, վեր արոցկիստական ուղղությանը պատկանելն ու նրա հայացքների պրոպագանդան անհամապատասխան լին չամկ(բ)Կ-ին պատկանելուն: XV համագումարի կողմից արոցկիստական-գիմովյեվական ուղղությանը պարադոքսների վտարումը կուսակցությունից: Տրոցկիզմը հակահեղափոխական բուրժուազիայի առաջավոր ջոկատ:

3. Պայքար հացի մակատում և բուլխարիցան-ռիկովյան հակակուսակցական խմբակի մերկացումը

Սոցիալիստական ինդուստրացման քաղաքականության հաջողությունները 1927 թ. վերջին: Սոցիալիստական խոշոր արդյունաբերության աճումը: Հատկապես տնտեսության ճգնաժամը: XV կուսակցական համագումարը և յերկեր կոլեկտիվացման կուրսը: Դատարարային պայքարի սրումը յերկրում: Կուլակի դիմադրության աճումը: Բուրժուական մասնագետների վնասարար կազմակերպության հայտնաբերումը Դոնբասի Շախտի շրջանում: Շախտի գատավարությունը (մայիս—հուլիս 1928 թ.): Կուսակցության և կառավարության միջոցառումները հացի ճակատում: Կուլակության դեմ վճռական հարձակման անցնելը: Արտակարգ միջոցների կիրառումը: Համկ(բ)Կ ԿԿ-ի ղերիկ-տիվը (ԿԿ-ի 1928 թ. ապրիլյան և հուլիսյան պլենումները) կուլտեսային և խորհրտեսային շինարարությունը ուժեղացնելու մասին:

Կուսակցության և կառավարության վերջումները բանվոր դատակարգի մարդկանցից նոր, յերիտասարդ մասնագետներ պատրաստելու մասին:

Կուլակության վրա հարձակման անցնելը: Հակակուսակցական, աշ ուղորտունիստական բուլխարիցան-ռիկովյան խմբակի բացարձակ յերկրում կուսակցության դեմ: Բուլխարիցան-ռիկովյան հակակուսակցական խմբակը վերադես կուլակության շաների բացարձակ պաշտպան: Բուլխարիցան-ռիկովյան հակակուսակցական խմբակի պայքարը կուսակցության գլխավոր գծի, կուսակցական խմբակի պայքարը կուսակցության գլխավոր գծի, յերկեր ինդուստրացման և գյուղատնտեսության կոլեկտիվացման դեմ: Բուլխարիցան հակակուսակցական «թերիան»

դասակարգային կռվի մարման և «կուլակի սոցիալիզմի մեջ ներառելու» մասին: Այլ ոպորտունիստների «պլաս-ֆորմների» ռեառավրատորական, կապիտուլյանական ելու-թյունը: Այլ ոպորտունիստների միաբանությունը արդյ-կիստների հետ (Բուխարինի բանակցությունները Կամենեվի հետ):

Բուխարինյան-սիկովյան հակակուսակցական խմբակի մերկա-ցումը վորպես կուսակցության մեջ կուլակային գործակալություն: Այլ ռեառավրատորների ջանքախումբը Մոսկվայի կուսակցական կազմակերպության մեջ: Կհ-ի 1928 թ. նոյեմբերյան պլենումը աջ վտանգի մասին վորպես ավյալ ետապի գլխավոր վտանգ:

Կոմինտերնի VI կոնգրեսը (հուլիս 1928 թ.): Պայքար աջ ոպորտունիստների դեմ Կոմինտերնում: Կոմինտերնի ծրագրի ըն-դունումը: Համկ(բ)ի Կհ 1929 թ. նոյեմբերյան պլենումը և ընդունումն այն բանի, վոր աջ ոպորտունիստների հայացքների պրոպագանդը Համկ(բ)ի մեջ մնալուն անհամատեղելի չի:

4. Առաջին հնգամյակի պլանի ընդունումը և սոցիալիստական մրցակցության ծավալումը յերկրում

Համկ(բ)ի XV համագումարը հնգամյա պլանի մասին: XVI կուսկոնֆերենցիայի (ապրիլ 1929 թ.) և ԽՍՀՄ Խորհուրդների V համագումարի (մայիս 1929 թ.) վորոշումները առաջին հըն-դամյա պլանի մասին: 1923—1929 թ. թ. տնտեսական պլանը: Առաջին հնգամյակի առաջին տարին: Արդյունաբերական շինա-րարության հսկայական վերելքը ամբողջ յերկրում: Բանվոր դո-սակարգի և գյուղացիության բոլոր ուժերի մորիլիզացիան առա-ջին հնգամյա պլանն իրագործելու համար:

Մասսաների աշխատանքային վոգեվորությունը և սոցիա-լիստական մրցակցության և հարվածայնության ծավալումը: XVI կուսկոնֆերանցիայի կոչը սոցիալիստական մրցակցությունը ծավալելու մասին:

Սոցիալիստական հարձակման բանակի շարքերի վերադա-սավորումը: Համկ(բ)ի Կհ դիմումը ինքնաքննադատության մասին (հունիս 1928 թ.): Պայքար բյուրակրատիզմի դեմ և խորհրդային ապարատի գտումը: Արհմիութենական աշխատանքի պրակտիկան բարելավելու անհրաժեշտությունն ու աջ ոպորտու-

նիստների ջանքախումբը արհմիություններում: Պայքար ինք-նարժեքի իշխման և աշխատանքային կարգապահության բար-ձրացման համար: Կուսակցության գտումը 1929 թ.:

Սոցիալիստական ինդուստրացման հաջողությունները: Հըն-գամյակի առաջին տարվա արդյունքները: «Հնգամյակը չորս տարում» լոզունգը:

1929 թիվը մեծ բեկման տարի: Գյուղացիության հիմնա-կան մաստների շրջադարձը դեպի կոլտնտեսությունները: Մաս-սայական կոլտնտեսային շարժման սկիզբը:

5. Ինդուստրացման ժամանակաշրջանի հանրագումարները ազգային հանրապետություններում (1926—1929)

Պայքար ազգային հանրապետությունների տնտեսական հետամնացության վերացման համար: Բելոռուսիայի, Ուկրաինայի, Անդրկովկասի, Միջին Ասիայի, Ղրիմի, Բաշկիրիայի, Թաթարս-տանի և այլն ինդուստրացումը: Հողաշրային ռեֆորմը Միջին Ասիայի խորհրդային հանրապետություններում: Խորհրդային շի-նարարությունը ազգային հանրապետություններում: Նոր քա-ղաքների շինարարությունը: Կուլտուրական աճումն ու կուլտու-րական հետամնացության լիկվիդացիան: Պայքար նացիոնալ-ուկրոնիստների և մեծապետական շովինիզմի դեմ:

XXV. ԽՍՀՄ-ը գյուղատնտեսության կոլեկտիվացման հա-մար մղվող պայքարի ժամանակաշրջանում (1930—1934)

1. ԽՍՀՄ Միջազգային դրություներում ու իմպերիալիստական ագենտուրայի ջանքախումբը

Տնտեսական ճգնաժամը կապիտալիզմի յերկրներում 1929 թ.: Իմպերիալիզմի հակասությունների աճումը: ԽՍՀՄ դեմ պա-տեհազմի սպառնալիքի սրումը: Չինական միլիտարիստների պրովոկացիան Հեռավոր Արևելքում (1929): Հեռավորարևելյան Հատուկ Կարմիր Բանակի հաղթանակը: Մանջուրիայի գրավումը: Ճապոնական իմպերիալիստների կողմից: Պատերազմի յերկու ոչխա: ԽՍՀՄ-ում իմպերիալիստական գործակալության ջանքախումբն

ու լիկվիդացիան: Ուտարերկրյա հետախուզությունների հետ կապված հակահեղափոխական վնասարարական կազմակերպությունների հայտնաբերումը (1930—1932) («Պրամպարաիա», Կոնդրատյակ-Չայանովի «Եսերա-կադետական կուլակային կուսակցություն», մենշևիկների «միութենական բյուրո», 1932 թ. հայտարարած մի խումբ վնասարարներ Հոգժովկոմատում և այլն): Վնասարար կազմակերպություններ և ԽՍՀՄ դեմ ինտերվենցիա նախապատրաստելու գրույթները: Հակահեղափոխական վնասարար կազմակերպությունների կապերը տրոցկիստական-բուխարինյան յերկերեսանինների հետ: Տրոցկիստական-զինովյան և բուխարինյան-ռիկովյան յերկերեսանինների ընդհատակյա տեռորիստական վնասարար-լրտեսական գործունեությունը կուսակցության և խորհրդային պետության դեմ: Սիրցով-Լոմինաձեյի աջ-«ձախլիկ» հակակուսակցական յերկերեսանի բլոկի մերկացումը:

2. Կուլակային տարրերի սահմանափակման ֆալաֆականությունից դեպի կուլակությունը վորպես դասակարգ լիկվիդացայի յենթարկելու ֆալաֆականությունը

Կուլակությունը համատարած կոլեկտիվացման հիման վրա վորպես դասակարգ լիկվիդացիայի յենթարկելու քաղաքականությունն անցնելը կուսակցության կողմից: Կուլակության սեփականազրկումը: Կուլակությունը վորպես դասակարգ լիկվիդացիայի յենթարկվելու շրջադարձի մեծ պատմական նշանակությունը: Համատարած կոլեկտիվացումը և նրա հիման վրա կուլակությունը վորպես դասակարգի լիկվիդացիան ամենախորը մի հեղաշրջում է, վորն իր հետևանքներով հավասար է 1917 թ. հոկտեմբերին տեղի ունեցած հեղափոխական հեղաշրջմանը: Այս հեղափոխության յուրահատկությունը վորպես վերևից կատարված հեղափոխություն՝ ցածից գյուղացիության միլիոնավոր մասսաների ցույց տված ուղղակի աջակցությամբ:

Համկ(բ)ԿԿ 1930 թ. հունվարի 5-ի պատմական վորոշումը «Կոլեկտիվացման տեմպի և պետության կողմից կոլտնտեսային շինարարությանը ցույց տրվելիք ոգնության միջոցառումների մասին»: Կոլեկտիվացման հսկայական հաջողությունները: Կուսակցության պայքարը կոլտնտեսային շարժման մեջ տեղի ունեցած կուսակցական գծի աղավաղումների դեմ և դասակար-

գային թշնամու պրովոկացիոն գործողությունների դեմ: Ընկժ Ստալինի «Գլխավոր յո հաջողություններից» հոգվածի պատմական նշանակությունը: Համկ(բ)ԿԿ 1930 թ. մարտի 15-ի վորոշումը «Կոլտնտեսային շարժման մեջ տեղի ունեցած կուսակցական գծի աղավաղումների դեմ պայքարելու մասին»: Ընկեր Ստալինի «Պատասխան ընկեր կոլտնտեսականներին» հոգվածը: 25-հազարական բանվորների դերը կոլտնտեսային շինարարության մեջ: Համկ(բ)ԿԿ XVI համագումարը (հունիս 1930 թ.) ամբողջ ճակատով սոցիալիզմի ծավալուն հարձակման համագումար: Ընկ. Ստալինի զեկուցումը համագումարում: Յերկրի ինդուստրացման և գյուղատնտեսության կոլեկտիվացման հանրագումարը XVI համագումարի ժամանակ: ԽՍՀՄ մուտքը սոցիալիզմի ժամանակաշրջանը: Կոլտնտեսային գյուղացիությունը Խորհրդային իշխանության իսկական և հաստատուն հենարանը գյուղում: Պայքար հնգամյակը Հորս տալում իրագործելու համար: Համագումարի վորոշումը աջ ուղիղիցիայի հայացքները Համկ(բ)ԿԿ-ին պատկանելու հետ չը համատեղելու մասին: -

XVI Համագումարը դեպի մեծապետական և տեղական շտիկնիզմի կողմը տեղի ունեցող աղգային թեքումների դեմ պայքարելու մասին: XVI Համագումարը՝ փայլուն ցույց կուսակցության բուշեվիկյան միտանություն, վոր ձեռք և բերվել լենինյան գծից տեղի ունեցած շեղման դեմ սկզբունքային անհաշտ կռիվ մղելու հետևանքով: Խորհուրդների VI համագումարը (1931 թ. մարտ) և նրա վորոշումները խորհտնտեսային և կոլտնտեսային շինարարության մասին: Տաջիկական ԽՍՀ ստեղծումը և մտները ԽՍՀ Միության մեջ:

3. Առաջին Լեգամյակի հանրագումարը

Ժողովրդական տնտեսության բուր ճյուղերի վերակառուցման գրույթը: Տեխնիկայի դերը: Ընկեր Ստալինի «Տնտեսավարների խնդիրների մասին» ճառը (փետրվար 1931 թ.): Ընկեր Ստալինի պատմական վից պայմանները:

Կոլտնտեսային շարժման հետագա աճումը: Կոլտնտեսությունների կազմակերպական-տնտեսական ամրապնդման խընդիրը: Կոլտնտեսությունների ամրապնդումը և պայքար կու-

լակային սաքոտաժի դեմ: Հակահեղափոխական տրոցկիզմի, բուլժարինականների, ուխովականների և ամեն գույնի նացիոնալիստների՝ կուլակային սաքոտաժը ողտազործելու փորձը խորհրդային իշխանության դեմ կուլակային ապստամբություններ նախապատրաստելու համար: 1932 թ. օգոստոսի 7-ի որենքը հանրային սոցիալիստական սեփականությունը պաշտպանելու մասին:

XVII Կուսկոնֆերենցիան (1932 թ. հունվարի 30 — փետրվարի 2) հնգամյակի չորրորդ, ավարտական ցարվա խնդիրների մասին: XVII Կուսկոնֆերենցիան յերկրորդ հնգամյակի հիմնական դրույթների մասին: Համկ(բ)Կ ԿԿ և ԿՎՀ 1933 թ. հունվարյան պլենումում՝ Ընկեր Ստալինի «Գյուղի աշխատանքի մասին» արտասանած ճառի նշանակությունը: ՄՏԿ և խորհուրդատեսությունների քաղաքականների կազմակերպումը: Կոլտնտեսական-հարվածայինների առաջին համագումարը: Ընկեր Ստալինի «Կոլտնտեսությունները պարձնել բուլժեիկյան, իսկ կոլտնտեսականներին ունեոր» լուգունգը: Առաջին հնգամյա պլանի կատարման հանրագումարը: Սոցիալիստական եկոնոմիկայի հիմքի կառուցումը: «Ով ում» հարցի վերջնական լուծումը գյուղում և քաղաքում սոցիալիզմի ոգաին: Արդյունաբերության խոշորագույն հսկաների կառուցումը յերկրում: Արդյունաբերության նոր ճյուղերի ստեղծումը: ԽՍՀՄ տնտեսական անկախության և պաշտպանունակության ամրապնդումը: Գործադրությունների վերացումը: Հզոր գյուղատնտեսական մեքենակառուցման ստեղծումը: Գյուղատնտեսության մեքենայացումը: ԽՍՀՄ-ի դառնալը աշխարհում՝ ամենախոշոր սոցիալիստական յերկրագործության յերկիր: Առաջին հնգամյակի արդյունքները բանվորների և գյուղացիների նյութական վիճակը բարելավելու բնագավառում: Առաջին հնգամյակի արդյունքները ապրանքաշրջանառության բնագավառում: Առաջին հնգամյակի արդյունքները թշնամական գասակարգերի մնացորդների դեմ պայքարելու բնագավառում: Առաջին հնգամյակի հաղթանակի միջազգային նշանակությունը: Առաջին հնգամյակի արդյունքները ազգային հանրապետություններում: Ընկեր Ստալինի «Առաջին հնգամյակի արդյունքների մասին» գեկու-

ցումը Համկ(բ)Կ ԿԿ և ԿՎՀ հունվարյան պլենումում (1933): Պայքար բուլժեիկյան կուսակցության շարքերի ամրապնդման համար: Կուսակցության զուտումը 1933—1934 թ. թ.:

Կուսակցության XVII համագումարը՝ հաղթողների համագումար (հունվար 1934 թ.): Ընկեր Ստալինի գեկուցումը համագումարում: Ժողովրդական տնտեսության յերկրորդ հնգամյա պլանի քննարկումը (ընկերներ Մոլոտովի և Կուլչիշևի գեկուցումները): Կազմակերպական հարցը XVII համագումարում (ընկեր Կապանովիչի գեկուցումը): Յերկրորդ հնգամյակի տնտեսական և քաղաքական հիմնական խնդիրը:

4. Պայքար կապիտալիստական շրջապատման և յերկրի ներսում նրա գործակալության—տրոցկիստական-բուլժարիցյան բանդիտների դեմ

ԽՍՀՄ պայքարը խաղաղության համար: ԱՄՆ-ի հետ դիվանագիտական առևտրական հարաբերություններ հաստատելը (1933): Չհարձակվելու մասին ԽՍՀՄ-ի կազմից պակտեր կնքելը: ԽՍՀՄ Ազգերի Լիգայի մեջ մտնելը (սեպտեմբեր 1934 թ.): Փոխադարձ ոգնություն պակտեր ԽՍՀՄ, Ֆրանսիայի և Չեխոսլովակիայի միջև: ԽՍՀՄ նկատմամբ կապիտալիստական շրջապատման թշնամական գործունեություն ուժեղացումը:

Ֆաշիստական հետախուզությունների դործունեությունը: Գեպի ԽՍՀՄ մարդասպանների, լրտեսների, քնասարարների և դիվերսանտների բանդաներ ուղարկելը: Բուլժարինականների վերասերումը քաղաքական յերկերեսանիներին: Տրոցկիստական յերկերեսանիների վերադարձումը մարդասպանների և լրտեսների սպիտակգլուխների բանդաների:

Տրոցկիստական-գեկուլյեկական և բուլժարինյան-ուխովյան դավաճանները Ֆաշիստական հետախուզությունների ծառայության մեջ: Ս. Մ. Կիրովի չարանենդ սպանությունը 1934 թ. դեկտեմբերի 1-ին: Ընդհատակյա հակահեղափոխական տեսությունների 1-ին: Ընդհատակյա հակահեղափոխական կենտրոնի մերտական խմբի—այսպես կոչված «Լենինգրադյան կենտրոնի» մերկացումը ու լիկվիդացիան: Ընդհատակյա հակահեղափոխական «Մոսկովյան կենտրոնի» մերկացումը: Տրոցկին վորպես մարդասպանների և լրտեսների բանդայի գործերի գլխավոր վոգեշնոդ և կազմակերպիչ: Համկ(բ)Կ ԿԿ նամակը կուսակցության կազմա-

XXVI. ԽՍՀՄ-ը սոցիալիստական հասարակության կա-
ռուցման ավարտման համար մղվող պայքարի ժամանա-
կառչանում յեվ նոր սահմանադրության կիրառումը
(1935—1937)

Արդյունաբերութեան և գյուղատնտեսութեան հզոր վերելքը ԽՍՀՄ-ի մեջ յերկրորդ հնգամյակի առաջին տարիներին Գյուղատնտեսութեան վերակառուցումն ու կոլեկտիվացման ավարտումը: Կոլտնտեսական-հարվածայինների Համամիութենական II համագումարը (փետրվար 1935 թ.): Կոլտնտեսական կյանքի ստալինյան կանոնադրութեան ընդունումը:

Մ. Գորկու, Ա. Տոլստոյի, Մ. Դոբրոլովի և Խոմստովսկիի
մյուս գրողների ստեղծագործությունը Ձեռք աղգային և բո-
վանդակապետների ստեղծագործության կոլեկցիայի ծաղկումը Գր-

Քեորիայի զարգացման գործում մի նոր գլուխ է Ստալինյան
 ուսմունքը պետութեան մասին համոզմունքի ժամանակ ԽՍՀՄ կա-
 պիտալիստական շրջապատման պայմաններում Սոցիալիստական
 պետութեան յերկու ֆազերը: Ընկեր Ստալինը խորհրդային ժո-
 րովրդական բնակիչներին մասին: Աշխատավորների համունի-
 տական դաստիարակութեան խնդիրները և կապիտալիզմի մա-
 րտնչությունի վերացումը մարդկանց պրոպագանդիստից: Յերկրորդ
 հնգամյակի արդյունքները և յերրորդ հնգամյակի խնդիրները:
 Յերրորդ հնգամյակը ԽՍՀՄ տնտեսական և կուլտուրական ծաղ-
 կման Ստալինյան ծրագիր: ԽՍՀՄ հիմնական տնտեսական խն-
 դիրը—տնտեսագետ հասնել ու անցնել պլանավոր կապիտալիստա-
 կան յերկրներին: Կոմունիստական դաստիարակման խնդիրը յեր-
 րորդ հնգամյակում: ԽՍՀՄ պաշտպանունակութեան ամրացնելու
 խնդիրները: Բողևիկյան կուսակցութեան կազմակերպական հի-
 մունքներն ու Համկ(բ)Կ նոր կոնսոլիդացումը: Կուսակցու-
 թյան պլանավոր գծի յիականաբ հաղթանակը և կուսակցութեան
 համախմբումը ընկեր Ստալինի շուրջը: XVIII համագումարը
 Բողևիկյան միասնութեան և համախմբվածութեան համադրումը:
 «Այս վիթխարի հաջողութեանները մեր յերկրի բանվոր
 դասակարգը, կոլտնտեսականները և բոլոր աշխատավորները
 ձեռք են ընել շնորհիվ կուսակցութեան և կառավարութեան
 համաբժակի, հեղափոխական և իմաստուն քաղաքականութեան»:
 («Համկ(բ)Կ պատմութեան», ԼՂ 443):

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0411770

90702 2 p. 50 4.